

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma KÖKER

**ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN EVLİLİKLE İLGİLİ
DÜŞÜNCELERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ**

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Fatma KÖKER

**ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN EVLİLİKLE İLGİLİ
DÜŞÜNCELERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ**

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Aylin ÇİÇEKLİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Fatma KÖKER 'in bu çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Elif Baş (İmza)

Üye (Danışman) : Dr. Öğr. Üyesi Aylin Çiçekli (İmza)

Üye : Doç. Dr. Sinem Burcu Uğur (İmza)

Tez Başlığı: Çalışan Ve Çalışmayan Kadınların Evlilikle İlgili Düşüncelerinin Sosyolojik Analizi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 22/07/2024

Mezuniyet Tarihi : 29/08/2024

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çalışan Ve Çalışmayan Kadınların Evlilikle İlgili Düşüncelerinin Sosyolojik Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Adı, SOYADI

Fatma KÖKER

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Fatma KÖKER
Öğrenci Numarası	202252023010
Anabilim Dalı	Sosyoloji
Programı	Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Aylin ÇİÇEKLİ
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Çalışan Ve Çalışmayan Kadınların Evlilikle İlgili Düşüncelerinin Sosyolojik Analizi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2435463556
Rapor Tarihi	21.08.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %11 Alıntılar dahil: %22

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise:

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise:

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

Danışman Öğretim Üyesi
Dr. Öğr. Üyesi, Aylin Çiçekli

İmza

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar LİSTESİ.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Kavramsal Çerçeve	6
1. Aile	6
1.1. Aile ve Fonksiyonları.....	6
1.1.1.Aile Yapıları	10
1.1.2. Sosyal Bir Kurum Olarak Aile.....	11
1.2.Evlilik	12
1.2.1. Tarihsel Düzlemde Değişen Evlilik.....	15
1.2.2.Evliliğin Amacı ve İşlevleri.....	18
1.2.3.Evlilik Türleri	19
1.2.4. Bireyleri Evliliğe Götüren Güdüler.....	21
1.3. Bireylerin Evliliğe Bakış Açıları ve Evlilik Beklentileri.....	23
1.3.1. Dünya’da Evlilik Beklentisi Ölçeği.....	25
1.3.2.Türkiye’de Evlilik Beklentisi Ölçeği.....	27
1.4. Evliliğe Yüklenen Anlam.....	28
1.5. Evlilik Kaygısı.....	30

1.6.Kuramsal Çerçeve.....	32
----------------------------------	-----------

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1. Araştırma Modeli.....	36
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	37
2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	39
2.3.1. Evlilik Beklentisi Ölçeği.....	41
2.3.2. Evlilik Kaygısı Ölçeği.....	42
2.3.3. Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği.....	43
2.3.4. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	44
2.4. Verilerin Toplanması.....	44
2.5.Verilerin Analizi.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	45
3.2. Yaş Değişkenine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	48
3.3. Meslek Değişkenine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	50
3.4. Çalışma Durumuna Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	52
3.5. Evlenme Biçimine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	53
3.6. Aile Tipine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	54
3.7. Eğitim Durumuna Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	54
3.8. Gelir Durumuna Göre Verilen Cevapların İncelenmesi.....	56
3.9.Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	57
3.10. Regresyon Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	58
SONUÇ.....	59
ÖNERİLER.....	63
KAYNAKÇA.....	64

EKLER.....	76
EK 1- Katılımcı Bilgilendirme ve Onay Formu.....	76
EK-2-Sosyo-demografik Bilgi Formu.....	77
EK-3- Evlilik Beklentisi Ölçeği.....	78
EK-4- Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği.....	80
EK-5- Evlilik Kaygısı Ölçeği	81
EK-6- Ölçek Kullanım İzinleri.....	82
ÖZGEÇMİŞ.....	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Frekans Dağılımı.....	46
Tablo 3.2 Yaş Değişkenine Göre Verilen Cevapların Analizi.....	49
Tablo 1. 3 Meslek Gruplarına Göre Verilen Cevapların Analizi.....	51
Tablo 3.4 Çalışma Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi.....	53
Tablo 3.5 Evlenme Biçimine Göre Verilen Cevapların Analizi.....	54
Tablo 3.6 Aile Tipine Göre Verilen Cevapların Analizi.....	55
Tablo 3.7 Eğitim Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi.....	55
Tablo 3.8 Gelir Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi.....	57
Tablo 3.9 Ölçekler Arası Korelasyon Analizi.....	58
Tablo 3.10 Ölçekler Arası Regresyon Analizi.....	59

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren, çevirmen
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Dr.	Doktor
EBÖ	Evlilik Beklentisi Ölçeği
EKÖ	Evlilik Kaygısı Ölçeği
EYAÖ	Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği
SEKAM	Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi
TDK	Türk Dil Kurumu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
Vd.	Ve diğerleri
yy.	Yüzyıl

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kadınların çalışma ve çalışmama durumlarının evlilik beklentilerinde ve evliliğe yükledikleri anlamda ortaya çıkardığı sonuçları sosyolojik perspektiften ele almaktır.

Bu çalışmada nicel yöntemin tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışma Antalya’da ikamet eden 18 yaş üzeri 250 kadın katılımcıya anket tekniği uygulanarak yürütülmüştür. Katılımcılara sosyo-demografik veri formu, Evlilik Beklentisi Ölçeği (Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan, 2016), Evlilik Kaygısı Ölçeği (Çelik ve Erkilet, 2019) Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (Özabacı, Körük ve Kara, 2018) uygulanmıştır.

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla önce t-testi ve ANOVA testleri yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma yapmak için Tukey, LSD ve Tamhane’s T2 testleri kullanılmıştır. Bu testler, ANOVA sonrası hangi grupların birbirinden farklı olduğunu belirlemek için kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin birden fazla bağımsız değişkenle nasıl ilişkili olduğunu anlamak için korelasyon analizi yapılmış ve her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmek için ise çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için IBM SPSS Statistics 25 programı kullanılmıştır.

Araştırma bulgularında EYAÖ için çalışan ve çalışmayan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. EBÖ ve EKÖ için ise çalışan ve çalışmayan gruplar arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Yaş değişkeni ile EYAÖ, EBÖ ve EKÖ arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentisi ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak evlilik kaygısı ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. EYAÖ ve EBÖ için yapılan analizde, farklı gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan ölçekler arası korelasyon analizinde, EYAÖ ile EBÖ arasında belirgin bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Evlilik, Evlilik Beklentisi, Evlilik Kaygısı

SUMMARY

Investigation Of Marriage Expectations Of Married Working and Non-Working Women From A Sociological Perspective(Antalya province example)

The purpose of this research is to examine the results of women's employment status or non-employment status from a sociological perspective in terms of marriage expectations and the meanings they attach to marriage. This study employed a quantitative method using a survey model. Conducted in Antalya, the research involved 250 female participants aged 18 and above. The survey technique was used, including socio-demographic data forms, the Marriage Expectation Scale (Öz Soysal, Uz Baş, and Aysan, 2016), the Marriage Anxiety Scale (Çelik and Erkilet, 2019), and the Meaning Attached to Marriage Scale (Özabacı, Körük, and Kara, 2018).

To evaluate the relationships between dependent and independent variables, t-tests and ANOVA tests were initially conducted. Tukey, LSD, and Tamhane's T2 tests were used for multiple comparisons to determine which groups differed from each other following ANOVA. Correlation analysis was performed to understand how the dependent variable relates to multiple independent variables, and multiple regression analysis was conducted to measure the impact of each independent variable on the dependent variable. IBM SPSS Statistics 25 software was utilized for data analysis in this research.

The research findings indicate that there is a significant difference between employed and unemployed groups in terms of the Meaning Attached to Marriage (EYAÖ). However, no significant differences were found between employed and unemployed groups regarding Marriage Expectations (EBÖ) and Marriage Anxiety (EKÖ). There was also found to be a significant difference in age with respect to EYAÖ, EBÖ, and EKÖ. Regarding the meaning attached to marriage and marriage expectations across occupational groups, no significant differences were found. However, a significant difference was observed in marriage anxiety among different occupational groups. In the analysis of EYAÖ and EBÖ, no significant differences were found among different income groups. The correlation analysis between the scales shows a significant relationship between EYAÖ and EBÖ.

Keywords: Family, Marriage, Marriage Expectation, Marriage Anxiety

TEŞEKKÜR

“Bütün hamdler, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.” (Fatıha, 2)

Tanımdan ve birlikte çalışmaktan onur ve mutluluk duyduğum, tez sürecimin her aşamasında desteğini esirgemeyen, beni teşvik eden, bilgi ve zamanını benimle paylaşan, akademik birikimi ve tecrübesiyle yoluma ışık tutan çok değerli Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Aylin Çiçekli’ye,

Tezimi inceleyerek geribildirimleriyle tezime büyük katkı sağlayan çok değerli Jüri Üyelerim Doç. Dr. Elif Baş ve Doç. Dr. Sinem Burcu Uğur’a,

Lisans hayatım boyunca bilgi ve tecrübeleriyle yolumu aydınlatan, akademik ilerlememe katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Hüseyin Bal ve Doç. Dr. Mehmet Şeren’e,

Hayatımın her noktasında varlığına şükrettiğim, sevgisini hep yanı başımda hissettiğim sevgili annem Ferhan Köker’e, her şeyi en iyisiyle bize sunmaya çalışan, sevgisini ve güvenini hissettirmekten bir an olsun geri durmayan, eğitim hayatımın her noktasında beni teşvik eden ve destek olan canım babam Cemal Köker’e, hayatımda sahip olduğum en güzel şey olan ablam ve kardeşlerime,

Tezimin her aşamasına şahitlik eden, bana olan inançlarıyla beni her daim cesaretlendiren, üzüntümde, heyecanımda ve mutluluğumda yanımda olan, beni destekleyen değerli arkadaşlarıma ve kıymetli zamanlarını ayırarak tezime veri sağlamam noktasında yardımcı olan değerli katılımcılara,

Ve tezimi bitirebilmek için verdiğim tüm fedakarlıklardan dolayı sevgili kendime,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Tüm toplumlarda görülen evlilik, aile birlikteliğinin oluşmasında ilk adım olarak görülen sosyal bir olgudur. Her toplumda zamana ve kültüre göre farklı yorumlansa da evliliğe verilen önem ve değer hiç değişmemiş, tarih boyunca varlığını sürdürmüştür. Ailenin toplumun yapı taşı oluşturmaya ve ailenin de evlilik sonucu oluşması sebebiyle evlilik önemli bir noktada yer almaktadır.

İki yetişkin bireyin kalıcı bir birliktelik kurarak aileyi oluşturma ve neslin devamını sağlamak amacıyla dünyaya gelecek çocuklarına karşı sorumluluk almayı kabullendikleri birliktelik olarak görülen evlilik (Saxton, 1982), ve aynı zamanda çiftlerin sağlık durumunu iyileştiren ve yaşam doyumunu yükselten bir sosyal kurum olarak da görülmektedir (Hayward & Zhang, 2006).

Evlilik olgusu, içinde yaşanılan toplumun kültürüne ve değerlerine göre çeşitlilik gösterebilmektedir ve her kültürün, evliliğe yüklediği farklı değerler bulunmaktadır. Dolayısıyla, her kültür evliliğe karşı normlar oluşturmıştır. Bu açıdan bakıldığında evlilik toplumsal bir ilişki çeşididir. Bireylerin değer yargılarının süreç içerisinde farklılaşmasıyla, hayat tarzları, hayata bakış açıları ve bunun yanında evliliğe atfedilen anlam ve evlilikten beklentilerde farklılaşmaktadır (Kaya, 2002).

Evlilik ilkel çağlarda fiziksel ihtiyaçları karşılamaya kolay bir yolu ve dış çevreyle ilk sosyalleşme davranışı olarak görülürken, daha sonraları fiziksel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlar da bireyleri evliliğe götüren güdülere dahil olmuştur (Kalkan & Kaya, 2007). Evlilik kimi bireylere göre toplumun gerekliliği, yalnızlık duygusunu giderme ihtiyacı, ekonomik açıdan rahat bir gelecek kurma gibi anlamlar ifade edebiliyorken; kimi bireylere göre meşru olarak dünyaya çocuk getirmek için bir araç olarak görülebilmektedir (Yazıcı & Demirli, 2020). Bu açıdan bakıldığında her bireyin ihtiyacına göre evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentisinin farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Evliliğin aynı zamanda çeşitli amaçlara giden bir araç olup, insanların belirli hedefleri takip ettiği bir yol olarak da karşımıza çıkabilmektedir (Feeney & Collins, 2014). Bireylerin evlenme amaçları arasında uzun vadede sevmeye ve sevilme ihtiyacı, ilişkiyi resmileştirmek veya ebeveyn olmak ve çocuk yetiştirmek istemeleri olabilmektedir (Finkel, Hui, Carswell, & Grace M., 2014)

Evliliğin varoluş nedenleri giderek değişime uğramış; yeme-içme, barınma ve üreme gibi biyolojik ihtiyaçların karşılanması bir kişinin evlilikten beklentilerinin karşılanması anlamına gelirken, zamanla kadınların ekonomik özgürlüklerini sağlamasından sonra evlilikler

ihtiyaç temelliden çıkıp partner temelliye dönüşmüştür (Finkel, Hui, Carswell, & Grace M., 2014). Bu dönüşüm evliliğin bireyler için daha merkezi bir konumda yer alması anlamına gelmektedir. Bunun sebebi evliliğin fizyolojik ihtiyaçları gideren bir kurumdan çok, ihtiyaç duyulan sosyal desteği sağlayan en önemli kaynak haline gelmiş olmasıdır. Yani evliliğin temel işlevleri, Maslow'un aşağıdan yukarıya doğru fizyolojik, güvenlik, ait olma, sevgi, saygı ve özsaygı ihtiyaçlarını kapsayan ihtiyaçlar hiyerarşisinde yükselmiştir. (Feeney & Collins, 2014).

Modern hayatla birlikte gelen üretim ve tüketim alanları, kadın ve erkek rollerinde değişimlere sebep olmakta ve değişimden kaynaklı problemler bireylerin evlilik beklentisinde ve evliliğe yüklenen anlamlarda farklılıklara neden olabilmektedir (Tarhan, 2007).

Evli kadınların eş, ev hanımı ve anne rolü üstlendiği görülmektedir (Sükan, 2018). Ekonomik şartlardan kaynaklı kadınların çalışma hayatında yer almaya başlaması mevcut rollerin yanında iş kadını olmanın görev ve sorumluluklarını da beraberinde getirmiştir. Kadınların tüm rollere uygun şekilde görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışması evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlamda değişmelere ve evlilik kaygısına neden olabileceği düşünülmektedir. Fakat çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlamlara dair sosyolojik perspektif sunan literatürde yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentisi, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik kaygısının karşılaştırmalı sosyolojik analizi yapılacaktır.

Araştırmanın ilk bölümünde aile ve evlilik tanımları, evliliğin tarihsel arka planı, evliliğin amacı ve işlevleri, evlilik türleri, bireyleri evliliğe götüren güdüler, evliliğe bakış açısı, evlilik beklentisi, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik kaygısına yönelik kavramsal ve kuramsal boyutta inceleme yapılmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın yöntem ve tekniklerine yer verilmektedir. Araştırmanın üçüncü bölümünde elde edilen bulgulara yer verilmekte ve değerlendirilmektedir. Son olarak ise elde edilen bulguların sonucuna ve daha sonraki çalışmalar için önerilere yer verilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı kadınların çalışma ve çalışmama durumlarının evlilik beklentilerinde ve evliliğe yükledikleri anlamda ortaya çıkardığı sonuçları sosyolojik perspektiften ele almaktır. Bu araştırma kadınların çalışma ya da çalışmamasının evlilik beklentisinde ne gibi farklılıklara yol açtığını, evliliğe yüklenen anlamda çalışıp çalışmama durumunun etkili olup olmadığı ve evlilik kaygısında değişme olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu amaç ile Evlilik Beklentisi Ölçeği, Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği ve Evlilik Kaygısı Ölçeği kullanılarak katılımcılar aracılığıyla sonuca ulaşılacak hedeflenmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında test edilecek hipotezler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Evlilik beklentisi kadınların çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
2. Evlilik kaygısı ve evliliğe yüklenen anlam, eğitim durumuna göre anlamlı bir fark göstermektedir.
3. Evlilik beklentisi ve yaş arasında anlamlı bir ilişki vardır.
4. Evlilik beklentisi ve medeni durum arasında anlamlı bir ilişki vardır.
5. Evlilik beklentisi ve evlilik türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
6. Evlilik kaygısı ve yaş arasında anlamlı bir ilişki vardır.
7. Evlilik kaygısı kadınların ekonomik durumlarına göre anlamlı bir fark göstermektedir.
8. Evlilik kaygısı ile evliliğe yüklenen pozitif anlam arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
9. Evlilik kaygısı ile evliliğe yüklenen negatif anlam arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
10. Evliliğe yüklenen pozitif anlam- negatif anlam ve medeni durum arasında anlamlı bir ilişki vardır.
11. Evliliğe yüklenen anlam ve evlenme biçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi

Evlilik, bireylerin yaşamlarındaki en önemli destek kaynağı olarak görülebilmektedir (Çağ & Yıldırım, 2013). Evliliğin, bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal iyi oluş hallerinde olumlu etkilere sahip olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında aile ve evlilik olgusu toplumun geleceği için önemli bir alt yapı oluşturmaktadır. Toplumun parçasını oluşturan bireyler, aile içinde doğar, büyür ve toplumun parçasını oluştururlar. İyi ve sağlıklı ailelerde yetişen çocukların sayısının artması, evlilik beklentisinin ve evliliğe yüklenen anlamın pozitif yönde çoğalmasını ve evliliğe yönelik kaygının azaldığı bir toplumun var olmasını sağlayabilir (Payat, 2021). Evliliğin aile kurmada önemli bir role sahip olduğu halde, evliliğe yönelik beklentilerin zamanla farklılık gösterdiği, evliliğe farklı anlamlar yüklendiği, evlilik kaygısının varlığını

hissettirmeye başladığını, beklenti, düşünce ve bakış açısının sosyo-demografik özelliklere, kişiden kişiye ve zamana farklılıklar sergileyebilmektedir. Bu sebeple toplumun temeli olan ailenin kurulmasını sağlayan evliliğe yönelik beklenti ve evliliğe yüklenen anlamın üstünde durulması ve araştırılması gereken bir konu olduğu ifade edilebilir.

Evlilik ve aileye verilen önemin yanı sıra toplum içindeki kadınlar aile içinde birçok role sahip olmakta, çocuk bakma ve ev işlerinin getirdiği sorumluluklarının yanı sıra aile ekonomisine katkı sağlamak ya da ekonomik özgürlüğe sahip olmak için iş hayatına atılmakta ve iş yaşamının sorumluluklarını üstlenmiş olmaktadır. Kadınların üstündeki bu sorumluluklar kurmuş oldukları evlilik ya da kuracakları evlilik yaşamlarında evlilik beklentilerinin farklılaşmasına, evliliğe farklı anlamlar yüklenmesine ve evlilik kaygısı oluşmasına sebep olabilmektedir.

Çalışma durumunun ve demografik özelliklerin(yaş, medeni durum, gelir durumu, evlilik türü) kadınların evlilik beklentisi, evliliğe yükledikleri anlam ve evlilik kaygısını ne ölçüde etkilediğinin araştırılması bu alanda araştırma yapacak olanlara sosyolojik bir perspektif sunması açısından önemlidir.

Evlilik beklentisi literatürde yeni bir kavram olmasının yanında, kadınlarının çalışma durumu üzerindeki etkisinin incelendiği geniş çaplı bir literatüre sahip olmadığı söylenebilir. Süreç içerisinde kadın rollerinin değişmesi, kadınların iş yaşamında yer alması ve ev içindeki sorumlulukların paylaşılmaya başlanmasıyla literatürde önemli artış göstermiştir.

Öte taraftan evlilik kaygısı alanında yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu araştırma, kadınların çalışma durumu ve sosyo-demografik farklılıklar, evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlam ile ilişkisi araştırılarak bu alanda yapılacak gelecekteki çalışmalara katkı sağlaması açısından da önemlidir.

Literatürde çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentisi, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik kaygısı ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik herhangi bir araştırma olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma, kadınların sosyo-demografik özellikleri ve çalışıp çalışmama durumları ile evlilik beklentilerinde değişimleri ve evliliğe yüklenen anlamda gözlemlenen farklılıkları ele alması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçları kadınların evliliğe yüklediği anlam, evlilik beklentisi ve evlilik kaygısını diğer demografik değişkenlerle ilişkisini inceleyecek olan araştırmalara sosyolojik bakış açısıyla katkı sunacaktır.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan katılımcıların Sosyo-demografik Bilgi Formu , Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve Evlilik Kaygısı Ölçeğini tamamen kendi görüşlerini yansıtarak samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntem ve ölçeklerin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

1. Bu araştırmada elde edilen veriler 2024 yılı Şubat-Mayıs ayları arasında Antalya’da ikamet edip araştırma kapsamına alınan çalışan ve çalışmayan kadınlar ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın örneklemi Antalya İlinde yaşayan 250 kadın ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın evreni 18 yaş ve üzeri kadınlarla sınırlıdır.
4. Araştırma kapsamında incelenen kavramlar literatür ile sınırlıdır.
5. Araştırma verileri ölçme değerlendirme araçları ile sınırlıdır.
6. Araştırmada toplanan veriler çevrimiçi ortamda araştırmaya katılım gösteren gönüllü kadın katılımcılara gönderilen Google form ile sınırlıdır.
7. Araştırma, araştırmaya katılan kadın katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
8. Araştırma, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve Evlilik Kaygısı Ölçeği ile toplanan verilerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Aile

1.1. Aile ve Fonksiyonları

Sosyoloji literatüründe üzerinde en çok düşünülen temel kurumların başında aile gelmektedir. Aile toplumun temel etkileşim ağı olarak görülmektedir (Dikeçligil, 2012). Bununla birlikte “aile” nin tüm toplumlar için geçerli bir tanımını yapmak mümkün olmamaktadır (Erdentuğ, 1991). Toplumun yapısına göre ailenin içeriğinin değişkenliği de bu kavramın tüm toplumca kabul gören bir tanımı üzerinde uzlaşmayı zorlaştırmaktadır. Aynı toplum içerisinde bile “aile” olarak kabul gören sosyal grup hem zamana hem de belirli bir zaman kesitinde ve içerisindeki tabakalaşma sistemine göre çeşitlilikler gösterebilmektedir.

Aile, bireylerin dünyaya gözlerini açtıkları andan itibaren içerisinde yer aldıkları, yaşamlarını idame ettirebilmeleri için her türlü desteğin verildiği, imkânın sunulduğu, yaşamlarını devam ettirdikleri ve sosyalleşmeye adım attıkları ilk ortamdır (Karataş, 2001).

Evrensel tanımlardan biri olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 16. maddesinde aile; “cemiyetin tabii ve temel unsurudur, cemiyet ve devlet tarafından korunmak hakkını haizdir (UNİCEF, 2022)” şeklinde ifade edilmiştir.

Aileyi topluluk (community), *grup* (group), *birlik* (association), *örgüt* (organization), *kurum* (institution) ve *yapı* (structure) olarak nitelendiren tanımlara çoğunlukla ulaşılmaktadır (SEKAM, 2016). Bu bahsedilen tanımlardan biriside MacIver ve Page’e aittir. MacIver ve Page aileyi grup kategorisi içerisinde değerlendirerek, *cinsel ilişkiye dayalı, çocuk sahibi olma ve bu çocukları yetiştirme özellikleri gösteren grup* (MacIver & Page, 1965; Gökçe, 1976) olarak tanımlamışlardır. Winch ise benzer olarak *kuşak ilişkilerine göre ana, baba ve çocuktan meydana gelen grup* (Winch, 1963; Gökçe, 1976) şeklinde tanımlamıştır. Gordon Marshall (1999) ise aileyi benzer şekilde *kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü bir grup olarak tanımlamıştır*. Aileyi küçük sosyal örgüt olarak gören Sumner ve Keller ise *en az iki neslin bir arada yer kaldığı, kan bağıyla karakterize edilmiş küçük sosyal örgüt* şeklinde ifade etmişlerdir (Gökçe, 1991).

Türkiye’de aileye yönelik yapılan tanımlara bakacak olursak, DPT *Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu’nun* aile tanımı, ailenin işlevlerini de içine alacak biçimdedir: Genellikle aynı ev içerisinde yaşayan, evlilik, kan bağılılığı ya da diğer yollardan, kendi içlerinde bir akrabalık ilişkisi bulunan bireylerden oluşan; bireylerin fizyolojik, sosyo-ekonomik

gereksinimlerinin karşılandığı, toplumla bir bütün haline gelmelerinin sağlandığı ve hazırlandığı toplumun temel bir birimidir (Ünalan, 1988). İlk Türk sosyologlarından biri olan Ziya Gökalp'e göre aile, *içtimai müesseselerin en eskisi olan milletin dirlik ve birliğinin yegâne sağlayıcısı bir evlilik kurumudur* (Gökalp, 1978). Aileyi toplumsal bir kurum olarak gören başka bir tanımda; belli bir şekilde insan türünün üretildiği, toplumsallaşma sürecine ilk ve etkili bir şekilde girdiği, cinsel ilişkilerin belli bir aşamada düzenli hale geldiği ve güven ortamının inşa edildiği toplumsal bir kurumdur (Ozankaya, 1984).

Genel olarak bakıldığında sosyologların birçoğu aileyi toplumsal bir kurum olarak ele almış ve aile yapısına sahip olmayan bir toplum bulunmadığı görüşünden hareket etmişlerdir (SEKAM, 2016). Toplumsal değişimde ailenin tampon kurum işlevi gördüğünü ifade eden Mübeccel Kıray, toplumun yapısında meydana gelen değişmelerin getirdiği kopuklukları şekilsel ve işlevsel açıdan değiştirerek karşılan, bireylerin fizyolojik gereksinimlerinin yanı sıra güvenlik gereksinimlerini de karşılayan toplumsal bir kurum olarak aileyi tanımlamıştır (2006). Kıray aileyi değişen ve değişmeyen yönleriyle bir bütün olarak görmüştür. Ailedeki bu değişen ve değişmeyen yönleri arasındaki dengeyi tampon mekanizmaların sağladığını ifade etmiştir (Kıray, 2000). Yaygın olarak yapılan tanımlara bakıldığında aile, aynı siyaset, eğitim, din, ekonomi gibi temel kurumlardan birisi olmakla birlikte diğer tüm kurumları etkilemekte ve onlardan etkilenmektedir.

Aile, geleneksel toplumlarda din, ekonomi, siyaset ve eğitim gibi bazı sosyal kurumlarında işlevlerini üstlenmiştir. Ancak artık modern dönemde ailenin bu işlevlerinden bir bölümü kendisinden ayrılmıştır. Aynı zamanda geleneksel dönemde nicel açıdan daha büyük olan aile, modern dönemde küçülmüş, akrabalık ilişkileri zayıflamıştır. Ailenin değişken bir yapıya sahip olduğu söylenilebilir. Yukarda da ifade edildiği gibi ailenin farklı toplumlarda, zaman içerisinde farklı tarzlarda yerine getirdiği işlevi ve değişken yapısı, aileye farklı açılardan bakılmasına neden olmuştur. Tanımlardaki farklılıklar bu durumlardan etkilenebilmektedir.

Ailenin fonksiyonları, ailenin toplumun işleyişine yapmış olduğu katkılar, verdiği hizmetler anlamında ifade edilmektedir. Bazı sosyologlar ailenin toplumsal fonksiyonlarını bütüncül olarak ele almaya çalışırken bazıları ise bireysel açılardan ele almaya çalışmıştır. Bu alandaki çalışmalara bakıldığında ailenin fonksiyonlarının altı temel başlık altında toplanabilir: *Biyolojik Fonksiyon, Psikolojik Fonksiyon, Eğitim Fonksiyonu, Toplumsal Fonksiyon ve Ekonomik Fonksiyon*.

Aileyi toplumsal ve biyolojik açıdan ele alarak tanımlayan Turner'a göre aile, *biyolojik açıdan evlenme ve çocuk sahibi olma, büyüterek sosyalleştiren ve kendine özgü yapısı olan toplumsal bir gruptur* (Turner, 1965; Kır, 2011).

Ailenin fonksiyonlarını daha bütüncül bir biçimde ele alan Ogburn'a (1963) göre; ekonomik ihtiyaçları karşılamak, çocuklaraadını konularda bilgi vermek ve inançları olmasını sağlamak, eğitim almalarını sağlamak, güven ve sevgi ortamı sağlamak, boş zamanları değerlendirmek, cinselliğe meşru bir zemin hazırlama ve gelecek nesillerin devamlılığını sağlama gibi işlevlerdir (Bulut, 1993). Ogburn (1963) ailenin fonksiyonlarını, ekonomik, eğitim, din, toplumsal, biyolojik ve psikolojik açılardan ele alarak ailenin birçok fonksiyonu olduğunu öne çıkarmaya çalışmıştır. Ogburn'un aile sınıflamasına bir ekleme daha yapan Elliot ve Merill (1961) ailenin fonksiyonlarını; koruyuculuk, ekonomik, psikolojik, boş zamanı değerlendirme, dini, eğitsel ve saygınlık kazanma şeklinde gruplandırmıştır (Gökçe, 1991). Yine aynı şekilde aileyi bütüncül olarak ele alarak değerlendiren Erkal'a (1987) göre ise, aile çocukların toplumsallaşmasını sağlama, nüfusu yenileme, milli kültürü kuşaktan kuşağa aktarma, biyolojik, psikolojik ve ekonomik tatmin fonksiyonlarının oluşmasının sağlandığı bir kurumdur.

Ailenin fonksiyonlarını hem bireysel hem kişisel hem de insani gereksinimler açısından inceleyen Nirun (1994), üçlü yönden aile fonksiyonlarını tanımlamıştır. Nirun (1994) aileyi, *"beslenme, barınma ve sağlıklı yaşama"* gibi bireysel; *"eğitim, bilgisayar donanım, haklara sahip olma"* gibi kişisel; *"manevi duygularla çevreleme, sevgi, güven"* gibi insani gereksinimleri sosyo-ekonomik bir kurum olarak tanımlamıştır (Nirun, 1994). Toplumun yerine getiremediği sorumlulukları, aile kendi bireyleri için yerine getirmektedir. Toplum yapısında süreç içerisinde değişimler gözlemlense de ailenin yerine getirdiği temel fonksiyonların hep aynı kaldığı görülmektedir. Nesillerin devamı, kültürün aktarımı, sosyal, psikolojik ve kültürel düzenin aile içerisinde sağlanması, güven ortamının kurulması gibi fonksiyonlar ailenin değişmeyen temel fonksiyonlarını oluşturmaktadır (Nirun, 1994).

Aile nüfusun yenilenmesi, nesillerin ve kuşakların sürekliliğinin sağlanması bakımından en temel sosyal kurumlardan biridir. Ailenin biyolojik fonksiyonuna bakacak olursak demografik yönden önemli bir noktada yer almaktadır. Bu fonksiyon cinsel doyumu karşıladığı gibi nesillerinin devamını da sağlamaktadır (Tezcan, 1985). Genel olarak bakıldığında ailenin biyolojik fonksiyonları içerisinde, toplumdaki bireylerin evlenme yaşları, çocuk sayıları, çocuk yapmaları, nüfus dağılımındaki kadın ve erkek oranı ve nüfus artış hızı gibi demografik yapıyı etkileyen etkenler olduğu görülmektedir.

Biyolojik fonksiyonda olduğu gibi psikolojik bakımdan da aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılanması ailenin temel fonksiyonlarından birisidir. Aile psikolojik ihtiyaçları gideren bir yuva ortamı oluşturarak, topluma fayda sağlayacak bireyler oluşmasına katkı sunmaktadır. Dünyaya yeni gelmiş bir çocuğu dış dünyadaki tehditlerden koruyan, sevgi ve güven ortamını inşa eden ailedir.

Aile toplumsal yapının temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple aile, toplumsal yapının en temel fonksiyonlarını üzerine almıştır. Bireylerin toplum içersin de rol ve statülere sahip olsa da gerçek anlamda kişiliği toplumsal ilişkiler sayesinde oluşturur (Acar, 1990). Ailenin en temel fonksiyonlarından biri de bu toplumsal fonksiyonudur.

Aile, bireylerin toplum içinde sosyal birer varlık haline gelmelerine yardımcı olur (Tezcan, 1985). Yeni doğan bir bebek, içinde bulunduğu toplumun değerlerini ve normlarını ailesinden öğrenir. Her toplumun kendine özgü kültürel değerleri vardır ve bireyler bu değerleri dünyaya geldikleri andan itibaren aileleri aracılığıyla öğrenirler (Erden, 1998). Bu süreç, bireyin toplumla etkileşim kurması ve toplumun bir parçası olmasıyla başlar. Sosyalizasyon süreci, aile, okul, arkadaşlar, medya ve diğer toplumsal kurumlar aracılığıyla gerçekleşen, bireyin kişisel, sosyal ve duygusal gelişimini şekillendiren ve doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç, toplumsal uyum ve işlevsellik açısından önemlidir ve bireyin toplumla bütünleşmesine ve etkileşimine olanak tanır. (Tezcan, 1985).

Aile, çocuğun eğitiminde önemli bir rol oynadığı ve eğitimin temellerinin ailede atıldığı ifade edilebilir. Aile, çocuğun ilk bilgi ve deneyimlerini kazandığı yerdir ve çocuk daha sonra bu bilgi ve deneyimleri toplumsallaşma sürecinde kullanır (Kır, 2011). Ayrıca, ailenin sosyal statüsünün çocuğun gelecekteki yaşamını etkileyebilmektedir. Ailede öğrenilen bilgi ve deneyimlerin yanı sıra ailenin sosyal statüsüne göre de yaşam şekillenebilmektedir (SEKAM, 2016).

Ailenin ekonomik fonksiyonunda daha çok üretim ve tüketim üzerine durulduğu görülmektedir. Bireyin tüketim içerisindeki tavrı tasarruf veya israf şeklinde oluşmaktadır. Üretim ve tüketimdeki bu davranış şeklini ve davranışının bilgi ve deneyimi aileden aktarılmaktadır (Kır, 2010). Ailenin diğer bir ekonomik fonksiyonu ise ekonomik sistemin ihtiyaç duyduğu (iş gücü ve beyin gücü) bireylerin yetişmesi için gerekli temelleri inşa etmesidir (Kır, 2011). Aile ekonomik sisteme ihtiyaç duyulan bireylerin yetişmesi için gerekli adımları atarak ekonomik fonksiyona destek sağlamaktadır. Bireye tüketim toplumu içerisinde nasıl tutum sergileyeceğini aşıl原因an aile, ekonomik sistemin sürekliliğinin sağlanması için de bireyleri ekonomik sisteme hazırlamaktadır.

1.1.1. Aile Yapıları

Aile yapısı, aile bireyleri arasındaki ilişki ve etkileşimleri düzenli hale getiren, beklenti ve normlar olarak ifade edilmektedir (Minuchin, 1974; Aponte & Deussen, 1981). Aile yapısı, aile ile ilgili birbirini etkileyen bir çok faktörün sistemsal olarak birleşmesiyle meydana gelmektedir (Tosun, 2017). Bu faktörler, aile bireyleri ve öğelerinin birbiri arasındaki ilişkiler, aile ve sosyal çevre arasındaki sınırlar olarak ifade edilebilir.

Aile yapısı içerisinde bulunan bu sınırlar, aile üyelerinin etrafını saran, görmesekte varlığını hissettiğimiz engeller olarak ifade edilmektedir. Bu engeller aile bireylerinin birbirleri arasındaki ilişkilerinin hangi düzeyde gerçekleşeceğini belirlemede rol almaktadır (Robey & Sori, 2011). Aile yapılarında aktör olarak en küçük yapılanma anne, baba ve çocukta oluşmaktadır. Aile yapısı içerisinde bu roller değişim göstermekte ve bireyler birden çok role girebilmektedir. Biyolojik ve kültürel bağlarla birbirine bağlı olan kadın ve erkek karı ve koca rolündedir. Daha sonra çocukları dünyaya geldiğinde anne ve baba rolünü de üstlenirler. Çocuk sayısı arttıkça çocuklarda kardeş, abla, abi gibi çeşitli rolleri üstlenirler.

Aile içerisindeki statü ve roller diğer tüm beşeri yapılarda da olduğu gibi büyük önem arz etmektedir. Aile yapılarındaki sorunların büyük bir bölümü aile yapısındaki rollerin değişmesinden ve farklılaşmasından kaynaklanabilmektedir. Aileden üyeler ayrıldıkça veya eklendikçe roller farklılaşabilmekte ve değişebilmektedir. Doğumlar, yeni evlilikler, boşanma, okula başlama, farklı bir yere taşınma ve ölümler aile yapısının değişim ve başkalaşımı için dönüm noktaları olduğu söylenebilir (SEKAM, 2016).

Ailenin organizasyonel bir oluşumu ve bu oluşumun norm ve değerleri bulunmaktadır. Bu değer ve normlardan en çok göze çarpanı ise töre, din ve geleneklerdir. Ayrıca bu değerler yasalarla çevrilidir. Boşanma, evlenme ve aile içindeki karşılıklı ilişkiler tüm aile yapılarında aynı olarak kabul edildiği düşünülse de ailenin norm ve değerlerine göre çeşitlilik gösterebilmekte ve buna göre şekillenebilmektedir. Yapılan araştırma verilerine ve genel yargılara göre gelenekselden moderne doğru aile yapılarında bir başkalaşım söz konusudur.

Genel olarak aile yapısının; *hane sayısı, aile tipi, evlenme yaşı, ailede otorite ve aile ortamı* gibi öğeler etrafında şekillendiği ifade edilebilir (SEKAM, 2016). Aile büyüklüğü ve yapısı, zaman içinde önemli değişikliklere uğramıştır. Aile büyüklüğü, insanlık tarihinde hep geniş aile egemenliğini korurken süreç içerisinde küçülerek çekirdek aileye dönüşmüştür. Ailenin büyüklüğü ve yapısı egemenlik, iktidar ilişkisi ve ailenin işlevlerinde meydana gelen değişkenlere bağlı olarak değişebilmektedir. Bu sebeple tek bir aile yapısından bahsetmek mümkün görünmemektedir (Aytaç, 2015). Aile tipi ve yapısının oluşmasında içinde bulunan

toplumsal sınıf, toplumsal cinsiyet ve yaş gibi değişkenlerin de etkili olduğundan bahsedilebilir (Gittins , 2011).

Nüfus planlanması da aile yapısında önemli bir paya sahiptir. Toplumun devamlılığı yeni nesillerin varlığıyla olanaklı hale gelmektedir. Ölüm ve doğum oranlarının dengeli bir şekilde yaşanmasının toplumun varlığını sürdürmesinde etkili olduğunu ifade edilebilir. Çünkü ölüm oranları doğum oranlarına eşit veya daha fazla ise toplum bir süre sonra kendini yenileyememekte ve bir yok oluş sürecine girebilmektedir (Şirin, 1994).

Aile yapısındaki önemli öğelerden bir diğeri ise otoritedir. Sosyal grupların hepsinde görüldüğü gibi, en küçük sosyal grup olan ailede de bir otorite kendini göstermektedir. Aile içerisinde bir aile reisi varlığını göstermektedir. Aile içerisinde farklı aktörlerin ve farklı rollerin bir arada olduğunu düşünüldüğünde aile reisi olmanın önemli bir statü olduğu ifade edilebilir. Aile reisliğinin genel olarak ataerkil toplumlarda erkek, anaerkil toplumlarda kadın olduğunu söylenebilir.

Boşanmaların artması, evlilik dışı ilişkilerin ve eşcinsel ilişkilerin daha kabul görmesi gibi faktörler, aile yapılarını değiştirmiştir (Hareven, 1991). Ayrıca, nüfus artışı, göçler ve ekonomik değişimler gibi faktörler de aile büyüklüğünü etkileyebilmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki insanlar genellikle daha küçük aileler kurmayı tercih ederken, bazı geleneksel toplumlarda geniş aile yapısı hala önemli bir rol oynamaktadır (Andersson, Thomson, & Duntava, 2017). Bu değişiklikler, ailelerin dinamiklerini, rollerini ve sorumluluklarını da etkileyebilmektedir. Örneğin, çalışan anneler ve babalar, çocuk bakımı ve ev işleri gibi görevleri paylaşmak zorunda kalabilmektedir. Sonuç olarak aile büyüklüğü ve yapısı sürekli olarak evrim geçiren ve çeşitlenen bir konudur. Bu değişikliklerin toplumsal, kültürel ve ekonomik faktörlerle ilişkili olduğu söylenebilir.

1.1.2. Sosyal Bir Kurum Olarak Aile

Aile, bireylere toplumun norm ve değerlerinin verildiği, sosyalleşmeye ilk adımın atıldığı ve bireylerin kendini gerçekleştirme yolunda deneyimler edindiği sosyal bir kurumdur. Aile, bireylerin toplumun geçerli norm ve değerlerini öğrenme ve içselleştirme sürecinde ilk ve önemli bir kurum olarak işlev görerek, toplum hayatında kritik bir rol üstlendiği söylenebilir. Aynı zamanda bireyle toplum arasında bağ kurması ve toplumun devamlılığını sağlaması açısından da en temel kurum olduğunu söyleyebiliriz. Aile içerisinde çocuk dünyaya geldiği andan itibaren hayata hazırlanmakta, yetiştirilmekte ve bireyin aile ile olan ilişkisi

hayatı boyunca devam etmektedir. Bir toplumun tanınması için aile içerisindeki ilişkilerin yakından incelenmesi önem arz etmektedir (Dikeçligil, 2012).

Toplum denildiğinde aklımıza sosyal norm ve değer yargıları gelmektedir. Gürel(1996)'e göre sosyal bir kurum olarak aile, örgütlenmiş bir bütünü oluşturan düşünceler inançlar, gelenekler, görenekler ve maddi öğelerden oluşmuş bir bütündür. Diğer tüm toplumsal kurumlarda olduğu gibi aile de bireyler arasındaki ilişkiler toplumdaki normlar ve aile içerisinde belirlenen kuralların düzenlenmesiyle oluşmaktadır. Bu normlar ahlak, töresel ve değerler boyutuyla revize edilmektedir (Gürel, 1996).

Diğer tüm toplumsal kurumların meydana gelmesinde olduğu gibi ailede de toplumu oluşturan bireyler arası ilişkilerin, ilk başta normsal ve ahlak boyutunun düzenlenmesinden sonra evlenme ve aile ile ilgili normların sistemleşmesiyle yani kurumsallaşması sonucu oluştuğu söylenebilir.

Aile kurumunun farklı toplumlarda ve farklı zamanlarda benzer özellikler sergilememesinde kültürel farklılıklar etkili olabilmektedir. Toplum yapısı üzerinde etkili olan ilkelerin süreç içerisinde farklılaşmasıyla birlikte ekonomik, dini, ahlaki ve siyasi alanlarda yaşanan gelişme ve değişimler aile kurumunun yeniden şekillenmesinde rol oynamıştır (Kurt, 2006). Yaşamımızda hep etkin bir role sahip olan değerler, toplumsal kurumlar ve bireylerin onayından geçtiği takdirde toplumsal yaşamımızda varlığını devam ettirebilmektedir. Tersine bir durum söz konusu olduğunda etkisi azalarak toplumsal yaşamımızdaki varlığı kaybolmaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2018). Bu açıdan bakıldığında aile, aktarımı gerçekleştirecek ve onayı alacak kurumların başında geldiği söylenebilir.

Sonuç olarak ifade edecek olursak aile toplumun en küçük etkileşim ağı olmasının yanında içinde yaşadığımız toplumsal yapıyı oluşturan makro etkileşim ağları olan kurumlar arasında da yer almaktadır. Ailede; eğitim, din, siyaset, ekonomi, hukuk vb. diğer tüm toplumsal kurumlar gibi hem birey için hem toplum için çok önemli bir noktada yer almaktadır. Ayrıca ailenin bireyin temel ihtiyaçlarını ilk elden karşılayan tek kurum olması bakımından önem arz ettiğini de ifade edebiliriz.

1.2. Evlilik

Evlilik, toplumu yeniden üreten bir kurum olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal bir yapıdır (Budak, 2005). Tüm toplumlarda görülen evlilik, aile birlikteliğinin oluşmasında ilk adım olarak görülen sosyal bir olgudur. Her toplumda evlilik zamana ve kültüre göre farklı yorumlansa da evliliğe verilen önem ve değer hiç değişmemiş, tarih boyunca varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Ailenin toplumun yapı taşı oluşturması ve ailenin de evlilik sonucu

oluşması sebebiyle evlilik önemli bir noktada yer almaktadır. Evlilikte verilen kararlar ailenin sağlıklı bir yapıya sahip olması açısından büyük önem arz etmektedir. Ailenin oluşumunda bu kadar önemli görünen evliliğin literatürde pek çok tanımı bulunmaktadır.

Evlilik, Giddens tarafından *yetişkin iki birey arasında, toplumca tanınan ve onaylanan cinsel birliktelik* olarak tanımlanmıştır (Giddens, 2000). Strong ve diğerleri (2011) evliliği, kadın ve erkek arasında gerçekleşen, çiftlere cinsellik yaşama özgürlüğü tanıyan, ekonomik iş birliği sağlayan ve yasal olarak çocuğun doğup büyütüldüğü bir birliktelik olarak tanımlamış ve cinselliğin meşrulaştırılması amacına vurgu yapmıştır. Özgüven (2000) cinsel tatminin yasal bir şekilde sağlanması amacıyla bireylerin evlenmeye karar verdiğini ifade etmiştir. Haviland (2002) ise evliliği erkek ve kadının birbirleri üzerine kurulan cinsel bağlılık hakkı olarak ifade etmiştir. Kadın da bu cinsel bağlılık hakkı sayesinde meşru bir şekilde çocuk dünyaya getirebilmektedir. Bu biyolojik yaklaşımlı tanımlar, bizlere aynı zamanda evliliğin toplumun izni alınarak ve toplumun onayından geçtiği takdirde bir meşruluğa kavuşabileceğini vurgulamaktadır.

Evliliği evrensel bir kurum olarak gören Saxton (1982)'e göre, evlilik iki yetişkin bireyin kalıcı bir birliktelik kurarak aileyi oluşturma ve neslin devamını sağlamak amacıyla dünyaya gelecek çocuklarına karşı sorumluluk almayı kabullendikleri birlikteliktir. Yine benzer olarak evlilik, iki yetişkin bireyin düzenli ve devamlı olarak birlikte olabilmek için birleşerek aile kurumunu oluşturduğu ve edindikleri yeni yaşam biçimiyle çocuklarına karşı sorumluluk aldıkları bir kurumdur (Koca, 2017; Yıldız, 2020).

Evliliğin evrensel düzeyde kabul görmesi, evliliğin birçok fonksiyonu yerine getiriyor olmasına bağlıdır. Evlilik sayesinde çiftler birbirlerinin hayatına ortak olmaktadır. Bunun sonucunda ise biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açılardan çiftler için yeni bir ortak alan oluşmaktadır (Gülerce, 1996).

Türk Medeni Kanunu'na (2023) göre ise evlilik 17 yaşını doldurmuş olan erkek ve kadının, iki şahit ve bir nikah memuru karşısında, karşılıklı olarak rızaları alınarak aile kurma amacı ile birlikte olmak istediklerini beyan etmeleridir. Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde evliliğin çiftler arasında evlilik birlikteliğini oluşturması, evliliğin genel hükümleri içerisinde yer aldığı ifade edilmiştir. Çiftler ise bu kurulan yapıda dünyaya gelecek çocukların bakımı, eğitimi, korunması vb. gibi sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdürler.

İslam Hukuku'nda evlilik ve aile kurmaya büyük önem verilmiştir. İslam Hukuku'na göre evliliğin gerçekleşebilmesi için öncelikle engel olacak bir durumunun olmaması ve aynı kadına bir başkası tarafından evlilik teklifi edilmemiş olmalıdır. Evlilik İslam dinine göre iki

cinsin rızasının olduğu, bir din adamı ya da memurun karşısında kendi hür iradeleri ile nikahın yapılmasıdır (İbiş, 2017).

Türk Dil Kurumu'na göre ise evlilik, evli olma durumu olarak tanımlanmasının yanı sıra, birlikte evlenmiş olan kadın ve erkek olarak tanımlanmaktadır(TDK, 2023). Ayrıca evlilik bir sözleşmeyle çiftlerin hayatlarının birleştirilmesi, aile hayatlarının oluşturulması ve bu durumun açık bir şekilde duyurularak dinsel, kültürel, ekonomik ve hukuksal her türlü desteğin alınması olarak ifade edilmektedir (Canatan, 2013).

Evlilik sadece dini inançlara dayanmamaktadır. Her ne kadar dünyanın başlıca dini gelenekleri tarihsel olarak evliliği, doğası gereği üreme ve çocuk yetiştirmeye uygun bir erkek ve kadın birliği olarak anlamış olsa da, ortak insan doğasının talepleri tüm dini geleneklerin bu doğal kurumu tanıyacak şekilde şekillendirmiştir (Girgis, George, & Anderson, 2011). Evliliğin, dini geçmişimiz ne olursa olsun, temel hatları ortak insan aklı olan bir sosyal uygulama türü olduğu söylenebilir.

Evliliğin tanımı, toplumların hukuk sistemlerine, dinlerine, kültürel öğeleri olan örf ve adetlerine göre farklı özellikler göstermektedir. Evlilik, sözlük anlamına göre kadının ve erkeğin karşılıklı olarak toplumun yasal ve örfi kurallarına göre kurdukları beraberliktir (Kabasakal, 1991).

Toplumdan topluma farklılıklar olmakla beraber evlilik, esas itibariyle toplum tarafından kadın ve erkek ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir. İlişkinin belirli kalıplar içinde gerçekleşmesi de evliliğin sosyal bir kurum olarak ele alınıp incelenmesine olanak vermektedir. Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumu ile sağlar (Gökçe, 1978). Başka bir deyişle evlenme olgusu aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içine yerleştiren bir sözleşmedir.

B. Malinowski'ye göre aile ve evlilik kurumu arasındaki fark ise; aile bir grup ya da örgüt, evlilik ise çocuk sahibi olmak ve büyütme ve bu birlikteliği devam ettirmek için yapılan bir sözleşmedir (Gökçe, 1991).

Her kültürün, evliliğe yüklediği farklı değerler bulunmaktadır. Dolayısıyla, her kültür evliliğe karşı normlar oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında evlilik toplumsal bir ilişki çeşididir. Toplumsal yaşamımızdaki farklılıklar, evlilik ilişkimizi etkileyebilmekte ve farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Evlilik, yasalarla çevrili, devletin etkisi ve kontrolü altında olan bir ilişki türüdür. Bu açıdan çiftler, karı-koca ismi altında birbirlerine bağlı hale gelir. Dünyaya getirecekleri yeni nesillere de bir statü belirlemiş olurlar (Mutlu & Can, 2021).

Yapılan tanımlara göre evlilik, iki ayrı cinsten bireylerin bir araya gelerek toplumun devamını sağlamak ve bu sayede toplumsal bütünlüğü devam ettirmek amacıyla aile birliği

içerisinde ve belli kurallar dâhilinde oluşturdukları kurumdur denilebilir. Evlilik, insan türünü diğer canlılardan ayırdığı için insana özgü bir nitelik taşımaktadır. Her topluluğun kendine özgü bir kültür yapısı olduğundan topluluktan topluluğa değişiklikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Bir toplulukta normal karşılanan düzenlemeler diğerinde anormal olarak karşılanabilmektedir. Toplumlar da farklı evlilik çeşitleri yer alsa da evlilik evrensel bir niteliğe sahip olgudur.

1.2.1. Tarihsel Düzlemde Değişen Evlilik

Ailenin temellerini atan evlilik, binlerce yıllık bir geçmişe dayanan, varlığını hiç kaybetmeyen, gelişerek ve dönüşerek günümüze kadar gelen bir olgudur. Evlilik, içinde bulunduğumuz modern çağda oturmuş bir yapıya sahip gibi görünse de hâlâ kendi içinde farklılaşmaya devam etmektedir. Bu farklılaşmanın en temel sebebi kültürel ve toplumsal yönden farklı olan toplumların evliliğe karşı edindikleri tutumlardaki farklılıklardır. Her toplumun kendi kültürüne göre evliliği yorumlaması, evliliğe karşı farklı bakış açıları ve davranışların oluşmasına sebep olmaktadır.

Eski çağlardan günümüze kadar toplumlar nesillerinin devamını sağlamak için aynı hayatı paylaşma gereksinimi duymuşlardır. Bunun yanı sıra eski çağlarda avcı ve toplayıcı toplumlar da kadın ve erkek arasındaki belirgin ayrımlar şekillenmeye başlamıştır. Neslin devamını sağlayan kadınlara toplayıcılık, evine bakmakla yükümlü görünen erkeğe avcılık sorumluluğu yüklenmiştir. Bu sorumluluğun bir sonucu olarak avcı toplayıcı toplumlar da anaerkil bir aile yapısı meydana gelmiştir (Gökçe, 1991). Süreç içerisinde avcı toplayıcı toplumların yerleşik hayata geçmeye başlamasıyla devlet yapısı oluşmaya başlamış ve erkekler bu devlet yapısında aileden sorumlu olarak görülmüştür. Bu durum, ailenin yasal bir statü kazanmasını, resmi kayıtlara geçmesini ve akrabalık ilişkileri ile soy kargaşasına çözüm olabilmesi için önemli bir kurum olan evlilik kurumunu ortaya çıkarmıştır (Budak, 2005).

İslamiyet öncesi eski Türklerde nişanlanma ve evlilik büyük bir öneme sahip olmuştur. Evlenmede aile büyüklerinin onayının alınmasının yanında evlenecek kız ve erkeğin de onayı alınmıştır (Bardakoğlu, 1990). Gökalp (1995)'e göre eski Türklerde evliliğe ev, bark sahibi olmak denilmektedir. Bark, ibadet anlamına gelmektedir. Ev, kutsal bir ibadet yeri olarak görüldüğü için bark olarak nitelendirilmiştir (Gökalp, 1995).

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden sonraki hayatlarına ışık tutan Dede Korkut Destanında ilk sevdiği kişi ile evlenme ve evlilik öncesi nişanlanma töreni olduğu belirtilmektedir (Donuk, 1990). Nişanlılık kelimesi ilk kez Osmanlı Aile Hukuk

Kararnamesi'nde kullanılmıştır. Bu kararname, nişanlılık sürecini düzenleyerek, nişanlanmanın nikah akdini oluşturmadığını belirtmiştir (Acar İ. , 2005). İslam hukukunda nişanlılık için herhangi bir kayıt bulunmazken, Türk geleneklerinde nişan, evlenme sürecinin ahlaki bir gerekliliği olarak kabul edilmiştir (Fındıkoğu, 1971). Türk geleneklerinde nişan, evlilik için adım atılan önemli bir ritüel olarak görülmüş ve genellikle çiftlerin niyetlerini ve ailelerin bir araya gelmesini simgelemiştir.

İslam'da evlilik, dinî ve toplumsal bir kurum olarak büyük bir öneme sahiptir. Tarihsel olarak, İslam peygamberi Muhammed'in yaşamında ve onun öğretilerinde evlilik, bir Müslüman'ın dini sorumluluklarından biri olarak kabul edilmiştir. İslam öncesi Arabistan toplumunda, evlilik geleneksel olarak kabile ve aile bağlarını güçlendirmek, mirasın korunmasını sağlamak ve toplumsal düzeni korumak için önemliydi (Bardakoğlu, 1990).

İslam'ın yayılmasıyla birlikte, evlilik kurumuna dair belirli kurallar ve prensipler Kur'an ve Hadislerde belirlenmiştir. İslam'a göre, evlilik Allah'ın emri ve insanların refahı için bir lütuf olarak kabul edilir (Gökçe, 1978). Evlilik, iki Müslüman arasındaki dini ve dünyevi birlikteliği sağlar ve bu birliktelik, aile kurma ve çocuk yetiştirme gibi önemli sorumlulukları içerir.

İslam'a göre evlilik, bir Müslüman'ın dini sorumluluklarından biridir ve İslam'ın ahlaki değerlerine uygun olarak gerçekleştirilmesi beklenir. İslam hukukunda, evlilik için belirli şartlar ve gereklilikler bulunmaktadır. Bunlar arasında tarafların rızası, tanıkların huzurunda sözlü rıza beyanı, mahkeme veya resmi makamların onayı, mehir gibi maddi koşullar ve nikah akdi yer almaktadır (Çakır, 2011). İslam'da evlilik, karşılıklı saygı, sadakat, adalet ve sevgi temelinde kurulan bir ilişki olarak tanımlanır (Berktaş, 1998). İslâmiyet'te evlilik anlayışı ise, “Kainatta her şey çift ve birbirinin tamamlayıcısıdır (Kuran-ı Kerim, Yasin;36)” ayetine göre, kadın ve erkek birbirinin üstü değil, birbirinin tamamlayıcısı olmasına göre şekillenmektedir.

Tarihsel olarak, İslam toplumlarında evlilik, kültürel ve coğrafi farklılıklara bağlı olarak çeşitli uygulamalar göstermiş olsa da evlilik kurumunun temel amacı, aile birliğini korumak, toplumsal düzeni sağlamak ve Müslüman toplumların refahını güvence altına almaktır (Karagöz Öztürk, 1997).

İslamiyet sonrası dönemde, Müslüman toplumlarda evlilik, genellikle İslam hukukuna uygun olarak düzenlenmiştir. Evlilik, tarafların rızası, tanıkların huzurunda sözlü rıza beyanı, mahkeme veya resmi makamların onayı gibi belirli şartlara bağlı olmakla birlikte, mehir gibi maddi koşullar da evlilikte önemli bir yer tutmaktadır (Acar İ. , 2005). İslamiyet sonrası

dönemde, Müslüman toplumlarda evlilik, genellikle aileler arasında yapılan anlaşmalarla gerçekleştirilmiştir. Bu evlilikler genellikle kültürel ve toplumsal normlara bağlı olarak düzenlenmiş ve toplumun onayına dayalı olmuştur (Ertuç, 1999). İslam toplumlarında modernleşme süreciyle birlikte evlilik anlayışı değişimler yaşanmıştır (Cin, 1988). Bireylerin kendi eşlerini seçme özgürlüğü ve kadınların daha fazla hak ve özgürlüğe sahip olma talepleri gibi değişimler yaşandığı söylenebilir. Yaşanan bu değişimler, geleneksel evlilik uygulamalarının bazılarının değişmesine ve evlilik kurumunun daha modern ve esnek bir yapıya dönüşmesine yol açmıştır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ve modern Türkiye'nin kuruluşu ile birlikte evlilik önemli değişikliklere uğramıştır. Cumhuriyet döneminde, Türkiye'de laiklik ilkesi benimsenmiş, modernizasyon çabalarıyla birlikte toplumsal yapıda büyük değişimler yaşanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde evliliğe ilişkin en önemli gelişme 4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'dur. Türk Medeni Kanunu, toplum yapısını değiştirmeyi amaçlamıştır. (Fişek, 1984). Nitekim Türkiye, şariat kanunları yerine Medeni Kanun'u benimseyen ilk Müslüman ülke olarak tarihte yerini almıştır (Kadioğlu, 1998). Osmanlı döneminden kalan geleneksel aile hukuku yerine modern hukuk ilkelerini içeren bu kanunla birlikte, evlilik, boşanma, miras gibi konularda yeni yasal düzenlemeler yapılmış ve aile yapısı modernize edilmiştir.

Cumhuriyet döneminde, kadın haklarına ve eşitliğine büyük önem verilmiş; kadınların eğitim seviyeleri yükselmiş, iş gücüne katılımları artmış ve toplumsal rolleri değişmiştir. Kadınlar, evlilikte daha özgür seçimler yapma hakkına sahip olmuş ve evlilik içinde daha eşit bir konuma gelmişlerdir. Eğitim seviyesinin yükselmesi ve modernleşme çabalarıyla birlikte, evlilik öncesindeki ilişki ve nişan süreçleri değişmiştir. Gençlerin eğitim almaları ve kendi kararlarını vermeleri daha önemli hale gelmiştir. Yine bu dönemde, aile planlaması ve doğum kontrolü konusunda bilinçlenme ve bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu sayede, çiftlerin istedikleri zamanda ve sayıda çocuk sahibi olmaları teşvik edilmiştir.

Cumhuriyet döneminde, şehirleşme, sanayileşme ve ekonomik değişimler gibi toplumsal faktörler evlilik kurumunu etkilemiştir. Geleneksel aile yapısı olan geniş ailelerin yerini daha küçük çekirdek aileler almış ve toplumsal normlar değişmiştir. Modernleşmenin bir sonucu olarak görülen çekirdek aile tipi, sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal düzenlemelerle, okur-yazarlığın ve şehirleşmenin sonucunda ortaya çıkmıştır (Çakır, 2011). Modern çekirdek ailenin işlevleri; aile bireylerinin temel ihtiyaçlarını karşılama, statü sağlama, sosyalleşme,

cinselliği meşrulaştırma ve çocukların bakımını sağlamaktır (Queen, Habenstein, & Quadagno, 1985). Tüm bu değişiklikler, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde evlilik kurumunun modernleşmesine ve daha çağdaş bir yapıya kavuşmasına katkı sağlamıştır. Bu süreçte evlilik, daha özgür bir tercih haline gelmiş ve bireylerin kendi yaşamlarını daha fazla kontrol etmelerine imkan tanımıştır.

Sonuç olarak Modernleşme süreciyle birlikte evlilik kavramı ve pratikleri önemli değişikliklere uğramıştır. Bu süreç, genellikle sanayileşme, kentsel dönüşüm, eğitim seviyelerinin yükselmesi ve toplumsal normlardaki değişiklikler gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir. Modernleşme ile birlikte, evlilik daha bireysel bir tercih haline gelmiş ve bireyler, kendi eşlerini seçme özgürlüğüne sahip olmuştur. Ayrıca evlilikte kadınların rolü de modernleşme süreciyle birlikte değişmiştir. Kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ve iş gücüne katılımlarının artması, evlilikte daha eşitlikçi bir ilişki modelinin benimsenmesine yol açmış ve ortak karar alma süreçlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, modernleşme ile birlikte evlilik dışı yaşam biçimleri (Adak, 2016) görünür olmaya başlamış ve tek ebeveynli aileler, eşcinsel çiftlerin evliliği ve ortak yaşamı gibi yeni evlilik biçimleri ortaya çıkmış ve toplum tarafından daha tanınmıştır (Sezen, 2005). Tüm bu değişikliklerin, evlilik kurumunun esnekliğini arttırdığı ve çeşitliliğini genişlettiği ifade edilebilir. Modern toplumlarda, evlilik artık sadece geleneksel bir bağlılık değil, bireylerin kişisel ve duygusal tatminini sağlayan bir ilişki biçimi haline gelmiştir.

1.2.2.Evliliğin Amacı ve İşlevleri

Evlilik temel fizyolojik ihtiyaçlardan başka sevgi ve barınma ihtiyacına kadar pek çok amacı karşılamaktadır. Evliliğin amaçları Canel (2012)'e göre; kadın ve erkeğin bir arada yaşayarak biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılaması, sonraki nesillerin devamlılığını sağlama, paylaşarak yaşamayı öğrenme ve cinsel ihtiyaçları karşılama olarak ifade edilebilmektedir.

Evliliğin, kadın ve erkeğin belli koşulları yerine getirerek ihtiyaçlarını karşılayabildiği bir kurum olma amacında olduğu ifade edilebilir. Yapılan bir araştırmaya göre evlilik nedir sorusuna cevap verenlerin büyük kısmı evliliği mutluluk olarak nitelendirirken, evliliği ihtiyaç olarak niteleyenlerin oranının da fazla olduğu görülmüştür (SEKAM, 2016). Bu verilere bakarak evliliğin hem mutluluk hem de ihtiyaçları karşılama amacı taşıdığı söylenebilir.

Aksan (2016), evliliğin toplumsal normlar ile birlikte ortaya çıktığını ifade etmiştir. Eski çağlardan günümüze kadar toplumlar, kadın ve erkeğin serbest bir şekilde bir araya gelmesine

müsaade etmemesi belirli norm ve kurallarla evliliğin gerçekleşmesine neden olmuştur. Evliliğin amaçları arasında kadın ve erkeğin birbirlerine karşı verdikleri beraber yaşama güvenini vermek yer almaktadır. Evliliğin bir nevi diğer amacı da kişilerin birbirlerine karşı güven duygusu hissetmeleri, cinsel ihtiyaçları gidermek ve toplum tarafından bilinen ve kabul edilen bir beraberlik yaşamaktır.

Evliliğin işlevlerine bakıldığında daha mutlu bireyler yarattığı ve sosyal açıdan bireyleri geliştirdiği söylenebilir. Bireylerin yaşamlarını mutlu geçirmelerinde evliliğin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bireylerin mutlu bir yaşam sürmesi bir açıdan da mutlu birliktelikler sağlamasına bağlıdır (Çağ & Yıldırım, 2013). Mutluluğun yanı sıra evliliğin yerine getirdiği birçok işlevi bulunmaktadır. Evlilik, cinsel doyum, ekonomik, statü sağlama, sosyal ve kültürel, eğitim, akraba ve komşuluk, sosyalleştirme ve neslin devamını sağlama gibi birçok önemli işlevi de yerine getirmektedir.

Özetle iki karşı cinsten bireyin bir araya gelerek gerçekleştirdikleri evlilik, yaşamlarını paylaşmak, cinselliği meşru kılarak dünyaya çocuk getirmek ve onu yetiştirmek amacıyla gerçekleştirdikleri bir sözleşmedir. Evlilik sayesinde çiftler, karı, koca, anne, baba gibi birçok statü elde ederler. Evliliğin her toplumda var olması ve evrensel düzeyde olması belli işlevleri olmasına bağlıdır. Evlenerek bir araya gelen çiftler aynı hayatı yaşamaya başlar ve yeni bir sistem oluştururlar. Evlilik sayesinde bu sistemde çiftlerin karşılıklı psikolojik, biyolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını giderecek bir ortam sağlanmış olmaktadır.

1.2.3.Evlilik Türleri

Evliliğin işlevi var olan bütün toplumlarda mutluluk, cinsel doyum, neslin devamını sağlamak gibi ifade edilebiliyorken, evlilik türleri toplumun sahip olduğu kültür, norm ve değerlere göre değişebilmektedir (Çiçekli, 2019). Evlenme süreci, eş seçimi ve evlendikten sonra yaşanılacak yeri belirleme gibi sebeplerden dolayı toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Altunek, 2001). Sosyoloji ve antropoloji alanında yapılan araştırmalara baktığımızda evlilikte belirli kriterlere göre çeşitli evlilik türleri sınıflandırılmalarının yapıldığını görebilmekteyiz (Haviland, Prins, & Walrath , 2002).

Haviland (2002)'ın Evlilik Türleri sınıflandırmasına göre;

- *Grup Esasına Dayalı Evlilikler,*
- *Eş Seçimine Dayalı Evlilikler,*
- *Eş Sayısı Bakımından Evlilikler,*
- *Yerleşime Göre Evlilikler,*

- *Diğer Evlilik Türleri,*

olarak sıralanabilir.

İlk olarak evliliğin grup esasına dayalı olarak gerçekleşmesine baktığımızda 3 şekilde ele alınmaktadır. Birincisi egzogami, bireyin yaşadığı gruptan farklı biriyle evlenmesini ifade etmektedir. Endogami, bireyin yaşadığı aile grubundan biriyle evlenmesini ifade etmektedir. Modern toplumlarda karşımıza sıklıkla egzogami çıkarken, geleneksel toplumlarda endogami sıklıkla görülmektedir. Bunun sebebi geleneksel toplumlarda akrabalık bağlarının daha sıkı olması ve sosyal hareketin az olması endogami evlilikleri yaygınlaştırmıştır (Bates & Aydın, 2009).

Endogami ve egzogami evlilik türlerinin dışında grup esasına dayalı bir diğer evlilik türü hemogami, kadın ve erkeğin birbirlerine sosyal benzerliklerinden doğan evliliği ifade etmektedir (Güngör, 2007).

Eş seçimine dayalı evlilik türlerine bakıldığında ise görücü usulü ve tanışarak gerçekleşen evlilikler olarak ikiye ayrılmaktadır. Modern çağda yaygın olarak tanışarak evlenme görülürken, geleneksel toplumlarda görücü usulü evlilikler daha yaygın olarak görülmektedir (Balaman A. , 2000). Bireyin ön planda olduğu toplumlarda evlilik kişisel bir karar olarak görülürken, geleneksel toplumlarda evlilik ailenin uygun gördüğü, ileriye dönük iyi bir tercih olduğu düşünülerek ortak olarak belirlenmektedir. Bu sebeple görücü usulü evlilikler bireyi değil ailesini esas almaktadır. Bu nedenle görücü usulü evliliklerde aşk değil, kültür ve ekonomik kaygılar ön planda olmaktadır.

Eş sayısı bakımından evliliklere baktığımızda karşımıza iki şekilde çıkmaktadır; poligami ve monogami. Monogami, kadın ve erkeğin tek eşliliğini ifade ederken, poligami tam tersi olarak kadın ve erkeğin çok eşli olmasını anlatmaktadır. Kadınların birden çok evlilik gerçekleştirmesi poliandri, erkeklerin ise polijini olarak kavramsallaştırılmıştır (Saran, 1993).

Yerleşimine göre evlilik türleri, evlenecek kişilerin yaşayacakları yere göre bir sınıflandırmayı ifade etmektedir. Erkeğin evlendikten sonra eşinin ailesiyle birlikte yaşamaya başlaması matrilokal olarak ifade edilmektedir. Türk aile yapısında buna içgüveysi denilmektedir. Kadının evlendikten sonra eşinin ailesiyle birlikte yaşamasına ise patrilokal olarak ifade edilmektedir. Bu evlilik türü yaygın olarak ataerkil aile yapısında gözlemlenmektedir. Evlendikten sonra kadının kendi ailesinin yanında, erkeğin de kendi ailesinin yanında yaşamasına bilokal evlilik denilmektedir. Bu evlilik türü göçebe toplumlarda gözlemlenmektedir. Evlenecek olan kadın ve erkeğin evlendikten sonra hangi ailenin yanında yaşamak istediklerine özgür bir şekilde karar verdikleri evlilik türü ambilokal olarak ifade edilmektedir. Evlenecek çiftlerin ailelerinden bağımsız bir yerde yaşamaya başlamaları

neolokal olarak ifade edilmektedir. Modern toplumlarda bu evlilik türleri daha yaygın olarak görülebilmektedir (Haviland, 2002).

Sosyal, ekonomik ve kültürel koşullara göre değişen çeşitli evlilik türleride mevcuttur. Bunlardan ilki eşini kaybeden kadının eşinin kardeşiyle evlenmesi olan levirat, karısını kaybeden erkeğin karısının kardeşiyle evlenmesi sororat olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel dönemlerde bu tür evliliklerin yapılma sebebi mirası bölmek ve öksüz ve yetim kalan çocuklara sahip çıkmak maksadıyla gerçekleşmektedir (Begdeş, 2021). Levirat ve sororatın yanında eşlerini kaybeden erkek ve kadının evlendirilmesini ifade eden taygeldi ve ailelerin karşılıklı olarak birbirlerinin çocuklarını evlendirdikleri evlilik türü olan berdel evlilik türleri de bulunmaktadır (Tezcan, 1985).

Yapılan tanımlara göre kültürün evlilik standartlarında belirleyici olduğu söylenebilir. Farklı kültürler, çeşitli evlilik pratiklerini, anlayışlarını ve türlerini beraberinde getirmektedir. Evlilik bir sözleşme ve bu sözleşme de toplumsal normlar, gelenekler ve inançlarla belirlenmektedir. Evliliğin dünyaya çocuk getirmek ve aynı hayatı paylaşmak gibi amaçlarla gerçekleşmekte olduğunu; kadın ve erkeğin birlikteliğine ve dünyaya gelecek olan çocuklara meşruluk kazandırdığı söylenebilir. Evlilik, toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zamana göre farklılık gösterse de tarih boyunca hep var olmuştur. Bu durum evlilik türlerinin eş sayısına, eşin seçildiği gruba, soya, yerleşim yerine ve otorite biçimine göre sınıflandırılmasına neden olmuştur.

1.2.4. Bireyleri Evliliğe Götüren Güdüler

Bireyleri evliliğe götüren güdülerini tek bir şekilde açıklamak olanaklı görünmemektedir. Bazı bireyler için ekonomik sebepler evlilik kararı verilmesinde etken rol oynarken; kimi bireyler için ise cinsel doyumu sağlamak ya da rahat bir hayat sürme arzusu etkili olabilmektedir (Geçioğlu, 2018).

Güleç (2012)'e göre bireyleri evliliğe götüren üç temel güdü görülmektedir. Bunlar;

- Biyolojik güdü: kendi cinsinden yeni nesiller büyütme isteği, karşı cins ile birlikte yaşama arzusu, kendini dış etkenlerden koruma isteğidir.
- Psikolojik motivasyon: karşı cins tarafından bireyin sevilme, ilgi duyulan kişi olma, seçilen taraf olma, sevme ve dünyaya getireceği çocuklarıyla beraberliği sürekli hale getirmeye duyduğu istektir.
- Sosyal motivasyon: toplumun onayından geçme ve toplumun normlarına uyarak yaşamını sürdürmenin getirmiş olduğu güven ve rahatlaktır.

Bireyi evliliğe götüren güdüler arasında dini hayat da etkili olmaktadır (Geçioğlu, 2018). Dini görüş, bireyin kendi hayatını yorumlamasında ve davranışlarında etkili bir faktördür. Sosyal hayatımızda kabul gören dini inançlar, bireylerin sosyal yaşamlarındaki tutum ve davranışlarını etkileyebilmektedir (Yapıcı, 2013). Dini inancı evlenmeyi farz kılan bir bireyin, evlenme güdülerinde dinin etkili bir mekanizmaya sahip olduğu söylenebilir.

Bireyi evliliğe götüren en önemli faktörlerden birisi de bireyin içinde yaşadığı toplumdur. Evlilik sayesinde bireyler, sosyal statü ve rol değişimi geçirmekte ve yetişkin olmaya yönelik ilk adımı atmaktadır. Bireyler dünyaya bir çocuk getirerek, toplum tarafından uygun görülen anne ve baba rolüne girmektedir. Bu sayede bireyler hem toplumun kabul gören gerçeklerini yerine getirmek hem de toplumsal rol ve statülerini geliştirmek için evlenmek istemektedirler (Geçioğlu, 2018).

Bireyleri evliliğe yönelten bir diğer faktör de cinsel doyum ve cinsel düzeni sağlama arzusudur. Cinsel güdüler bireylerin yaşamı üzerinde baskı oluşturarak bireylerin hayatları üzerinde etkili olabilmektedir (Saran, 1993). Cinsel ihtiyaçlarını karşılamak ve cinselliği meşru hale getirmek bireyleri evliliğe götüren sebeplerden biridir.

Özetle bireyleri evliliğe götüren en önemli motivasyonlardan birinin toplumun yasa ve kurallarını yerine getirmek olduğu söylenebilir. Bireylerin toplumun gerekli gördüğü kuralları uygulayarak belli statü ve rollere sahip olmak, dinin gerekliliklerini yerine getirmek, cinselliği meşrulaştırmak ve çocuk sahibi olmak gibi güdülerle evlendikleri söylenebilir.

1.3. Bireylerin Evliliğe Bakış Açıları ve Evlilik Beklentileri

Bireylerin evliliğe yönelik bakış açılarını yaşadıkları sosyo-kültürel çevre, çevresindeki evlenme oranları, evlilik sürecindeki beklentilerin sağlanıp sağlanmadığına göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Evli bireylerin evliliğe bakış açılarını anlayabilmek amacıyla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2003 yılından bu zamana kadar düzenli olarak gerçekleştirilen “Yaşam Memnuniyeti Araştırması” (2023) verilerine bakıldığında evli bireylerin evli olmayan bireylere göre daha mutlu olduğu sonucuna varılmıştır. Yüzde olarak bu oranı ifade edecek olursak evli bireylerin %56,4’ü, evli olmayan bireylerin ise %45,8’i mutlu olduğunu belirtmiştir. 10 yıl önceki 2011 “Yaşam Memnuniyet Araştırması” verilerine baktığımızda da evli olan bireylerin %65,3’ü, evli olmayan bireylerin %53,2’si mutlu olduğu görülmektedir. Bu oran yıllar geçtikçe azalmış olsa da evli bireylerin evli olmayan bireylere göre daha mutlu olduğu sonucu değişiklik göstermemiştir.

Gençlerin aile ve evlilik yaşamlarına ilişkin tutumlarını araştıran Bener ve Günay (2013), Karabük üniversitesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada kız ve erkek öğrencilerin evlilik ve aileye ilişkin tutumlarının değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Kız öğrencilerin evlilik ve aile hayatına yönelik tutumlarının, erkek öğrencilere göre daha geleneksel bir düşünce yapısına sahip olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %87,9'unun evlenmeyi düşündüğünü ifade etmesi aile ve evlilik kurumu açısından umut vericidir (Bener & Günay, 2013). Yine bu araştırmada evliliğe adım atacak genç bireylerin evliliğe olumlu açıdan baktıkları istatistiklere yansımıştır.

Baş ve Cengiz (2018) üniversite öğrencilerinin evlilik ve aileyi anlamlandırma biçimleri üzerine yaptığı araştırmada ise bireylerin evlilikten en önemli beklentilerinin “sevgi ve saygı” olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kızıldağ ve Şahin (2018) evli çiftlerin evliliği nasıl algıladıkları üzerine yaptıkları araştırmada evli çiftlerin evlilik beklentilerini incelemişler ve kadınlarda birincil beklentinin “saygı”, erkeklerde birincil beklentinin ise “sevgi” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk sahibi olmanın da evlilik beklentisinin bir diğer nedeni olduğu ifade edilebilir (Baş & Cengiz, 2018). Ondaş (2007), bireylerin evliliğin neslin devamını sağlama ve cinselliği meşru kıldığına önem verdiği bulgularına ulaşmıştır.

Scoot ve arkadaşları genç yetişkinler üzerine yaptıkları çalışmada, gençlerin %83'ünün yaşam gayeleri arasında evlenmenin “çok önemli” ya da “önemli” olduğunu tespit etmişlerdir (Colin, 2007). Londra Ekonomi Okulu'nun ise 1569 genç yetişkin ile yaptığı araştırmada, çocukluk yıllarındaki en büyük hayalin mutlu bir aile hayatı ve evlilik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırmada her beş erkekten biri ve her üç kadından biri hayatlarında yapacakları en iyi seçeneğin evlilik olduğunu düşünmektedir (Scott vd., 2009). Pınar (2008)'ın üniversitedeki gençlerin evliliğe bakış açılarını belirlemek için 132 Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi son sınıf öğrencisi üzerine yaptığı araştırmada gençlerin evliliğe olumlu baktıkları ve dikkatli yaklaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Karadağ (2006)'ın 335 Kırgız, Türk ve Rus üniversiteli genç yetişkin öğrenci üzerine yaptığı araştırmada, öğrencilerin evliliğe olumlu yaklaştığını, fakat büyük bir kısmının evlilik için bir hazırlığının olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bireylerin evliliğe bakış açılarına yönelik yapılan çalışmalarda (Scott vd., 2009; Bener & Günay, 2013; Köroğlu , 2013; Pınar, 2008) evliliğe önem verildiği ortaya koyulmuştur.

Colin (2007), Pınar (2008), Scoot vd. (2009), Bener & Günay(2013) ve Köroğlu (2013) gençlerin evliliğe yükledikleri anlam üzerine gerçekleştirmiş oldukları araştırmalarına göre gençlerin evliliğe büyük bir önem yüklediği ve evlilikle ilgili en önemli beklentinin mutlu bir aile hayatı kurmak olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, gençlerin evliliğe önem

yüklemelerine rağmen bu yönde bir adım atmakta çekinceli oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Karadağ, 2006; Pınar, 2008; Bener & Günay, 2013).

Bireylerin evliliğe yönelik bakış açıları kök aile etkili faktörlerden biridir (Keldal, 2021). Bu alana yönelik yapılan çalışmalarda araştırmacılar evliliğe ilişkin tutumlarda ailenin etkisi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Algashan ve Alkandari (2010), aile bağları güçlü olan bireylerin evliliğe daha olumlu yaklaştıkları, aile birliği olmayan bireylerin ise boşanmaya daha yatkın olduğu görülmektedir. Yine benzer bir araştırmada Huang ve Lin (2014) aile bütünlüğü olan bireylerin evliliğe daha olumlu yaklaştığı ve ebeveyn çatışmasını düşük düzeyde yaşayan bireylerin de evliliğe olumlu yaklaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde aile bağlarının güçlü olması ve aile bütünlüğü olması evliliğe karşı olumlu bakış açısında önemli bir faktör olduğu ifade edilebilir.

Evliliğe bakışta toplumun önemli bir etken olduğu ifade edilebilir. Ondaş (2007) üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi üzerine yaptığı araştırmada, öğrencilerin bir bölümü evliliği toplumun değer ve normlarına uyduğu için yapılması gerektiğine inandıkları bir olgu olarak değerlendirmişlerdir. Özteke Kozan vd. (2019) genç kızların evliliğe ilişkin görüşleri üzerine yaptıkları araştırmada, genç kızların evlenme sebeplerinden biri olarak toplumun devamını ve düzenini sağlamak olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bireylerin toplumun devamını sağlama açısından evlilik olgusuna önem vermeleri ve bu olgudan etkilenmelerinin kaçınılmaz olduğu ifade edilebilir.

Evlilikten beklentiler, “her bir eşin evliliğe getirdiği beklentiler” olarak ifade edilmiştir (Atangana, 2015; Keldal, 2021). Evlilikten beklentilerini Jones(1994); idealistik, gerçekçi ve kötümser olarak 3 kategoriye ayırmıştır. Literatür incelendiğinde evlilik beklentisi üzerine yapılan çalışmaların genellikle evli bireyler üzerinde (Campbell vd., 2012; Vaterlaus vd., 2017) yapıldığı görülmüştür.

Sonuç olarak bireylerin evliliğe bakış açıları ve beklentilerini yapılan araştırmalara göre geçmiş yaşamlarında edinilen deneyimlerin etkilediğini söyleyebiliriz. Evliliğe dair beklenti, bireylerin yaşına, cinsiyetine, zamana, yaşanılan yere, içinde bulunulan kültüre ve geçmiş yaşamda edinilen deneyimler gibi etkenlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Geçmiş yaşamda ebeveynlerinden gördükleri evlilik yaşatışının bireyde iyi duygular bırakması evlilik beklentisi ve bakış açısını olumlu etkileyebiliyorken, ebeveynlerden ya da çevreden edinilen olumsuz deneyimler ise evlilik tutumu üzerinde negatif etkiler bırakabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında aile bağlarının güçlü olması ve aile bütünlüğünün olması evliliğe olumlu anlamlar yüklenmesini sağlayabilmektedir. Yapılan araştırmalarda kadın ve erkeklerin evliliğe olumlu yaklaştıkları görülse de evliliğe yönelik bir kaygının olduğu söylenebilir.

1.3.1. Dünya’da Evlilik Beklentisi Ölçeği

Evlilik Beklentisi Ölçeği (Marriage Expectation Scale), ilk Jones ve Nelson (1996) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeği Jones ve Nelson (1996) ilk defa “Expectations of Marriage Among College Students From Intact and Non-Intact Homes” isimli çalışmalarında kullanmışlardır. Ölçek ABD’de yer alan James Madison Üniversitesi psikoloji bölümünde öğrenim gören 220’si kadın ve 87’si erkek olmak üzere toplam 307 gönüllü üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır.

Dünya’da evlilik beklentisi ölçeğini Amiri (2020) dini yönelim açısından ele almıştır. Amiri (2020) “Dini Yönelim ve Evlilik Beklentisi İle Yaşam Beklentisi Arasındaki İlişki” (The Correlation Between Religious Orientation and Expectation Of Marriage With Life Expectancy) isimli çalışmasıyla evlilik beklentisi ölçeğini kullanarak üniversitede okuyan öğrencilerin dini yönelimlerinin evlilik beklentisi ve yaşam beklentisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Amiri (2020), İran’da bulunan Razi Üniversitesin’de okuyan 106 erkek ve 222 kız olmak üzere toplam 328 öğrenciye evlilik beklentisi ölçeğini uygulamıştır. Araştırma bulgularında dini yönelim ile evlilik beklentisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkiye dayalı olarak yaşam beklentisinin tahmin edilebilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Boyer-Pennington ve arkadaşları (2001), evlilik beklentisi ölçeğini ABD’de, ebeveynleri hâlâ evli olan, bir kez boşanmış veya birden fazla kez boşanmış olan bekar üniversite öğrencileri üzerinde ele almışlardır. Boşanma olmayan, tek boşanmalı ve birden fazla boşanmalı evlerden gelen 273 bekar üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları incelemede ebeveyni boşanmayan evlerde yaşayan öğrenciler, tek ve birden fazla ebeveyni boşanmış evlerde yaşayan öğrencilere göre gelecekteki evliliklerinin kalitesi hakkında daha olumlu beklentilere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Dünya’da evlilik beklentisi ve boşanma üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında; ebeveynlerinin boşanmasına tanık olan kişiler evliliğe ilişkin daha olumsuz tutumlar (Gabardi ve Rosen, 1991; Jennings, Salts ve Smith, 1991; Long, 1987); boşanmaya karşı daha olumlu tutumlar (Franklin, Janoff-Bulman ve Roberts, 1990; Greenberg ve Nay, 1982); gelecekte başarılı bir evliliğe sahip olma konusunda daha az iyimserlik (Franklin ve diğerleri, 1990; Wallerstein, 1987); ve mevcut ve gelecekteki partnere daha az güven (Duran-Aydıntug, 1997; Franklin ve diğerleri) duymaktadır. Ayrıca, boşanmış ebeveynleri olan çocuklar hem evliliğe tam olarak bağlanma konusunda isteksizlik (Glenn ve Kramer, 1987) hem de ebeveynlerinin

hatalarını tekrarlama korkusu sergilemektedir (Franklin et vd., 1990; Gabardi ve Rosen, 1991; Glenn ve Kramer, 1987). Yine başka araştırmacılar, kişinin ebeveynlerinin boşanmasının kişinin evlilik tutumları ve beklentileri üzerinde çok az etkisi olduğunu bulmuşlardır (Carson ve Pauly, 1990; Jones ve Nelson, 1996; Landis-Kleine, Foley, Nall, Padgett ve Walters-Palmer, 1995; Stone). Örneğin Landis-Kleine ve arkadaşları (1995), sağlam ve boşanmış evlerden gelen çoğu üniversite öğrencisinin, evliliğe yönelik güçlü bir istek ve bağlılık bildirdiklerini ve evlilik ve boşanmaya karşı benzer tutumlar bildirdiklerini buldu. Benzer şekilde, sağlam ve boşanmış ailelerden gelen öğrenciler evlilik konusunda benzer beklentiler bildirmişlerdir (Jones ve Nelson, 1996).

Özetle, evlilik beklentisi ölçeği kullanılarak yapılan önceki araştırmalar ebeveynlerin boşanmasının her zaman olmasa da sıklıkla evlilik beklentileri ve iyimserliğin azalmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bir yandan da bir bireyin şahit olduğu her ebeveyn boşanması, onun evliliğe bakış açısını ve evliliğin başarı olasılığını olumsuz şekilde etkileyebileceği gibi bir kişinin ebeveynlerinin boşanmasını gözlemlemek, bireyleri aynı hataları yapmaktan kaçınmaya motive edebilmektedir. Ebeveynlerin birden fazla boşanmasına tanık olmak, bireylerin ebeveynlerinin hatalarından ders çıkarabilecekleri, ciddi evlilik sorunları ortaya çıktıklarında fark edebilecekleri, bu tür sorunlardan kaçınabilecekleri ve sonuçta evliliklerinin başarılı ya da başarısız olması konusunda daha fazla kontrole sahip olduklarına inanmalarına da yol açabilir.

1.3.2. Türkiye’de Evlilik Beklentisi Ölçeği

Evlilik Beklentisi Ölçeği (Marriage Expectation Scale) Türkiye’de ilk defa Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan tarafından 2016 yılında geçerlilik ve güvenirlik analizleri yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Soysal ve Baş (2016), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 18-25 yaş arasındaki 440 gönüllü kız ve erkek katılımcıya ölçeği uygulayarak geçerlilik ve güvenirliğini almıştır.

Türkiye’de evlilik beklentisi ölçeği kullanan literatürdeki araştırmalar incelendiğinde; yaş, eğitim durumu, gelir durumu, ilişki durumu ve ilişki doyumu ile evlilik beklentisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Akşemsettinoglu, 2020; Bal S. , 2021; Anlayan, 2023; Akyol, 2023); cinsiyet, ilişki süresi, eş tükenmişliği ve evlilik olgunluğu ile evlilik beklentisi arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı (Uluç, 2018; Tunç, 2019; Çizmecioğlu, 2020; Özeren, 2021; Sorgüven, 2022; Akyol, 2023) tespit edilmiştir.

Evlilik beklentisi ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmakta (Bal S. , 2021; Anlayan, 2023) ve cinsiyette eşitlikçi rol tutumu arttıkça evlilik beklentisinin artmaktadır (Bal S. , 2021).

Bağlanma stilleri açısından incelendiğinde, kadınların erkeklere göre kaygılı bağlanma stiline sahip oldukları ve güvenli bağlanma düzeyi yüksek kişilerin idealist evlilik beklentisine sahip oldukları (Yıldız, 2020; Özeren, 2021) bulgularına ulaşılmıştır.

Özetle Türkiye’de evlilik beklentisi ölçeği kullanan çalışmalar çoğunlukla demografik değişkenler üzerindeki ilişkiyi incelemiştir. Her çalışma için geçerli olmasa da evlilik olgunluğu arttıkça evlilik beklentisi de artmakta ve sonucunda evlilik yaşı artmaktadır. Aynı zamanda ilişkide doyum arttıkça evlilik beklentisi artmakta ve bireyler gerçekçi beklentilere sahip olmaktadır. Güvenli bağlanmaya sahip bireyler evlilik beklentilerinde genellikle idealist evlilik beklentisine sahip olmaktadır. Daha önce evlilik beklentisi ölçeği kullanılarak yapılan çalışmalara bakıldığında cinsiyet ile evlilik beklentisi arasında pozitif bir ilişki bulunmamaktadır. Evlilik beklentisinde yaş arttıkça evlilik beklentisi yükselmekte ancak bekar bireylerin evlilik beklenti düzeyleri evli bireylere göre daha yüksek olabilmektedir.

1.4. Evliliğe Yüklenen Anlam

Evlilik evrensel bir kurum olmasının yanında asırlar boyu anlamlandırılmaya çalışılmış, üzerinde konuşulmuş, düşünülmüş ve değiştirilmiş bir ilişki biçimidir (Gürül, 2021). Bu bakımdan bakıldığında dünyasını sürekli anlamlandırmaya çalışan bireyler, evliliğe de çeşitli anlamlar yüklemeye çalışmışlardır (Güler, 2021).

Çoğunlukla bireyler evlilik sonucu oluşmuş bir ailede dünyaya gelirler. Bu sebeple evliliğe dair doneleri çok küçük yaşta toplamaya başlarlar. Bireyler, aile içindeki evlilik ilişkisi, yakın çevrede gözlemlediği evlilikler, eğitim seviyesi, içinde yaşanılan toplumun özellikleri ve değerlerinden kendilerine özgü bir evlilik algısı geliştirebilir. Bu açıdan bireyler, dünyaya geldikleri andan itibaren isteyerek ya da istemeyerek çeşitli etkenlerden etkilenebilmekte ve evliliğe farklı anlamlar yükleyebilmektedir. Evliliğe yüklenen anlamları ortaya çıkarmak, evlilik kurumuna önemli değerler yükleyen toplumlarda evlilik davranışlarını anlayabilmenin önemli bir parçasıdır (Willoughby, Hall & Luczak, 2013).

Bazı bireyler evliliği anlamlandırma süreçlerinde evliliği yeni bir sayfa, gelecek nesillerin devamı, meşru bir cinsel birliktelik, düzenli bir hayat, yuva kurmak ve ortak bir hayat paylaşmak olarak ifade ederken bazıları da toplumun bir gerekliliği ve bir imza sonucu meşru kılınmış bir birliktelik olarak ifade etmektedir (Baş & Cengiz, 2018). Baş ve Cengiz (2018),

Üniversite'deki öğrencilerin evlilik ve aileyi nasıl anlamlandırıldığını tespit etmeye yönelik Karadeniz Teknik Üniversitesinde okuyan son sınıf erkek ve kadın öğrenciler üzerinde yaptıkları aynı araştırmada cinsiyet farkı açısından bakıldığında erkeklerin evliliğe daha çok düzenli, huzur ve sorumluluk gibi kavramlar yüklediği; kadınların ise sevgi, beraberlik, ortak paylaşımlar gibi kavramlar yüklediğini bulmuştur. Bu açıdan bakıldığında evliliğe her bireyin yüklediği anlamın bir hayli değişkenlik gösterdiği ifade edilebilir.

Evlilik hakkındaki toplumun ve bireylerin görüşlerini anlamlandırmaya çalışmak, toplumsal ve bireysel yapıların daha iyi açıklanabilmesi açısından önemli bir noktada yer almaktadır; çünkü aile toplumun ilk örneğidir ve evlilik yoluyla oluşmaktadır (Özabacı, Körük, & Kara, 2018). Evliliğe yüklenen anlamları ortaya çıkarmak, evlilik ve boşanmadaki oranları anlamlandırmayı sağlayacağı, diğer yönden birey ve aile birlikteliğinde meydana gelen değişimleri ortaya çıkarmaya katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Curran, Utley & Muraco, 2010).

Evlenecek olan bireylerin evliliğe yükledikleri anlamı ve evlilik öncesi ilişkilerini inceleyen Yazıcı ve Demirli (2020), 100 kadın ve 100 erkek olmak üzere toplam 200 çiftin evlilik öncesi ilişkiyi değerlendirme biçimleri ve evliliğe yükledikleri anlam arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma bulgularında evliliğe yüklenen olumlu anlamın daha yüksek seviide olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bireylerin evliliğe atfettikleri anlamları inceleyen başka bir çalışmada Koç ve arkadaşları (2007) 762 üniversite öğrencisinin evliliğe yüklediği anlamı incelemiştir. Araştırma bulgularında evliliğe olumlu anlam yükleyenlerin oranı olumsuz anlam yükleyenlerin oranından oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evliliğe yüklenen anlamı araştıran çalışmalar incelendiğinde evliliğe yüklenen anlamın cinsiyet düzeyinde farklılaşıp farklılaşmadığı (Güler, 2021; Bener & Günay, 2013; Yıldırım, 2019; Alqashan & Alkandari, 2010), yaş faktörüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı (Pınar, 2008; Koesten, 2004; Yazıcı & Demirli, 2020), medeni hal ile ilişkisi olup olmadığı (Park & Rosen, 2013; Plotnick, 2007; Kaya, 2021), romantik ilişkinin etkisinin olup olmadığı (Pınar, 2008; Keldal, 2021; Yıldırım, 2019; Willoughby, Hall, & Luczak, 2013) ve geçmiş olumsuz yaşanmışlıkların etkisinin olup olmadığı (Alqashan & Alkandari, 2010; Kaya, 2021; Shurts & Myers, 2012) üzerinde durulduğu söylenebilir.

Yapılan bazı çalışmalarda evliliğe yüklenen anlamın kadın ve erkeklerde farklı anlamlandırıldığı (Güler, 2021; Bener & Günay, 2013), bazı çalışmalarda ise bir farklılık olmadığı (Sakmar, 2010; Doğru, 2017) bulgularına ulaşılmıştır. Evliliğe yüklenen anlamı inceleyen nitel araştırmalara bakıldığında birbirinden farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Üniversitede okuyan kadın ve erkek öğrenciler üzerine yapılan bir çalışmada, kadınlar evliliği toplumsal statü ve maddi açıdan bakarken, erkek öğrenciler ise nesillerini devamı, üreme açısından anlamlar yüklemektedir. Bunun yanında hem kadın hem de erkek öğrencilerinin evliliği “duygusal birliktelik” şeklinde anlamlandırdığı bulgularına ulaşılmıştır (Bacanlı, 2001).

Sonuç olarak evliliğe yüklenen anlam üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında cinsiyet ilk sırada olarak yaş, medeni hal, geçmiş yaşantılar, romantik ilişki içinde olma durumu, evlilikten beklentiler, irrasyonel inançlar ve gelecek beklentisi gibi kavramlarla birlikte ele alındığı fakat yalnızlık, mutsuzluk ve umutsuzluk gibi kavramlarla ele alınmadığı söylenebilir. Bütün toplumlarda evliliğin önemli bir noktada yer aldığı ve değer atfedildiği fakat bireylerin evliliğe yüklediği anlamın toplumdan topluma ve kişiden kişiye göre farklılıklar gösterdiği ifade edilebilir.

1.5. Evlilik Kaygısı

Evlenmeye karar vermek, bireyler için yaşamın önemli dönüm noktalarından biri olarak görülmektedir. Her birey kendisini yanında değerli, huzurlu, mutlu hissedeceği ve hayatı paylaşabileceği biriyle evlenmek isteyebilir. Diğer taraftan evliliğin getireceği sorumluluklar ve yükümlülükler bireylerin evlilik hayatlarında zorlanmasına sebep olabilmektedir. Evlilik kaygısı, bireylerin evliliği akıllarına getirdiklerinde veya konusu geçtiğinde paniklemelerine neden olan; evliliğe negatif duygu ve düşüncelerin refakat ettiği; evlenme düşüncesinden uzaklaşmalarına sebep olan aşırı uyarılma durumu olarak ifade edilebilir (Çelik & Erkilet, 2019).

Evlilik hiç evlenmemiş bireyler için meçhul bir süreç olarak algılanabilmektedir. Carleton (2012)’a göre kaygı belirsizlikle beraber gelmektedir. Belirsiz haller, bireylerin karar verme mekanizmalarının durmasına neden olabilmektedir. Belirsizlik nedeniyle çöken mekanizma bireylerin kaçınma ve inkâr yollarına başvurabilmesine sebep olabilmektedir (Doğulu, 2018). Bu yönden bireylerin evlilik kaygısı yaşamaları halinde evlilikten uzaklaşmalarına sebep olabilmektedir.

Çelik ve Erkilet (2019)’e göre modern çağda yaşanan hızlı toplumsal ve teknolojik gelişmeler; cinsiyet rollerinde yaşanan değişimler, teknolojik aletlerin kullanma oranı ve sıklığının artması ve boşanma düzeylerindeki artışlar evlilik kaygısını gözler önüne sermektedir. Bunlara ek olarak geçmiş yaşamdaki deneyimler, rol model alınan kişilerin evlilikleri, evlilik beklentileri ve algıları, yaşanan kültür, eğitim durumu ve evliliğe yönelik

bakış açısı gibi kavramların da evlilik kaygısı üzerinde etkisi olabileceğinden söz edilebilir. Bahsedilen etkenlerden olumsuz şekilde etkilenen bireylerin hayatına birini alma ve evlenerek bir ailenin yükümlülük ve sorumluluğunu alma düşüncesi, evlilik kaygısını da beraberinde getirebilir.

Bu konuda literatüre yansıyan araştırmalara bakıldığında, Sezer (2019) evlilik kaygısı ile ilgili, yaşları 17- 38 arasında değişen 223'ü kadın, 167'si erkek olmak üzere toplam 390 üniversite öğrencisiyle çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmasında hem romantik ilişkilerde evlilik kaygısı hem de bekar bireylerde evlilik kaygısını yaş, cinsiyet ve romantik ilişki değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında, cinsiyet ve romantik ilişki bağlamında evlilik kaygısı, kadın ve bekar bireylerde daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan diğer bir bulgu ise evlilik kaygısının evliliğe yönelik mutluluk beklentisi ile negatif yönde; umutsuzluk ile pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güler (2021) ise, 18-25 yaş arasındaki evli olmayan bireylerin evlilik kaygı düzeylerini ve evliliğe yükledikleri olumlu-olumsuz anlam ile bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma bulgularında evlilik kaygısı, evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlam arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda araştırma bulgularında evlilik kaygısı ile yaş ve cinsiyet arasında negatif yönde, romantik ilişki arasında ise pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Romantik ilişkisi olan bireylerin evlilik kaygısı, olmayan bireylere göre daha az olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kestir (2021) ise evlilik kaygısını beden, cinsellik ve ebeveynlere bağlanma stilleri açısından incelemeye almıştır. Araştırmanın örneklem grubu 18-40 yaş arasındaki 625'i kadın ve 423'ü erkek toplam 1048 bireyden oluşmaktadır. Araştırma bulgularından elde edilen verilere göre evlilik kaygısı, cinsel benlik, beden algısı ve ebeveynlere bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güler (2021)'in araştırma bulgularına benzer olarak, Kestir (2021)'de romantik ilişkisi olan bireyler ile evlilik kaygısı arasında negatif; romantik ilişkisi olmayan bireyler ile evlilik kaygısı arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Payat (2021), evlilik kaygısı ile ilgili araştırmasında rastgele seçilmiş 300 bekar gencin katılımıyla evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Aynı zamanda yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve romantik ilişkiye sahip olma gibi değişkenlere göre evlilik kaygısı ve mutluluk korkusu üzerinde anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Evlilik kaygısı ve mutluluk düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenleri açısından bakıldığında evlilik

kaygısı ve mutluluk düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı; yaş ve romantik ilişki değişkenlerine göre anlamlı düzeyde bir ilişkisi olduğu bulgularına varılmıştır.

Evlilik kaygısı alanında yapılan çalışmalara bakıldığında çalışmaların bekar bireyler üzerinde yürütüldüğü dikkat çekmektedir. Evli bireylerin evlilik kaygısı üzerine yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmaların bulgularına genel olarak baktığımızda evlilik kaygısının romantik bir ilişkisi olan bireylerde görülme düzeyi daha düşüktür. İlişkisi olan bireylerin evliliğe dair bir kaygısı olmadığı söylenebilir.

1.6. Kuramsal Çerçeve

Aile ve evlilik kurumunun insanlık tarihi kadar eski olmasından kaynaklı olarak ailenin yapısı ve fonksiyonu zaman içinde farklılıklar göstermiştir. Sosyolojideki kuramlar bu farklılıklara odaklanarak aile ve evliliği çeşitli perspektiflerde incelemiştir. Sembolik etkileşimci kuram insan ve toplum ilişkilerinde mikro; yapısal işlevselci ve çatışmacı kuram makro yaklaşıma sahiptir. Feminist kuramın aileye ilişkin görüşleri ise kendi içinde farklılık göstermektedir.

Evlilik kavramının tanımlanması ve çeşitli kuramlarla desteklenmesi, sosyolojik bir analiz zemininin oluşmasına olanak sağlayabilmektedir. Kuramlar, durumlar, olaylar, olguların analiz edilmesinde uğraş vermektedirler. Sosyolojik perspektifteki her bir kuram, evlilik ve ailenin çeşitli yönlerini ele alarak, kavram, hipotez ve tanımlamalar sunmaktadır (Karadağ Aksoy, 2019).

Yapısal işlevselci yaklaşım, toplumsal kurumların toplumdaki uyum ve düzeni sağlamak için oluştuğunu öne sürmektedir (Newman, 2013). Bu kuram Emile Durkheim'ın görüşleriyle şekillenmiş, Merton, Parsons ve Smelser gibi sosyologlar tarafından geliştirilmiştir (Karadağ Aksoy, 2019). Toplumu değişime direnmeye ve kendini bir denge durumunda tutmaya çalışan bir organizma olarak gören yaklaşım 20. Yüzyılda ailenin en etkili kuramlarından biri durumuna gelmiştir (Georgas, 2004). İşlevselci kuramın odak noktasında, bütün-parça veya grup-üye ilişkisi vardır. Toplum, birbiriyle ilişkiler içinde olan alt sistemler olarak tanımlanır ve alt sistemlerin her biri diğerleri için işlevseldir. Toplum, işlevselliğini sürdürdükçe, istikrarlı ve dengeli bir yapıya sahip olarak işleyişine devam eder (Kasapoğlu, 2018). Bu kurama göre aile, toplumsal yapının bir parçası olarak toplumun devamlılığını sağlamak üzere işlev gösteren bir kurumdur. Aile sistemi, işlevler arasındaki dengeye bağlı olarak işler. Aile üyelerinden birinin sorumlu olduğu işlevi yerine getirmemesi sistemde aksaklığa sebep olur ve işleyişe engel olur. Bu sebeple, bireylerin

sorumlu oldukları görevleri yerine getirmesi ailedeki düzen için büyük öneme sahiptir. Genel olarak işlevselci kuram, olguları sebep oldukları sonuçlara dayalı olarak, toplumsal bütünlüğün korunmasına verdikleri destek temelinde anlamlandırmaya çalışır. Bu bağlamda bakıldığında işlevselci kuram, evlilik ve aileyi de toplumsal hayatta yerine getirmiş olduğu görevleri inceleyerek bu görevlerin toplum düzenine katkılarının anlamlandırılması üzerine açıklamalar yapmaya çalışır.

İşlevselcilik kuramı, ailenin iç ve dış etkileriyle olan etkileşimini, oluşum sürecini ve aynı zamanda sosyalleşme süreçleri, temel fizyolojik ihtiyaçların karşılanması ve ekonomik işlevler gibi ailenin temel rollerini açıklamayı amaçlar (Hallaç & Öz, 2014). İşlevsel yaklaşım açısından evlilik ve aile; diğer farklı toplumsal kurumlarla denge sağlayarak toplumsal istikrarın ve toplumun sürekliliğinin sağlanmasında görev alan bütünün önemli bir parçası olan bir kurum olarak açıklanmaktadır (Georgas, 2004; Karadağ Aksoy, 2019).

İşlevselci kurama karşı, İkinci Dünya savaşıdan sonra çatışmacı kuram gelişmiştir. İşlevselci kuramda Durkheim toplumsal istikrar ve düzene vurgu yaparken, çatışmacı kuramın öncüleri Karl Marx ve Engels toplumdaki çatışma üzerinde durmuştur. Çatışmacı kuram genel olarak Karl Marx ve Max Weber'in görüşlerinden etkilenmiştir. Çatışmacı kuramın temel görüşü, toplumsal düzen ve birlikteliğin, çatışma ve baskı sonucunda oluşacağıdır (Slattery, 2014). Çatışmacı kuram, topluluklar arasındaki çatışma ilişkileri üzerinde durmuştur. Bu ilişkiler iki temel ilkeyle açıklanmaktadır: Bunlardan ilki kıt kaynaklar olarak ifade edilir ve toplumdaki bireyleri yarışmaya zorlamaktadır. İkincisi ise kıt kaynaklara ulaşmak için verilen yarış ve mücadele sebebiyle toplumdaki ilişkilerin denge değil çatışma halinde olduğudur. Toplumda olduğu gibi aile üyeleri içerisinde de kıt kaynaklara ulaşmada bir mücadele bulunmakta ve kaynakların aile üyelerine dağıtımında eşitsizlik ve güç ilişkileri etken rol oynamaktadır (Kasapoğlu, 2018). Çatışmacı kuram aile üyeleri arasındaki çatışmanın var olduğu üzerinde durmaktadır. Bunun yanında aile içindeki çatışma ailenin varlığını sürdürmesinde olumsuz etkilere sebep olabilmektedir.

Çatışmacı kuram için aile içindeki ilişkiler, genel olarak bireylerin gelişmesine engel olacak niteliktedir. Bunun nedeni toplumsallaşma süreci ile birlikte bireyler otoriteyi sorgulamaya başlamakta ve bunun sonucunda görüşlerini bildiremeyen ve kararlarını veremeyen yetersiz bireyler var olmasına neden olabilmektedir (Ecevit, 1994). Çatışmacı kuram ailenin diğer yüzünü göstermiş olmakla birlikte, sadece kapitalizmle ilişkilendirmesi, ailenin içinde bulunan problemleri açıklamada yetersiz kalabilmektedir (Macionis, 2012).

Linda Gordon(1979) feminist kuramı, “kadınların tabi kılınması durumunun değiştirilmesine yönelik bir analiz”dir şeklinde ifade etmiştir. Bu açıklama kadınların

deneyimlerine, kadınların otoriteye bağlı olduğuna ve haksızlıkların son bulmasına yönelik düzenlemelerin getirilmesine vurgu yapmaktadır. Cinsiyet ilişkilerinin belirli sosyo-kültürel ve tarihsel bağlamlarda analiz edilmesinin önemini vurgulayan feminist kuram, cinsiyeti temel bir örgütlenme konsepti olarak görür; kadınların deneyimlerinin merkezietini, normallığı ve değeri üzerinde durur (Osmond & Thorne, 2009).

Sosyolojide sembolik etkileşimcilik, 1920’lerde Chicago Okulunun yaptığı çalışmalarla ortaya çıkmıştır (Wallace & Wolf, 2004). *Sembolik etkileşimcilik* terimi ilk defa 1937 yılında Mead’in öğrencisi Herbert Blumer tarafından kullanılmıştır (Marshall, 2003; Çiçekli, 2019). Bu kuram birey için anlam yaratma süreci, bu anlamların ehemmiyetini ve kişisel anlamlar sonucunda meydana gelen tutumların davranışlar üzerindeki sonuçlarını incelemektedir (Blumer, 1969). Kuram, bireylerin kendi benlik düşlerini nasıl oluşturdukları ve görüşlerini nasıl ifade ettiklerini anlamaya çalışır (Slattey, 2014).

Sembolik etkileşim kuramı, toplumun etkileşim halinde olan insanlardan oluştuğunu, bu etkileşimin sembolik ve sembolik olmayan türde gerçekleştiğini, sembolik etkileşimin eylemin yorumuna bağlı olduğunu ve sembolik nitelikte etkileşimlerin grup tarafından anlamı olarak geliştirildiğini ifade eder (Bal H. , 2017).

Nesnelerin, varlıkların, insanların bizler için taşıdıkları anlama göre onlara tepki veririz. Bu tepki kişisel/öznel değil çoğu zaman içinde bulunduğumuz sosyal gruplar (aile, arkadaş grubu, dini grup, siyasi parti grubu vb.) tarafından öğretilir. Bu nedenle kuramın adı *sembolik etkileşimcilik* olarak benimsenmiştir. İnsannve dünyası arasındaki “anlamli” ve “karşılıklı” ilişkilere odaklanan bu yaklaşıma göre insan, dünyayı ona yüklediği anlamlar çerçevesinde algılar. Anlamlar, karşılıklı ilişkiler sürecinde oluşturulur (Canatan & Yıldırım, 2013).

İşlevselci kuram, çatışmacı kuram veya feminist kuram aileyi yapısal bir sistem olarak ele alıp makro boyutlarına odaklanırken, sembolik etkileşimcilik bireyler arasındaki etkileşim ilişkilerine, düzen ve anlam yaratma süreçlerine odaklandığı için mikro bir analiz sunmaktadır (Marshall, 1999; Macionis, 2012; Slattey, 2014).

Bu teori bireysel anlamlar yaratma süreci ve bu sürecin oluşmasını sağlayan toplumsal ilişkiler üzerinde durduğu için aile ve evliliğe dair inançları gözlemleyen araştırmalarda kullanılan teorilerden biri olarak görölmektedir (Willoughby, Hall & Luczak, 2013).

Bireylerin evliliğe yönelik edindikleri deneyimler ve inançlar evlilik yaşamlarındaki tutum ve davranışlarında kendini gösterebilmektedir (Mohammadi & Soleymani, 2017). Demografik ve sosyal kültürel değişiklikler bireylerin evliliğe yüklediği anlamı ve evliliğe yönelik tutumlarını büyük oranda değiştirmiş ve etkilemiştir (Raymo vd., 2015). Yaşadığımız

sosyal çevreyle edinilen deneyimler sayesinde gelecek yaşantı ve beklentilerimiz inşa edilir. Willoughby ve arkadaşları (2013) evliliğe sembolik etkileşimcilik bakış açısıyla bakarak, her bireyin çevresi ve farklı kültürlerle etkileşimi yoluyla evliliğe öznel anlamlar yüklenebileceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak sembolik etkileşimcilik kuramı, bireylerin toplumsal hayatı anlamlandırmak için kullandıkları semboller üzerine odaklanmaktadır. Bu kuram, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde sembollerin (dil, jestler, ritüeller) nasıl kullanıldığını ve bu sembollerin nasıl anlamlar yüklediğini incelemektedir. Evlilik ilişkileri bağlamında, sembolik etkileşimcilik kuramı, evlilikteki iletişimin, duygusal bağın ve sosyal rollerin semboller aracılığıyla nasıl şekillendiğini açıklamaya çalışmaktadır. Örneğin bir evlilik yüzüğü sadece bir metal parçası olmaktan ziyade, bir taahhüt ve bağlılık sembolü olarak kabul edilebilir. Bu yüzük, evlilik içindeki anlam ve bağlılığı güçlendiren bir sembol olabilir. Aynı şekilde, evlilik törenleri, ortak yaşam alanı gibi semboller de evlilik ilişkisindeki rol ve beklentileri tanımlayabilmektedir.

Sembolik etkileşimcilik kuramı, evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlamı anlamada önemli bir çerçeve sunmakta ve evlilik bağlamında, şu noktalarda önemli katkılar sunmaktadır:

1. Semboller ve İletişim: Sembolik etkileşimcilik, evlilikteki iletişimde kullanılan sembollerin ve dilin nasıl anlam taşıdığını ve ilişkide ne tür duygusal tepkiler uyandırdığını inceler (Slattery, 2014). Eşler arasındaki jestler, sözler ve ritüeller evlilikteki anlam ve bağlılığı güçlendirebilir veya zayıflatabilir.
2. Anlamın İnşası: Kuram, evlilikteki anlamın nasıl inşa edildiğini açıklar. Eşler arasındaki her etkileşim, ilişkideki rollerin, sorumlulukların ve duygusal bağlılığın nasıl algılandığını ve ifade edildiğini belirler (Marshall, 1999). Örneğin, bir eşin ev içindeki bir eylemi, diğer eş için saygı ve yardımlaşma ifadesi olarak algılanabilir.
3. Toplumsal ve Kültürel Bağlamlar: Sembolik etkileşimcilik, evliliğe yüklenen anlamların toplumsal ve kültürel bağlamlardan nasıl etkilendiğini vurgular. her kültürde evlilik idealleri, beklentileri ve anlamları farklı olabilir (Willoughby, Hall, & Luczak, 2013). Bu bağlamda kuram, evlilikteki kültürel normların, değerlerin ve beklentilerin nasıl şekillendiğini ve bireylerin ilişkilerini nasıl etkilediğini açıklar.

Sembolik etkileşimcilik kuramı, evlilikteki beklentilerin ve anlamların anlaşılmasında derinlemesine perspektif sunmakta ve bireylerin evlilikten ne beklediklerini, bu beklentilerin nasıl ifade edildiğini ve evlilikteki sembollerin nasıl kullanıldığını anlamak için teorik bir çerçeve sağlamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanma süreçleri ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentisi, evlilik kaygısı ve evliliğe yükledikleri anlam arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada nicel yöntemin tarama (survey) modeli kullanılmıştır.

Tarama modeli nicel araştırma yöntemleri içinde yerini alan, büyük popülasyonların taranmasında önemli araştırma modellerinden biri olup, insan gruplarının demografik, sosyal, ekonomik özellikleri, değer ve tutumlarını, beklentilerini ve fikirlerini anlamada önemli veriler sağlamaktadır. Tarama, olgular arasındaki ilişkinin açıklanmasında, hipotezlerin test edilmesinde işlevsel bir modeldir (Bal H. , 2017). Taramada evren-örneklem ilişkisi, örneklemin evreni temsil etme durumu istatistiki tekniklere dayanarak hesaplandığı için yanılma payının ne olacağı önceden bilinmektedir. Belirlenen evrene bağlı olarak seçilen ve evreni temsil etme yeteneği olan örneklem grubu üzerinde çalışıldığı için sonuçlar evren için genellenebilir.

Büyük popülasyonların taranmasında önemli olan bu model, kadınların kaygı düzeylerinin ne olduğunu, çalışıp çalışmama durumun evlilik beklentisi üzerindeki etkisini ve evliliğe yüklenen anlamla arasında bir ilişkisinin olup olmadığı, evlilik beklentisi ve medeni durum arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştıran bu çalışmada işlevseldir. Bu model, sosyo-demografik bilgi formu, Evlilik Beklentisi Ölçeği (Jones & Nelson, 1996), Evlilik Kaygısı Ölçeği (Çelik & Erkilet, 2019) ve Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (Özabacı , Körük, & Kara, 2018)'ni kadınlar üzerinde uygulayarak aralarındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik verilerin elde edilmesini sağlayacaktır. 18 yaş üzeri Antalya'da ikamet eden kadınlar olarak belirlenen evren içinden evreni temsil etme yeteneği olan örneklem grubu üzerinde çalışıldığı için sonuçlar evren için genellenebilir olmaktadır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni araştırma probleminin etkisi altında bulunan ve bilgi sağlamak üzere, üzerinde gözlem yapılacak ana küttedir (Bal H. , 2017). Başka bir ifadeyle evren, gözlem alanına giren bireylerin toplamıdır. Evren araştırma problemini yansıtan, üzerinde araştırma yapmak istediğimiz bireylerin tamamıdır. Burada tam sayı verilebilir ya da onu temsil eden bir örnek grup (örneklem) oluşturulur. Yani evren ulaşılabilir, sayılabilir, problemin yaşandığı eleman topluluğudur.

Evreni temsil etme yeteneği olan grubun seçilerek araştırılması ile evreninin tamamını araştırmakla elde edilecek sonuca ulaşılabilir. Evreni temsil etme yeteneği olan ve istatistiksel açıdan doğru sonuçları elde etmek için belli bir büyüklükte olan bu gruba *örneklem* denir (Bal H. , 2017). Örneklem tekniği ile seçilen grup üzerinde elde edilen sonuçlar evrene genellenebilir.

Örneklem, evrenin bir modeli ya da örneğidir. Doğru bir örneklem seçimi için iki özellik aranmaktadır; 1. Evreni temsil etme yeteneği (nitelik bakımından), 2. Yeterli büyüklük (nicelik bakımından) (Karasar, 2012). Temsil yeteneği içinden seçildiği evrenin karakteristiklerini bir yanlışlık yaratmadan yansıtmaları demektir. Yeterli büyüklük ise, sonuçların evrene yansıtılabileceği bir büyüklüktür. Evrende nitelik olarak ne varsa örneklem grupta da o nitelikten belli oranda olması gerekmektedir. Nicelik olarak da örneklemin büyüklüğü evreni temsil edecek düzeyde olması gerekmektedir (Balci, 2013).

Araştırmanın evrenini 2024 yılında Şubat ve Mayıs ayları arasında Antalya’da ikamet eden 18 yaş üzeri T.C. vatandaşı olan tüm kadınları kapsamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2023)’nin 2023 yılı verilerine göre Antalya’da ikamet eden 18 yaş ve üstü kadın nüfusu 1.022.135’dir. Tüm evreni çalışmak maliyet, zaman ve insan gücü bakımından zorluk oluşturmamasından kaynaklı olarak evreni temsil etme yeteneği olan örneklem grubu seçilerek evreninin tamamını araştırmakla elde edilecek veriye ulaşılabilir. Evreni temsil edecek nicelik ve nitelik bakımından yeteli büyüklüğün seçilmiş olması, sonuçların evrene genellenebilmesine olanak sağlamaktadır.

Antalya, Türkiye ekonomisine turizm, tarım, hizmet sektörleri bağlamında ciddi katkı sağlayan, Türkiye’nin en büyük beş büyükşehirinden birisi sayılmakta, farklı etnik, kültür ve inançtan heterojen bir nüfusu içerisinde barındırmaktadır. İŞKUR(2023)’un yayınladığı verilerde 2023 yılında Antalya’da çalışan 471 bin 274 çalışan kişinin 164 bin 877’si çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Bu durumun temel sebebi ise öncelikli olarak erkeklerin istihdam edilme oranlarının kadınlara nazaran daha yüksek olması olarak açıklanmaktadır.

Antalya'nın evren olarak seçilmesinin bir diğer sebebi evlenme ve boşanma oranlarında gözlemlenen farklılıklardır. 2001-2023 TÜİK(2023) Antalya ili kaba evlenme hızına bakıldığında 2001 yılında 8,03 olan kaba evlenme hızı, 2023 yılına gelindiğinde 7,43'e düşmüştür. İlk evlenme yaşı verilerine bakıldığında ise 2001 yılında kadınlarda 23,2 olan ilk evlenme yaşı, 2023 yılına gelindiğinde 26,1'e çıkmıştır. Bu oran 25,7 olan Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Antalya ili evlenme hızında yaşanan düşüşün yanında boşanma oranlarındaki artışla da dikkat çekmektedir. Antalya ilinde 2001 yılında 2.907 olan boşanma sayısı, 2023 yılında 7.923'e çıkarak, %272 oranında bir artış yaşanmıştır(TÜİK, 2023). Kaba boşanma hızının 2023 yılında en yüksek olduğu il sıralamasında Antalya 2,94 ile 2. sırada yer almaktadır(TÜİK,2023). Bu özelliklere sahip bir şehirde kadının çalışma ve çalışmama durumunun evlilik beklentisi, evliliğe yüklediği anlam ve evlilik kaygısı konularındaki düşüncelerinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Örneklem türleri konusunda yapılan açıklamalara göre 1. Rastlantısal/Tesadüfi örnekleme ve 2. Yargısal Örneklem/ Rastlantısal olmayan örnekleme olarak 2 grupta ayrıldığı söylenebilir. Rastlantısal/Tesadüfi örnekleme kendi içerisinde 4 gruba ayrılmaktadır; Yalın/Basit Rastlantısal örnekleme, SistematiK Rastlantısal örnekleme, Katmanlı (Tabakalı) Rastlantısal örnekleme ve Küme örnekleme. Yargısal (rastlantısal olmayan) örnekleme de kendi içinde 4 gruba ayrılmaktadır; Tekbirimli(monografik) örnekleme, Kota örnekleme, GÜdümlü örnekleme, Kartopu örnekleme.

Rastlantısal/Tesadüfi örnekleme türü evrenin homojen olduğu ve evrenin eleman sayısı bilindiği zaman uygulanmaktadır (Altınışik, 2010). Seçme işlemi şans kuralına uygun olduğundan örnekleme yanlılığı ve elde edilen sonuçların kesinlik derecesi hesaplanabilmektedir. Bu teknik, bilinçli olarak seçilmiş aynı sayıdaki bir örneğe oranla evrenin değişkenliğini daha iyi yansıtabilmektedir. Yalın/Basit rastlantısal örneklemede evrende bulunan bireylerin örnekleme girme şansları eşittir. Evren homojen ise yani evreni oluşturan birimlerin nitelikleri benzer ise bu teknik uygulanmaktadır. SistematiK rastlantısal örnekleme, evren listesinden eşit aralıklarla seçimler yapıldığı örneklemedir. Bunun için örneğe girecek birimlerin yerini belirleyen atlama aralığının (eşit aralık) saptanması gerekmektedir. Katmanlı(Tabakalı) rastlantısal örnekleme, temsil yeteneği olan rastlantılı örneklemdir. Bu örneklemin temeli evreni türdeş (homojen) alt katmanlara ayırmak sonra da her katmandan ağırlığına göre belli bir sayıda eleman alarak örnekleme oluşturmaktır. Küme örnekleme ise evreni oluşturan birimlerin tam olarak listelenmediği durumlarda yararlanılmaktadır. Bu

teknikte seçilen örnekler bir evrenin tek tek birimleri değil, o birimlerin oluşturdukları gruplar yani kümelerdir.

Araştırmada rastlantısal (tesadüfi) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde araştırma konusu olacak tek tek birimlerin seçilmesinde rastlantılı kurallar egemendir. Bu teknik, evreni oluşturan her birime örneğe girme bakımından eşitaşans tanımaktadır. Seçme işlemi şans kuralına uygun olduğundan örnekleme yanılgısı ve elde edilen sonuçların kesinlik derecesi hesaplanabilir. Bu teknik sayesinde bilinçli olarak seçilmiş aynı sayıdaki bir örneğe oranla evrenin değişkenliğini daha iyi yansıtacaktır. Araştırmada anket uygulanan kişiler rastlantısal olarak seçilip araştırmaya dahil edilmiştir. Bu örnekleme türünün seçilmiş olması sonuçların kesinlik derecesinin hesaplanabilir olmasına olanak sağlamaktadır. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan katılımcılara yüzyüze ve çevrimiçi ortamda ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklemini “Antalya’da Şubat ve Mayıs ayları içerisinde ikamet eden 18 yaş ve üstü kadın” kriterine uygun kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 18 yaş üzeri Antalya’da ikamet eden 250 kadından oluşmaktadır.

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) araştırmada %5 hata payı ile 100 binden daha fazla birime sahip evrenler için 245 örneklemin yeterli olacağını belirtmiş olup, bu araştırmada 250 kadın katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmada birimlerin örnekleme dâhil edilebilmesi için rastlantısal (tesadüfi) örnekleme yöntemi kullanılmış olup, araştırmaya dahil olma kriterlerini sağlayan kadın katılımcılar tesadüfi yöntemlerle seçilerek örnekleme dahil edilmiştir (Robson, 2002).

2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Nicel araştırmalarda genellikle gözlem, görüşme ve anket teknikleri tercih edilmektedir. Gözlem, veri toplamak için kullanılan temel bir tekniktir. Gözlem tekniği sosyal bilimlerde (antropoloji, sosyoloji vb.) saha araştırmalarının temel veri toplama tekniğidir (Sencer, Toplumbilimlerde Yöntem, 3. Baskı, 1989). Bunun yanında Survey (tarama) türü araştırmalarda ön bilgi toplamak amacıyla gözlem yapılmaktadır. Bilimsel bir araştırmada gözlem, bilinçli ve planlı olarak gerçekleştirilen bir tekniktir. Sencer (1989)’in belirttiği gibi, her bilim gözlemle başlar ve sonunda vardığı sonuçları kanıtlamak üzere yine gözleme başvurmak zorundadır.

Sosyal olguların araştırılması ve bu olguların neden-sonuç ilişkisi içinde açıklanması pozitif sosyal bilimlerin izlediği bir yaklaşımdır. Descamps (1965), bu çerçevede gözlemin amacını, olguları bilim alanına girebilecek bir tarzda tam ve doğru olarak saptamak olarak göstermektedir. Tam ve doğru olarak saptamak pozitif bilim anlayışının bir ifade biçimi olduğu söylenebilir.

Görüşme, genellikle iki insan arasında doğrudan, yüz yüze ya da telefon veya internet üzerinden mesafeli olacak şekilde iletişimi kolaylaştıran,; interaktif bir diyalog kullanarak, sorularla görüşmecinin görüşme yaptığı kimselerin bilgilerini, duygularını ve görüşlerini ortaya çıkarmayı sağlayan bir veri toplama tekniğidir (Matthews & Ross, 2010). Görüşme bağımsız tek tek bireylerle, grup üyeleriyle, özel oluşturulmuş bir grupta gerçekleştirilen bir veri toplama tekniği olduğu ifade edilebilir. Görüşme tekniği insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlandırmalarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın iyi bir yolu olduğu söylenebilir. Bir veri toplama tekniği olarak görüşme nicel araştırmalarda kullanılmakla birlikte ağırlıklı olarak nitel araştırmalarda da tercih edilmektedir.

Anket tekniği survey (tarama) araştırma modeli ile birlikte anılmaktadır. Anket genellikle kapalı sorulardan, gerektiği zaman açık sorulardan oluşmaktadır. Araştırma soruları araştırmanın amacına uygun hazırlanması ve gereken cevapların alınabilmesine olanak sağlayacak şekilde hazırlanması gerekmektedir. Anket sorularının araştırma problemini ve hipotezleri aydınlatacak düzeyde olması, araştırma da geçerli bulgulara ulaşılmasına katkı sağlayabilmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak gözlem ve anket tekniği kullanılmıştır. Gözlem türlerinden yapılandırılmamış katılımsız gözlem tekniği kullanılmıştır. Söz konusu teknikte, araştırmacı biri olarak, gözleyeceği grubu seçer, grubun bilgisi olmadan veya bildirerek, belirli bir süre planlı bir şekilde gözlemler yapar. Araştırmacı grup üyelerini gözleyerek neye dikkat edeceğini, ne kadar süre ile gözlem yapacağını, görüşme yapıp-yapmayacağını vb. önceden belirler. Bu gözlem tekniğinin seçilmesinin sebebi araştırma yapılacak grubu daha yakından gözlemleyerek araştırmaya başladıktan sonra ne tarz durumlarla karşılaşılacağı hakkında ön bilgi edinilmesini sağlaması açısından işlevsel olarak görülmüştür. Anket uygulanacak örneklem grubu belirlendikten sonra, evliliğe karşı nasıl anlamlar yüklendiği gözlem tekniği ile genişlik ve genellik kazanma olanağı bulmasına katkı sağlayacaktır.

Tarama arařtırmalarının temelini oluřturan anket teknięinin seçilmesinin sebebi ise daha çok kiřiye, maliyet açısından en dūřuk ve en hızlı sūrede ulařılmasını saęlaması açısından iřlevsel olduęu için tercih edilmiřtir. Anket aynı zamanda arařtırmada kullanılan ölçekler anket teknięi içerisinde yer almaktadır. Bu lekler sayesinde arařtırmaya katılan kiřilerin tutumları ūzerinde belirli bulgulara ulařılması saęlanacaktır. Online ve yūz yūze olacak řekilde katılımcılara ulařtırılan anket toplam 5 blūmden oluřmaktadır. Anketin birinci blūmūnde Bilgilendirilmiř Onam Formu bulunmaktadır. Bu onam formu arařtırmaya katılan katılımcıları bilgilendirmek amacıyla anketin bařında arařtırmanın amacına ve konusuna yer verilmiřtir. Arařtırmaya katılmak isteyen katılımcılara onay kutucuęunu iřaretleyerek arařtırmaya katılmaları istenmiřtir. Anketin ikinci blūmūnde katılımcılara sosyo-demografik veri formu, ūūncū blūmūnde evlilik beklentisi leęi, drdūncū blūmde evlilięe yūklenen anlam leęi ve beřinci blūmde evlilik kaygısı leęi uygulanmıřtır.

2.3.1. Evlilik Beklentisi leęi

Evlilik Beklentisi leęi (Marriage Expectation Scale), Jones ve Nelson (1996) tarafından evliliğe yönelik beklentileri ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek 5’li dereceleme ile puanlama özelliğine sahip (1= Tamamen katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Ntrūm, 4=Katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum) 40 madde içermektedir.

Jones ve Nelson (1996), Evlilik Beklentisi leęi (Marriage Expectation Scale)’ni ilk defa “Expectations of Marriage Among College Students From Intact and Non-Intact Homes” isimli çalıřmalarında kullanmıřlardır. Ölçek ABD’de yer alan James Madison Ūniversitesi psikoloji blūmūnde öęrenim gören 220’si kadın ve 87’si erkek olmak ūzere toplam 307 gnūllū ūniversite ęrencisi ūzerinde uygulanmıřtır. Saęlam ve saęlam olmayan evlerde yařayan ūniversite öęrencileri arasında evlilik beklentisinin incelendięi bu çalıřmada, saęlam olan evlerde yařayan 244 ve saęlam olmayan evlerde yařayan 61 öęrencinin evlilik beklentisi incelenmiřtir. Anne-babasının evli olduęunu ve birlikte yařadıęını belirten 244 ęrenci (%79,5) saęlam grubu, ebeveynlerinin bořanmıř olduęunu ya da ebeveynlerinden birinin ya da her ikisinin yeniden evlendięini belirten 61 ęrenci (%19,9) ise saęlam olmayan grubu oluřturmuřtur (Jones & Nelson, 1996).

Ölçeęin sonuçlarına göre dūřuk puan olması halinde evlilikten beklentinin ktūmser olduęu, yūksek puan olması halinde ise evlilikten beklentinin idealist řeklinde olduęu, ortalama puanın ise gerçekçi beklenti olduęunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en

düşük puan 40 iken en yüksek puan 120 olduğu belirtilmiştir. 0-85 puan aralığı kötümser, 86-96 puan aralığı gerçekçi ve 97-120 puan aralığı ise idealist beklenti sonucunu göstermektedir (Jones & Nelson, 1996)

Evlilik Beklentisi Ölçeği (Marriage Expectation Scale) Türkiye’de ilk defa Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan tarafından 2016 yılında geçerlilik ve güvenirlik analizleri yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Soysal ve Baş (2016), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 440 gönüllü katılımcıya ölçeği uygulayarak geçerlilik ve güvenirliğini almıştır. Katılımcıların %64’ü kız, %36’sı erkek öğrencileri kapsamaktadır. Öğrencilerin yaş aralığı 18 ile 25 yaş arasında değişkenlik göstermektedir.

Toplam 40 maddeden oluşan Evlilik Beklentisi Ölçeği’nin iç tutarlık katsayısı 0,93 olarak bulunmuş olup bu değer ölçeğin yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçek test-tekrar test çalışması kapsamında 92 katılımcılı gruba 4 hafta aralıkla tekrar uygulanmış, elde edilen 0.97 korelasyon katsayısı ölçeğin güvenilir olduğunun bir diğer göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Öz Soysal, Uz Baş, & Aysan, 2016).

2.3.2. Evlilik Kaygısı Ölçeği

Evlilik kaygısı, evlilik konusu geçtiğinde veya evlilik düşünüldüğünde kaygılanmaya neden olan; evliliğe dair negatif duygu ve düşüncelerin beraberinde geldiği; evlilikten uzaklaşmaya ve kaçmaya neden olabilecek aşırı uyarılmışlık hâli olarak ifade edilebilir (Çelik & Erkilet, 2019).

Evlilik yolunda, karşımızdaki kişiyle geçirilecek bir ömür, ortak amaç ve beklentiler ilişkiyi evliliğe götürecek faktörler olup, bu faktörlerin yerine getirilip getirilmeyeceği evlenmeden önce düşünölmeye başlanmaktadır. Beklentilerin yerine getirilmeme olasılığı bireyleri evlilik kaygısına itebilmektedir.

Bireylerin bağlanma stilleri, hayat öyküleri, geçmiş tecrübeleri, ebeveynlerin evlilik hayatı ve evliliğe bakış açıları, eğitim seviyesi, kültür, gelecekte beklenenler ve psikolojik durum gibi pek çok faktör evliliğe kaygı duymasına neden olabilmektedir. Bu faktörler göz önüne alındığında, bireylerin yaşadığı farklı hayatlar, edinilen tecrübe ve geçmiş yaşantılar karşı tarafla ortak bir hayatı paylaşma ve başkasının sorumluluğunu üstlenmek evliliğe karşı kaygı duyulmasına ve evlilikten uzaklaşılmasına neden olabilir ve birey evlilikten kaçınabilir. Özgüven (2000)’in de belirttiği gibi, bireylere uzun süre haz ve mutluluk veren evlilik hayatlarının hüsrana uğraması bireylerin ruh beden sağlığını negatif yönde etkileyebilmektedir.

Bu durum sonucunda bireylerin yakın çevrelerinde ya da ailesinde benzer durumlara tanıklık etmesi evlilik kaygısına sebep olabilmektedir.

Evlilik Kaygısı Ölçeği, Çelik ve Erkilet (2019) tarafından ilk defa 2019 yılında bireylerin evlilik kaygısını ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek 4'lü likert tipi (1= Kesinlikle katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Katılıyorum, 4= Tamamen katılıyorum) 13 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe evlilik kaygısının yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır. Ölçek sonucu ise toplam puan üzerinden değerlendirilmekte ve 0-39 arası değerlerde puan alınabilmektedir. Ölçek, evliliğe ilişkin olumsuz sorulara odaklanmaktadır.

Ölçek geliştirme çalışmasının verileri, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler ile İstanbul Silivri ilçesinde çalışmakta olan bekar öğretmenlerden elde edilmiştir. Ölçeğin geçerliliğini sağlamak için açımlayıcı faktör analizi, ölçüt geçerliliği ve test-tekrar test uygulamaları ayrı çalışma grupları üzerinde uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi için verilerin toplandığı çalışma grubu 135'i erkek, 264'ü kadın olmak üzere toplam 369 kişiden, ölçüt geçerliliği için verilerin toplandığı çalışma grubu 73 kişiden ve test-tekrar test için verilerin toplandığı çalışma grubu 7'si erkek, 31'i kadın olmak üzere toplam 38 kişiden oluşmaktadır (Çelik & Erkilet, 2019). Yapılan testler sonucunda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 93 olarak bulunmuştur. Ayrıca korelasyon analizi ile elde edilen test tekrar test sonucu ölçeğin tutarlılık/kararlılık katsayısının 79 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değerlendirme sonuçlarına göre korelasyon katsayılarının anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur (Çelik & Erkilet, 2019).

2.3.3. Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği

Özabacı, Körük ve Kara (2018) tarafından bireylerin evliliğe yükledikleri anlamları belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek 5'li dereceleme ile puanlama özelliğine sahip (1=Tamamen katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Nötrüm, 4=Katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum) 31 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekten iki genel toplam puan elde edilmektedir. unlar; evliliğe yüklenen pozitif anlam ve evliliğe yüklenen negatif anlam. Evliliğe yüklenen pozitif anlam puanını; bağlılık, tamamlayıcılık, işbirliği, işlevsellik, çaba ve yakınlık faktörleri oluşturmaktadır. Evliliğe yüklenen negatif anlam puanlarını ise; uyum beklentisi, engellenmişlik ve risk faktörleri oluşturmaktadır.

Ölçek değerlendirilirken 2 farklı puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Evliliğe yüklenen pozitif anlam için, 23-45 puan arası düşük, 46-68 arası orta, 69-91 arası yüksek ve 92-115 arası çok yüksek biçiminde değerlendirilirken, evliliğe yüklenen negatif anlam için ise, 8-15 arası düşük, 16-23 arası orta, 24-31 arası yüksek ve 32- 40 arası çok yüksek olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmanın çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle ulaşılan evli, bekâr, boşanmış ve nişanlı/sözlü toplam 195 erkek ve kadın bireyden oluşmaktadır. Çalışma grubu üzerinde yapılan çalışmalar Barlett testinin anlamlı olduğunu ve KMO değerinin .78 olduğunu göstermiştir. Evliliğe yüklenen anlam ölçeğinin Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı .80 bulunurken bu değer alt faktörlerde .41 ile .77 arasında değerler almıştır. Bu değerler ölçeğin kabul edilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

2.3.4. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Sosyo-demografik bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sosyo-demografik bilgi formuyla gönüllü katılımcılara ait kişisel bilgiler elde edilmiştir. Sosyo-demografik bilgi formu yaş, çalışma durumu, meslek, evlenme yaşı, evlenme süresi, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma durumu ve sayısı, aile tipi, eğitim durumu ve gelir düzeyine dair bilgilerin olduğu sorulardan oluşmaktadır. Sosyo-demografik bilgi formu 12 sorudan oluşmaktadır. Sorular var/yok, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı tarzda hazırlanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Öncelikle Evlilik Beklentisi Ölçeği için Prof. Dr. Fatma Selda Öz Soysal, Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği için Dr. Öğr. Üyesi Serdar Körük ve Evlilik Kaygısı Ölçeği için Doç. Dr. Eyüp Çelik'ten ölçekleri kullanabilmek için izinler alınmıştır. Araştırmanın verileri rastlantısal (tesadüfi) örnekleme ile sosyo-demografik bilgi formu ve araştırma ölçeklerini doldurmayı kabul eden 18 yaş ve üstü kadınlardan toplanmıştır. Anket formu toplam 5 bölümden oluşmaktadır; (1. Katılımcı Bilgilendirme ve Onay Formunu, 2. Sosyo-demografik Bilgi Formu, 3. Evlilik Beklentisi Ölçeği, 4. Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği, 5. Evlilik Kaygısı Ölçeği). Katılımcı Bilgilendirme ve Onay Formunu onaylayıp anketi tamamlayan katılımcılardan veriler toplanmıştır. Google Forms üzerinden anket formu oluşturularak katılımcılara çevrim içi ortamda iletilmiştir. Anket kadınların yoğunlukta olduğu güzellik

merkezlerine, kurs merkezlerine, Akdeniz Üniversitesine, KYK kız öğrenci yurtlarına ve araştırmacının çalıştığı kurum çalışanlarına araştırmanın detayları hakkında bilgi verilerek anket formu iletilmiş ve saha çalışması sırasında katılımcıların direkt ankete ulaşmaları için anket QR koda dönüştürülüp çıktısı alınmış ve ziyaret edilen yerlere bilgisi verilerek bırakılmıştır.

2.5.Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında kullanılan analizler çeşitli istatistiksel yöntemlerle yapılmıştır. Veri normal dağılımı için normallik testi uygulanmış ve verilerin normal dağılımdan sapmadığı belirlenmiştir.

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla önce t-testi ve ANOVA testleri yapılmıştır. T-testi, iki grup arasındaki bağımlı değişkenin farklı olup olmadığını kontrol etmek için kullanılmıştır. ANOVA ise üç veya daha fazla grup arasındaki farklılıkları test etmek için kullanılmıştır. Çoklu karşılaştırma yapmak için Tukey, LSD ve Tamhane's T2 testleri kullanılmıştır. Bu testler, ANOVA sonrası hangi grupların birbirinden farklı olduğunu belirlemek için kullanılmıştır.

Bağımlı değişkenin birden fazla bağımsız değişkenle nasıl ilişkili olduğunu anlamak için korelasyon analizi yapılmış ve her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmek için ise çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Özellikle p değeri 0.05 anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiş ve bu değerler sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır.

Araştırmada verilerin analizi için IBM SPSS Statistics 25 programı kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, IBM SPSS Statistics 25 programı kullanılarak yapılan analizlerin, verilerin istatistiksel özelliklerini ayrıntılı bir şekilde incelemeye olanak sağladığını göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine ilişkin Bulgular

Araştırmaya yönelik elde edilen bulguların değerlendirilmesinde öncelikli olarak katılımcılara ait demografik bilgilere yer verilmiştir. Demografik bilgileri ölçen sorular, araştırma verilerinin toplandığı kadınlar hakkında tanımlayıcı bilgiler elde etmemizi sağlamaktadır. Tablo 3.1’de ankete dâhil olan kadınların demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin frekanslarına yer verilmiştir.

Tablo 3.1 Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Frekans Dağılımı

	Gruplar	n	%
Yaş	18-24	92	36,8
	25-35	66	26,4
	36-45	44	17,6
	45-55	31	12,4
	56-65	7	2,8
	65 üstü	4	1,6
	Total	244	97,6
Meslek	Ev Kadını	11	4,4
	Öğrenci	31	12,4
	Öğretmen	16	6,4
	Hemşire	9	3,6
	Memur	14	5,6
	Emekli	5	2
	Sağlıkçı	21	8,4
	Halkla İlişkiler	10	4
	Diğer	67	26,8
	Total	184	73,6
Çalışma Durumu	Çalışıyor	139	55,6
	Çalışmıyor	109	43,6
	Total	248	99,2
Evlenme Biçimi	Anlaşarak	136	54,4
	Görücü Usulü	29	11,6
	Diğer	23	9,2
	Total	188	75,2

Evlilik Sayısı	1	150	60
	2	11	4,4
	3	2	0,8
	Total	163	65,2
Çocuk	Var	125	50
	Yok	87	34,8
	Total	212	84,8
Çocuk Sayısı	1	41	16,4
	2	73	29,2
	3	12	4,8
	4	5	2
	5	2	0,8
	Total	133	53,2
Aile Tipi	Çekirdek Aile	195	78
	Geniş Aile	21	8,4
	Total	216	86,4
Eğitim	İlkokul	8	3,2
	Ortaokul	5	2
	Lise	29	11,6
	Ön Lisans	33	13,2
	Lisans	143	57,2
	Yüksek Lisans	21	8,4
	Total	239	95,6
Gelir	0-17.002 TL	37	14,8
	17.002 TL- 27.000 TL	50	20
	27.000 TL- 37.000 TL	30	12
	37.000 TL- 47.000 TL	45	18
	47.000 TL- 57.000 TL	8	3,2
	57.000 TL ve üstü	21	8,4
	Yok	48	19,2
	Total	239	95,6
Evlenilen Yaş	18-22	46	18,4
	23-27	77	30,8
	28-32	22	8,8
	33-37	6	2,4
	38-42	1	0,4
	Total	152	60,8
Evli Kalınan Süre	1-5	45	18
	6-10	27	10,8
	11-15	25	10
	16-20	15	6
	21-25	17	6,8
	26-30	16	6,4
	31-35	2	0,8

Total	147	58,8
-------	-----	------

Tablo 3.1'de katılımcılara ait demografik bilgilerin frekans dağılımı incelenmiştir. Yaş gruplarına göre katılımcılar arasında en yüksek oran, 18-24 yaş grubunda (%36,8) 92 kişiyle yer almaktadır. Bunu sırasıyla %26,4 ile 25-35 yaş grubunda 66 kişi, %17,6 ile 36-45 yaş grubunda 44 kişi, %12,4 ile 45-55 yaş grubunda 31 kişi, %2,8 ile 56-65 yaş grubunda 7 kişi ve %1,6 ile 65 yaş üstü grubunda 4 kişi izlemektedir. Toplamda 244 katılımcı bu yaş gruplarında yer almaktadır ve bu toplam katılımcıların %97,6'sını oluşturmaktadır.

Meslek dağılımına bakıldığında, en fazla katılımcı %26,8 ile "Diğer" kategorisinde (67 kişi) yer almaktadır. Bunu sırasıyla %12,4 ile 31 öğrenci, %8,4 ile 21 sağlıkçı, %6,4 ile 16 öğretmen, %5,6 ile 14 memur, %4,4 ile 11 ev kadını, %4 ile 10 halkla ilişkiler uzmanı, %3,6 ile 9 hemşire ve %2 ile 5 emekli izlemektedir. Meslek grubunda toplam 184 katılımcı yer almakta ve bu toplam katılımcıların %73,6'sını oluşturmaktadır.

Çalışma durumu incelendiğinde, katılımcıların %55,6'sı çalışmakta (139 kişi) ve %43,6'sı çalışmamaktadır (109 kişi). Bu grupta toplamda 248 katılımcı bulunmakta olup, bu toplam katılımcıların %99,2'sini oluşturmaktadır.

Evlenme biçimine göre dağılımda, katılımcıların %54,4'ü (136 kişi) anlaşarak evlenmiş, %11,6'sı (29 kişi) görücü usulüyle evlenmiş ve %9,2'si (23 kişi) diğer evlenme biçimlerini tercih etmiştir. Toplamda 188 katılımcı bu kategoride yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %75,2'sini oluşturmaktadır.

Evlilik sayısına bakıldığında, katılımcıların %60'ı (150 kişi) bir kez evlenmiş, %4,4'ü (11 kişi) iki kez evlenmiş ve %0,8'i (2 kişi) üç kez evlenmiştir. Toplamda 163 katılımcı bu grupta yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %65,2'sini oluşturmaktadır.

Çocuk sahibi olma durumunda, katılımcıların %50'si (125 kişi) çocuk sahibi, %34,8'i (87 kişi) ise çocuk sahibi değildir. Bu grupta toplam 212 katılımcı yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %84,8'ini oluşturmaktadır. Çocuk sayısı bakımından ise katılımcıların %29,2'si (73 kişi) iki çocuk sahibi, %16,4'ü (41 kişi) bir çocuk sahibi, %4,8'i (12 kişi) üç çocuk sahibi, %2'si (5 kişi) dört çocuk sahibi ve %0,8'i (2 kişi) beş çocuk sahibidir. Bu grupta toplamda 133 katılımcı yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %53,2'sini oluşturmaktadır.

Aile tipi açısından, katılımcıların %78'i (195 kişi) çekirdek ailede, %8,4'ü (21 kişi) ise geniş ailede yaşamaktadır. Bu grupta toplamda 216 katılımcı bulunmakta olup, bu toplam katılımcıların %86,4'ünü oluşturmaktadır.

Eğitim durumu incelendiğinde, katılımcıların %57,2'si (143 kişi) lisans mezunu, %13,2'si (33 kişi) ön lisans mezunu, %11,6'sı (29 kişi) lise mezunu, %8,4'ü (21 kişi) yüksek

lisans mezunu, %3,2'si (8 kişi) ilkokul mezunu ve %2'si (5 kişi) ortaokul mezunudur. Bu grupta toplamda 239 katılımcı yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %95,6'sını oluşturmaktadır.

Gelir durumuna göre dağılımda, katılımcıların %20'si (50 kişi) 17.002 TL-27.000 TL arası gelire sahip, %19,2'si (48 kişi) geliri yok, %18'i (45 kişi) 37.000 TL-47.000 TL arası gelire sahip, %14,8'i (37 kişi) 0-17.002 TL arası gelire sahip, %12'si (30 kişi) 27.000 TL-37.000 TL arası gelire sahip, %8,4'ü (21 kişi) 57.000 TL ve üstü gelire sahip ve %3,2'si (8 kişi) 47.000 TL-57.000 TL arası gelire sahiptir. Bu grupta toplamda 239 katılımcı bulunmakta olup, bu toplam katılımcıların %95,6'sını oluşturmaktadır.

Evlenilen yaşa göre dağılımda, katılımcıların %30,8'i (77 kişi) 23-27 yaş arası evlenmiş, %18,4'ü (46 kişi) 18-22 yaş arası evlenmiş, %8,8'i (22 kişi) 28-32 yaş arası evlenmiş, %2,4'ü (6 kişi) 33-37 yaş arası evlenmiş ve %0,4'ü (1 kişi) 38-42 yaş arası evlenmiştir. Bu grupta toplamda 152 katılımcı yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %60,8'ini oluşturmaktadır.

Evli kalınan süreye göre dağılımda, katılımcıların %18'i (45 kişi) 1-5 yıl, %10,8'i (27 kişi) 6-10 yıl, %10'u (25 kişi) 11-15 yıl, %6,8'i (17 kişi) 21-25 yıl, %6,4'ü (16 kişi) 26-30 yıl, %6'sı (15 kişi) 16-20 yıl ve %0,8'i (2 kişi) 31-35 yıl evli kalmıştır. Bu grupta toplamda 147 katılımcı yer almakta olup, bu toplam katılımcıların %58,8'ini oluşturmaktadır.

3.2. Yaş Değişkenine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.2 Yaş Değişkenine Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Yaş Grupları	N	Ortalama	F	p
EYAÖ	18-24	84	3,7131	2,542	0,029
	25-35	62	3,6748		
	36-45	39	3,5244		
	45-55	28	3,6452		
	56-65	7	3,576		
	65 üstü	4	4,2016		
	Total	224	3,6656		
EKÖ	18-24	84	2,3901	3,44	0,005
	25-35	62	1,9293		
	36-45	39	1,8225		
	45-55	28	1,6951		
	56-65	7	2,1978		
	65 üstü	4	2,2885		
	Total	224	2,069		
EBÖ	18-24	84	3,622	6,542	0,00
	25-35	62	3,3093		
	36-45	39	3,3032		
	45-55	28	3,1598		

56-65	7	2,9571
65 üstü	4	4,225
Total	224	3,4122

Tablo 3.2'de, yaş değişkenine göre katılımcıların çeşitli ölçeklerde verdikleri cevapların analizi sunulmaktadır. Bu analizde, Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (EYAÖ), Evlilikle Kaygısı Ölçeği (EKÖ) ve Evlilikle Beklentisi Ölçeği (EBÖ) yer almaktadır.

Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (EYAÖ)

EYAÖ sonuçlarına göre, 18-24 yaş grubunda ortalama puan 3,7131 olup, bu grup 84 katılımcıdan oluşmaktadır. 25-35 yaş grubunda ortalama puan 3,6748 olup, 62 katılımcı bulunmaktadır. 36-45 yaş grubunda ortalama 3,5244, 45-55 yaş grubunda 3,6452, 56-65 yaş grubunda 3,576 ve 65 yaş üstü grubunda 4,2016 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 3,6656 olup, yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu $F=2,542$ ve $p=0,029$ değerleriyle belirlenmiştir.

Evlilikle Kaygısı Ölçeği (EKÖ)

EKÖ sonuçlarına göre, 18-24 yaş grubunda ortalama puan 2,3901 olup, bu grup 84 katılımcıdan oluşmaktadır. 25-35 yaş grubunda ortalama puan 1,9293, 36-45 yaş grubunda 1,8225, 45-55 yaş grubunda 1,6951, 56-65 yaş grubunda 2,1978 ve 65 yaş üstü grubunda 2,2885 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 2,069 olup, yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu $F=3,44$ ve $p=0,005$ değerleriyle belirlenmiştir.

Evlilikle Beklentisi Ölçeği (EBÖ)

EBÖ sonuçlarına göre, 18-24 yaş grubunda ortalama puan 3,622 olup, bu grup 84 katılımcıdan oluşmaktadır. 25-35 yaş grubunda ortalama puan 3,3093, 36-45 yaş grubunda 3,3032, 45-55 yaş grubunda 3,1598, 56-65 yaş grubunda 2,9571 ve 65 yaş üstü grubunda 4,225 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 3,4122 olup, yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu $F=6,542$ ve $p=0,00$ değerleriyle belirlenmiştir.

Tukey Testi Sonuçları

Tukey testine göre, anlamlı farklılıklar aşağıda verilmiştir.

- **EYAÖ:** 36-45 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Mean Difference = -0,67721*).

- **EKÖ:** 18-24 yaş grubu ile 36-45 yaş grubu (Mean Difference = 0,56762*), 45-55 yaş grubu (Mean Difference = 0,69505*) arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.
- **EBÖ:** 18-24 yaş grubu ile 25-35 yaş grubu (Mean Difference = 0,31275*), 36-45 yaş grubu (Mean Difference = 0,31882*), 45-55 yaş grubu (Mean Difference = 0,46220*), 56-65 yaş grubu (Mean Difference = 0,66488*) arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca, 25-35 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu (Mean Difference = -0,91573*), 36-45 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu (Mean Difference = -0,92179), 45-55 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu (Mean Difference = -1,06518) ve 56-65 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu (Mean Difference = -1,26786) arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

3.3. Meslek Değişkenine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 2. 3 Meslek Gruplarına Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Meslek Grupları	N	Ortalama	F	p
EYAÖ	Ev kadını	10	3,6323	0,581	0,792
	Öğrenci	31	3,6899		
	Öğretmen	14	3,5691		
	Hemşire	9	3,5735		
	Memur	12	3,6371		
	Emekli	5	3,6129		
	Sağlıkçı	15	3,7892		
	Halkla İlişkiler	10	3,5161		
	Diğer	60	3,6925		
	Total	166	3,6632		
EKÖ	Ev Kadını	10	1,7538	2,025	0,047
	Öğrenci	31	2,3127		
	Öğretmen	14	1,4066		
	Hemşire	9	1,2308		
	Memur	12	2,141		
	Emekli	5	1,7538		
	Sağlıkçı	15	2,1179		
	Halkla İlişkiler	10	2,0231		
	Diğer	60	2,0962		
	Total	166	2,0014		
EBÖ	Ev Kadını	10	3,2375	1,008	0,432
	Öğrenci	31	3,5508		
	Öğretmen	14	3,3429		
	Hemşire	9	3,1472		

Memur	12	3,2667
Emekli	5	2,905
Sağlıkçı	15	3,3067
Halkla İlişkiler	10	3,5475
Diğer	60	3,365
Total	166	3,3631

Tablo 3.3'te, meslek gruplarına göre katılımcıların çeşitli ölçeklerde verdikleri cevapların analizi sunulmaktadır. Bu analizde EYAÖ, EKÖ ve EBÖ yer almaktadır.

Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (EYAÖ)

EYAÖ sonuçlarına göre, ev kadını grubunda ortalama puan 3,6323 olup, bu grup 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Öğrenci grubunda ortalama puan 3,6899, öğretmen grubunda 3,5691, hemşire grubunda 3,5735, memur grubunda 3,6371, emekli grubunda 3,6129, sağlıkçı grubunda 3,7892, halkla ilişkiler grubunda 3,5161 ve diğer meslek grubunda 3,6925 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 3,6632 olup, meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı $F=0,581$ ve $p=0,792$ değerleriyle belirlenmiştir.

Evlilik Kaygısı Ölçeği (EKÖ)

EKÖ sonuçlarına göre, ev kadını grubunda ortalama puan 1,7538 olup, bu grup 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Öğrenci grubunda ortalama puan 2,3127, öğretmen grubunda 1,4066, hemşire grubunda 1,2308, memur grubunda 2,141, emekli grubunda 1,7538, sağlıkçı grubunda 2,1179, halkla ilişkiler grubunda 2,0231 ve diğer meslek grubunda 2,0962 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 2,0014 olup, meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu $F=2,025$ ve $p=0,047$ değerleriyle belirlenmiştir.

Evlilik Beklentisi Ölçeği (EBÖ)

EBÖ sonuçlarına göre, ev kadını grubunda ortalama puan 3,2375 olup, bu grup 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Öğrenci grubunda ortalama puan 3,5508, öğretmen grubunda 3,3429, hemşire grubunda 3,1472, memur grubunda 3,2667, emekli grubunda 2,905, sağlıkçı grubunda 3,3067, halkla ilişkiler grubunda 3,5475 ve diğer meslek grubunda 3,365 olarak tespit edilmiştir. Bu ölçek genelinde toplam ortalama 3,3631 olup, meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı $F=1,008$ ve $p=0,432$ değerleriyle belirlenmiştir.

Tamhane's T2 Sonuçları

Tamhane's T2 testine göre, anlamlı farklılıklar aşağıda verilmiştir.

- **EYAÖ:** Meslek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.
- **EKÖ:** Yapılan Tukey testi sonucunda meslek grupları arasında birkaç anlamlı farklılık bulunmaktadır. Örneğin, Hemşire grubu ile Öğrenci grubu arasında anlamlı bir fark vardır ve ortalama fark -1,08189'dur. Hemşire grubu ile Memur grubu arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiş olup, ortalama fark -0,91026'dır. Ayrıca, Hemşire grubu ile Diğer meslek grubu arasında da anlamlı bir fark bulunmakta olup, ortalama fark -0,86538'dir.
- **EBÖ:** Meslek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

3.4. Çalışma Duruma Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.4 Çalışma Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Çalışma Durumu	N	Ortalama	t	p
EYAÖ	Çalışıyor	127	3,601	-2,655	0,008
	Çalışmıyor	101	3,749		
EKÖ	Çalışıyor	127	1,9782	-1,466	0,144
	Çalışmıyor	101	2,1736		
EBÖ	Çalışıyor	127	3,303	-2,968	0,003
	Çalışmıyor	101	3,5386		

Tablo 4'teki verilere göre, çalışma durumuna göre EYAÖ, EKÖ ve EBÖ için yapılan analizlerde bazı önemli bulgular ortaya çıkmaktadır.

EYAÖ için çalışan ve çalışmayan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,655$, $p = 0,008$). Çalışanlar ($N=127$) ortalama 3,601 puan alırken, çalışmayanlar ($N=101$) ortalama 3,749 puan almıştır. Bu sonuç, çalışma durumunun evlilik algısı üzerindeki etkisini göstermektedir. EBÖ için ise çalışan ve çalışmayan gruplar arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. EKÖ için ($t = -1,466$, $p = 0,144$) ve EBÖ için ($t = -2,968$, $p = 0,003$) yapılan t-testi sonuçları, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Çalışan ve çalışmayan bireylerin evlilikle ilgili kaygı ve beklentileri arasında belirgin bir farklılık olmadığı anlamına gelmektedir.

3.5. Evlenme Biçimine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.5 Evlenme Biçimine Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Çalışma Durumu	N	Ortalama	F	p
EYAÖ	Anlaşarak	122	3,6245	0,698	0,499
	Görücü Usulü	26	3,7233		
	Diğer	20	3,6806		
	Total	168	3,6465		
EKÖ	Anlaşarak	122	1,8808	1,684	0,189
	Görücü Usulü	26	2,0118		
	Diğer	20	2,2808		
	Total	168	1,9487		
EBÖ	Anlaşarak	122	3,3006	1,585	0,208
	Görücü Usulü	26	3,3596		
	Diğer	20	3,575		
	Total	168	3,3424		

Tablo 5'teki verilere göre, Evlenme Biçimine Göre EYAÖ, EKÖ ve EBÖ için yapılan analizlerde önemli bulgular elde edilmiştir.

Öncelikle, EYAÖ üzerinde yapılan ANOVA sonucuna göre ($F = 0,698$, $p = 0,499$), evlenme biçimlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Anlaşarak evlenenler ($N=122$, ortalama=3,6245), Görücü Usulü ile evlenenler ($N=26$, ortalama=3,7233) ve Diğer biçimlerde evlenenler ($N=20$, ortalama=3,6806) arasında Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

EKÖ için ise yapılan ANOVA sonucuna göre ($F = 1,684$, $p = 0,189$), evlenme biçimlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Anlaşarak evlenenler ($N=122$, ortalama=1,8808), Görücü Usulü ile evlenenler ($N=26$, ortalama=2,0118) ve Diğer biçimlerde evlenenler ($N=20$, ortalama=2,2808) arasında EKÖ puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.

EBÖ için yapılan ANOVA sonucuna göre ($F = 1,585$, $p = 0,208$), evlenme biçimlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Anlaşarak evlenenler ($N=122$, ortalama=3,3006), Görücü Usulü ile evlenenler ($N=26$, ortalama=3,3596) ve Diğer biçimlerde evlenenler ($N=20$, ortalama=3,575) arasında EBÖ puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

3.6. Aile Tipine Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.6 Aile Tipine Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Aile	N	Ortalama	t	p
EYAÖ	Çekirdek Aile	179	3,6464	1,167 ⁻	0,431
	Geniş Aile	17	3,7723		
EKÖ	Çekirdek Aile	179	2,0138	0,413 ⁻	0,68
	Geniş Aile	17	2,1176		
EBÖ	Çekirdek Aile	179	3,3791	0,08	0,937
	Geniş Aile	17	3,3662		

Tablo 6'daki verilere göre, Aile Tipine Göre EYAÖ, EKÖ ve EBÖ için yapılan analizlerde belirgin bir farklılık gözlenmemiştir.

EYAÖ üzerinde yapılan t-testi sonucuna göre ($t = -1,167$, $p = 0,431$), çekirdek ailelerde ($N=179$, ortalama=3,6464) ve geniş ailelerde ($N=17$, ortalama=3,7723) EYAÖ puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

EKÖ için yapılan t-testi sonucuna göre ($t = -0,413$, $p = 0,68$), çekirdek ailelerde ($N=179$, ortalama=2,0138) ve geniş ailelerde ($N=17$, ortalama=2,1176) EKÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

EBÖ için yapılan t-testi sonucuna göre ($t = 0,08$, $p = 0,937$), çekirdek ailelerde ($N=179$, ortalama=3,3791) ve geniş ailelerde ($N=17$, ortalama=3,3662) EBÖ puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

3.7. Eğitim Durumuna Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.7 Eğitim Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Eğitim	N	Ortalama	F	p
EYAÖ	İlkokul	6	3,8602	2,371	0,04
	Ortaokul	3	3,6882		
	Lise	27	3,6332		

	Ön Lisans	29	3,8598		
	Lisans	133	3,627		
	Yüksek Lisans	21	3,5161		
	Total	219	3,6552		
EKÖ	İlkokul	6	2,1538		
	Ortaokul	3	1,9231		
	Lise	27	2,0142		
	Ön Lisans	29	1,9947	0,075	0,996
	Lisans	133	2,0532		
	Yüksek Lisans	21	1,956		
	Total	219	2,0323		
EBÖ	İlkokul	6	3,4542		
	Ortaokul	3	2,9417		
	Lise	27	3,1185		
	Ön Lisans	29	3,5078	3,669	0,003
	Lisans	133	3,4806		
	Yüksek Lisans	21	3,0595		
	Total	219	3,3911		

Tablo 3.7,'de, farklı eğitim düzeylerine sahip katılımcıların EYAÖ, EKÖ ve EBÖ üzerinde verdikleri yanıtların analizi incelenmiştir.

EYAÖ

EYAÖ üzerinde yapılan incelemede, katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılıklar ortaya çıkmıştır ($F= 2,371$, $p = 0,04$).

EKÖ

EKÖ incelendiğinde, tüm eğitim grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. İlkokuldan yüksek lisans mezunlarına kadar geniş bir yelpazede yapılan karşılaştırmalarda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

EBÖ

EBÖ analizinde ise, üzerinde yapılan incelemede katılımcıların eğitim düzeylerine göre farklılıklar ortaya çıkmıştır ($F= 3,669$, $p = 0,003$).

Tukey Testi Sonuçları

Tukey Testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

- **EYAÖ:** Tukey testi sonuçlarına göre, ön lisans mezunları ile yüksek lisans mezunları arasında (Mean Difference = 0,34372) anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer eğitim grupları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.
- **EKÖ:** Meslek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır
- **EBÖ:** analizinde ise, lisans mezunları ile diğer eğitim grupları arasında (Mean Difference = -0,36212) ve yüksek lisans mezunları ile diğer eğitim grupları arasında (Mean Difference = -0,42112) anlamlı farklılıklar belirlenmiştir.

3.8. Gelir Durumuna Göre Verilen Cevapların İncelenmesi

Tablo 3.8 Gelir Durumuna Göre Verilen Cevapların Analizi

Ölçekler	Gelir	N	Ortalama	F	p
EYAÖ	0-17.002 TL	36	3,6407	0,655	0,686
	17.002 TL- 27.000 TL	49	3,6893		
	27.000 TL- 37.000 TL	24	3,7487		
	37.000 TL- 47.000 TL	38	3,6358		
	47.000 TL- 57.000 TL	6	3,5054		
	57.000 TL ve üstü	21	3,5545		
	Yok	46	3,6964		
	Total	220	3,6622		
EKÖ	0-17.002 TL	36	2,3269	2,214	0,043
	17.002 TL- 27.000 TL	49	2,2575		
	27.000 TL- 37.000 TL	24	1,9583		
	37.000 TL- 47.000 TL	38	1,7287		
	47.000 TL- 57.000 TL	6	1,8974		
	57.000 TL ve üstü	21	1,6923		
	Yok	46	2,1923		
	Total	220	2,0675		
EBÖ	0-17.002 TL	36	3,4625	1,274	0,27
	17.002 TL- 27.000 TL	49	3,3556		
	27.000 TL- 37.000 TL	24	3,3292		
	37.000 TL- 47.000 TL	38	3,4059		
	47.000 TL- 57.000 TL	6	3,1125		
	57.000 TL ve üstü	21	3,2012		
	Yok	46	3,5598		
	Total	220	3,4002		

Tablo 3.8’de, katılımcıların gelir durumlarına göre EYAÖ, EKÖ ve EBÖ üzerinde verdikleri yanıtların analizini sunmaktadır.

EYAÖ incelendiğinde, farklı gelir grupları arasında ölçekte anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F = 0,655$, $p = 0,686$). Bu durum, katılımcıların evliliğe yükledikleri anlamın gelir düzeyinden bağımsız olduğunu göstermektedir.

EKÖ analizinde ise, gelir düzeyi grupları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F = 2,214$, $p = 0,043$).

EBÖ için yapılan analizde, gelir düzeyi grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F = 1,274$, $p = 0,27$). Tüm gelir grupları, evlilikle ilgili beklentilerini benzer düzeyde ifade etmiştir.

LSD testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. 0-17.002 TL ile 37.000 TL-47.000 TL arasında (Mean Difference = 0.59818) ve 57.000 TL ve üstü ile (Mean Difference = 0.63462) anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. 17.002 TL-27.000 TL ile 37.000 TL-47.000 TL arasında (Mean Difference = 0.52871) ve 57.000 TL ve üstü ile (Mean Difference = 0.56515) anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Son olarak, 37.000 TL-47.000 TL grubu ile Yok grubu arasında (Mean Difference = -,46356) anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

3.9. Ölçekler Arası İlişkilere Dair Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Evlilik beklentisi ölçeği, evliliğe yüklenen anlam ölçeği ve evlilik kaygısı ölçeği ile arasındaki korelasyonel ilişkilere bakılan Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 3.9’da yer almaktadır.

Tablo 3.9 Ölçekler Arası Korelasyon Analizi

	EBÖ	EYAÖ	EKÖ
EBÖ	1		
EYAÖ	0,445**	1	
EKÖ	0,087	0,04	1

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9’a göre yapılan ölçekler arası korelasyon analizinde, EYAÖ ile EBÖ arasında belirgin bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu ilişki için hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı (r) 0,445’tir ve bu değer, $p < 0,01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu anlamlı ilişki, EYAÖ ve EBÖ arasında pozitif yönlü orta derecede güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bu bulgu evliliğe yüklenen anlam puanları artış gösterdikçe, evlilik beklentisi puanlarının da artacağını göstermektedir.

Diğer yandan, EBÖ ile EKÖ arasındaki korelasyon katsayısı 0,087 ve EYAÖ ile EKÖ arasındaki korelasyon katsayısı 0,04 olarak hesaplanmıştır. Her iki durumda da, bu korelasyon katsayıları düşük değerler göstermektedir ve p değerleri istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuçlar, EBÖ ve EKÖ ile EYAÖ ve EKÖ arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

3.10. Regresyon Analizi Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3.10 Ölçekler Arası Regresyon Analizi

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		t	p	B için %95,0 Güven Aralığı	
	B	Std. hata			Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	1,006	,319	3,153	,002	,377	1,634
EYAÖ	,632	,085	7,453	,000	,465	,799
EKÖ	,042	,036	1,166	,245	-,029	,112

Verilen regresyon analizi tablosunda, EBÖ bağımlı değişkeni üzerinde, bağımsız değişkenlerinin etkileri incelenmiştir.

EYAÖ'nün EBÖ üzerindeki regresyon katsayısı 0,632'dir ($t=7,453$, $p<0.001$). Bu bulgu, EYAÖ'nün EBÖ üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. EYAÖ'de meydana gelen bir birimlik artış, EBÖ'de yaklaşık olarak 0,632 birimlik bir artışla ilişkilendirilmiştir.

EKÖ'nün EBÖ üzerindeki regresyon katsayısı ise 0,042 olarak hesaplanmıştır ($t=1,166$, $p=0,245$). Bu sonuç, EKÖ'nün EBÖ üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Yani, EKÖ'de meydana gelen bir birimlik artışın, EBÖ üzerinde anlamlı bir değişikliğe yol açtığına dair güçlü bir kanıt bulunmamaktadır.

SONUÇ

Evlilik, bireylerin yaşamlarında önemli bir dönüm noktası olarak görülmekte ve bireylerin evlilikten beklentileri, toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik koşullar ve kültürel değerler gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilmektedir. Bu çalışmada Antalya ili örneğinde kadınların evlilik beklentilerinin sosyolojik perspektiften incelenmesi amaçlanmaktadır. Kadınların evlilik rolleri, sorumlulukları ve beklentileri konusundaki farklılıkların ve benzerliklerin ortaya konması evlilik kurumunun günümüz toplumundaki dönüşümünü anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmada sunulan demografik veriler, araştırmanın katılımcılarının çeşitli demografik özelliklerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Öncelikle, yaş gruplarına göre yapılan incelemede, en fazla katılımcının 18-24 yaş grubunda (%36,8) olduğu görülmektedir. Bu, genç yetişkinlerin araştırmaya olan ilgisini ve katılımını yansıtabilir. Ayrıca, meslek dağılımında "Diğer" kategorisinin (%26,8) öne çıkması, çeşitli meslek gruplarının temsil edildiğini gösterirken, öğrencilerin ve sağlık çalışanlarının da önemli bir oranda katıldığı görülmektedir.

Çalışma durumu incelendiğinde ise, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%55,6) aktif olarak iş hayatında olduğu belirlenmiştir. Bu durum, araştırmanın iş yaşamı ile ilgili konulara dair değerli iç görüler sunabileceğini işaret etmektedir. Evlenme biçimleri ve evlilik sayılarına bakıldığında, anlaşarak evlenenlerin oranının yüksek olması (%54,4) ve çocuk sahibi olanların %50'sinin üzerinde olması, katılımcıların aile kurumu ve sosyal ilişkiler üzerindeki tercihlerini yansıtmaktadır.

Son olarak, eğitim düzeyi ve gelir durumu verileri, katılımcıların sosyo-ekonomik profillerini derinlemesine anlamamıza olanak tanımaktadır. Lisans mezunlarının oranının yüksek olması (%57,2) ve geliri olmayanların %19,2'sinin bulunması, katılımcıların eğitim ve ekonomik statülerinin analiz edilmesi gereken önemli noktalardır.

Araştırma bulgularında, evliliğe yüklenen anlam, evlilik kaygısı ve evlilik beklentisi ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Turkey testi sonuçlarına göre bazı yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sadece 36-45 yaş grubu ile 65 yaş üstü grubu arasında EYAÖ bakımından istatistiksel bir farklılık bulunmaktadır (Mean Difference = -0,67721*). Bu bulguya göre 65 yaş üstü kadınlar, 36-45 yaş grubundaki kadınlara göre evliliğe daha fazla anlam yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan toplanan verilerin analizi sonucunda EYAÖ puan aralıkları temel alınarak değerlendirildiğinde evliliğe yüklenen anlamın yüksek olduğu söylenebilir. Araştırma, yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yıldırım (2019) üniversite

öğrencilerinin evliliğe yükledikleri anlamın yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yazıcı ve Demirli (2020) tarafından yapılmış olan araştırmada evliliğe yüklenen anlam yüksek düzeyde saptanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında çalışma grubunda yer alan evli olmayan 18-24 yaş grubundaki katılımcıların evliliği yalnızca pozitif ya da negatif olarak algılamadıkları, evliliğin her yönünü dikkate aldıkları ifade edilebilir. Bireylerin doğduğu andan itibaren evlilik kurumu hakkında birçok olumlu ve olumsuz bilgileri bilinçli ya da bilinçsiz olarak topladığı düşünüldüğünde hem pozitif algıların hem de negatif algıların yüksek olması sonucu, evlilik kurumuna geniş bir perspektiften bakıldığına işaret etmektedir. Evlilik kaygısı ölçeği sonuçlarına yaş değişkeni bağlamında bakıldığında 18-24 yaş grubu ile 45-55 yaş grubu (Mean Difference = 0,69505*) arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. 18-24 yaş grubunun, 45-55 yaş grubuna göre evlilik kaygısının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgular literatürdeki bazı önemli tartışmalarla örtüşmektedir. Öncelikle, evliliğe yüklenen anlamın yaşla birlikte değişim göstermesi, evlilik kurumunun toplumsal algısının ve bireysel beklentilerin zaman içinde evrildiğini göstermektedir. Genç yaşta evliliklerde genellikle romantizm, tutku ve idealize edilmiş beklentiler ön plandayken, yaş ilerledikçe evliliğe daha gerçekçi ve pragmatik bir perspektiften yaklaşıyor olabilmektedir (Lissovoy, 1973). İkinci olarak, evlilik kaygısının yaş grupları arasında farklılık göstermesi, evlilik öncesi ve evlilik sürecinde karşılaşılan zorlukların ve beklentilerin yaşa bağlı olarak değişebileceğini düşündürmektedir. Örneğin, genç yetişkinler için evlilik, kimlik arayışı ve kariyer hedefleriyle birlikte ele alınması gereken bir konu olabilirken, ileri yaş gruplarında ise daha çok eşlik, destek ve yalnızlık korkusuyla ilişkilendirilmektedir. Son olarak evlilik beklentilerinin yaşla birlikte azalması, özellikle genç nesillerin evlilik kurumuna daha mesafeli yaklaştığını ve bireysel özgürlük, kişisel gelişim ve kariyer hedeflerine daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerindeki değişimler ve kadınların eğitim ve iş gücüne daha fazla katılımı evlilik algısını ve beklentilerini yeniden şekillendirmektedir (Belli & Aynacı, 2020).

Araştırma bulgularında eğitim durumu ile evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentisi açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenirken, evlilik kaygısı açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Analiz bulgularına EYAÖ puanları açısından bakıldığında, ön lisans mezunları ile yüksek lisans mezunları arasında (Mean Difference = 0,34372) anlamlı bir farklılık bulunurken diğer eğitim grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ön lisans mezunlarının, yüksek lisans mezunlarına göre evliliğe daha fazla anlam yüklediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitim durumunun evlilik kaygısı üzerinde bir etkiye sahip

olmadığını gösterirken, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentisi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

EKÖ sonuçlarına göre meslek grupları arasında evlilik kaygısı açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle hemşire ve öğretmen gruplarında düşük evlilik kaygısı puanları dikkat çekmektedir. Bu durum söz konusu meslek gruplarının genellikle istikrarlı bir kariyer ve düzenli bir yaşam tarzı sunmasıyla ilişkilendirilebilir. İş güvencesi ve örgütsel destek çalışanların stres düzeylerini ve kaygı seviyelerini azaltmada önemli rol oynamaktadır (Barría-González vd., 2021). Diğer yandan öğrenci ve memur gruplarında gözlemlenen yüksek evlilik kaygısı puanları ise bu grupların geleceğe yönelik belirsizliklerle başa çıkma olasılığını düşündürmektedir. Öğrenciler mezuniyet sonrası iş bulma ve ekonomik bağımsızlık gibi konularda endişeler yaşarken, memurlar ise iş güvencesi ve kariyer ilerleme olanaklarıyla ilgili kaygılar taşıyor olabilmektedir. Bununla birlikte ev hanımı grubunda da görece düşük bir evlilik kaygısı puanı gözlemlenmesi, evlilik kurumuna dair toplumsal beklentiler ve kadınların toplumsal rolleriyle ilgili önemli soruları gündeme getirmektedir. Kadınların çalışma hayatına katılımı ve ekonomik bağımsızlıklarının artması, evlilik algısını ve beklentilerini dönüştürmektedir (Belli & Aynacı, 2020).

Araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında evliliğe yüklenen anlam açısından anlamlı bir fark gözlemlenirken evlilik kaygısı ve evlilik beklentisi açısından anlamlı bir fark bulunmaması dikkat çekici bir durumdur. Evliliğe çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre daha düşük puan vermesi, yani evliliğe daha az anlam yüklemesi, çalışma hayatının kadınların toplumsal rollerini ve beklentilerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Çalışan kadınlar, ekonomik bağımsızlık elde ettikçe ve kariyer hedefleri geliştirdikçe, geleneksel evlilik rollerine daha eleştirel yaklaşabilir ve evlilik kurumuna daha az anlam yüklemektedirler (Saner&Eyüpoğlu, 2013). Ancak hem çalışan hem de çalışmayan kadınların evlilik kaygısı ve beklentileri arasında anlamlı bir fark olmaması, evlilik kurumunun toplumsal değerinin ve bireysel beklentilerin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Dobrowolska vd., 2020). Evlilik algısı ve beklentileri sadece çalışma durumu gibi tek bir değişkene indirgenememekte, eğitim seviyesi, sosyoekonomik düzey, aile yapısı, kültürel değerler gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir.

Gelir durumuna göre, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentisi arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, evlilik kaygısı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Evlilik kaygısının 0-17.002 TL gelir düzeyine sahip grupta en yüksek, 57.000 TL ve üstü gelir düzeyine

sahip grupta ise en düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum gelir düzeyi arttıkça evlilik kaygısının azaldığını göstermektedir.

Araştırma bulgularında, ölçekler arası korelasyon analizinde evliliğe yüklenen anlam puanları ile evlilik beklentisi puanları arasındaki ilişkide pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yani evliliğe yüklenen pozitif anlam puanları artış gösterdikçe, evlilik beklentisi puanlarının da arttığı görülmektedir. Evlilik kaygısı ölçeği ile evlilik beklentisi ve evliliğe yüklenen anlam puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, hem regresyon hem de korelasyon analizi sonuçlarında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada EYAÖ'nün EBÖ üzerindeki pozitif ve anlamlı etkisi, evliliğe daha fazla anlam yükleyen bireylerin, evlilikten daha yüksek beklentilere sahip olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu bulgu literatürde evlilik algısı ve beklentisi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin, bazı çalışmalar evliliğe daha olumlu ve romantik bir bakış açısıyla yaklaşan bireylerin, evlilikten daha yüksek beklentilere sahip olma eğiliminde olduğunu göstermiştir (Sabatelli & Pearce, 1986). Diğer yandan EKÖ'nün EBÖ üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması, evlilik kaygısının evlilik beklentisini doğrudan etkilemeyebileceğini düşündürmektedir. Bu durum evlilik kaygısının evlilik beklentisini etkileyen diğer faktörler tarafından baskılanabileceğini veya evlilik kaygısı ile evlilik beklentisi arasında daha karmaşık ve dolaylı bir ilişkinin söz konusu olabileceğini göstermektedir (Casquarelli & Fallon, 2011). Sonuç olarak regresyon analizi bulguları evlilik kaygısı, beklentisi ve evliliğe yüklenen anlam arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamak için önemli ipuçları sunmaktadır.

ÖNERİLER

1. Literatürde çalışan kadınların evliliğe bakış açılarını ve beklentilerini daha derinlemesine inceleyen araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle kariyer hedefleri, ekonomik bağımsızlık, iş-yaşam dengesi gibi faktörlerin evlilik algısını nasıl etkilediği konularında araştırmalar yapılabilir.
2. Evlilik öncesi eğitim programlarının çiftlerin evlilik algısı, kaygısı ve beklentileri üzerindeki uzun vadeli etkilerini inceleyen çalışmalar yapılabilir. Bu programların içeriği, süresi ve uygulanma şekli gibi faktörlerin etkililiği üzerindeki etkisi araştırılabilir.
3. Evlilik algısı, kaygısı ve beklentisinin farklı kültürlerde ve sosyoekonomik gruplarda nasıl değişiklik gösterdiğini inceleyen karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar evlilik kurumunun toplumsal değişimlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir.
4. Tanışma uygulamaları ve sosyal medya gibi teknolojik gelişmelerin evlilik algısı, partner beklentileri ve ilişki kurma biçimleri üzerindeki etkisi araştırılabilir.
5. Nicel ve nitel yöntemleri bir arada kullanarak daha kapsamlı ve derinlemesine bilgi edinilebilir. Örneğin, anketlerle toplanan nicel veriler, odak grup görüşmeleri veya derinlemesine mülakatlarla zenginleştirilebilir.
6. Evlilik algısı, kaygısı ve beklentisinin zaman içinde nasıl değiştiğini anlamak için uzun süreli takip çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar, evlilik öncesi dönemden evliliğin farklı aşamalarına kadar bireyleri takip ederek daha kapsamlı bir resim sunabilir.
7. Sosyal medya paylaşımları, forum tartışmaları ve online anketler gibi büyük veri kaynakları kullanılarak evlilik algısı ve beklentileri hakkında daha geniş çaplı ve güncel bilgiler elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aponte, H., & Deussen, J. (1981). Structural Family Therapy. *Handbook of Family Therapy*. Bristol: Brunner and Mazel.
- Acar, A. (1990). Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma, (Basılmamış doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Acar, İ. (2005). İslam Hukuku Açısında Nişanlanma. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 23, 71-92.
- Adak, N. (2016). Evlilik Veya Evlilik Dışı Birlikte Yaşama: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Prof. Dr. Önal Sayın'a Armağan Sayısı (Hakemsiz Sayı)*, 23-40.
- Akşemsettinoglu, S. (2020). *Romantik İlişki Yaşayan Bireylerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları İlişki Doyumu Ve Evlilik Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Gaziantep: T.C. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi.
- Akdemir, A., Karaoğlu, A., & Karakaş, G. (2006). Çift terapisi. *Türkiye'de Psikiyatri*, 8(2), 122-128.
- Akman, Y. (1992). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Meslek, Evlilik Ve Geleceğe Yönelik Beklentileri. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 7, 125-149.
- Aksan, G. (2016). *Evlilik ve Ayrılma: Ailenin Kurulması ve Sona Ermesi*(Editör: Mustafa Aydın), *Sistematik Aile Sosyolojisi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akyol, Ç. (2023). *Romantik İlişkilerde İlişki Doyumunun Evlilik Beklentisine Etkisinde Ayrışma Bireyleşmenin Aracı Rolü*. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi .
- Alqashan, H., & Alkandari, H. (2010). Attitudes of Kuwaiti young adults toward marriage and divorce: A comparative study between young adults from intact and divorced families. *Advances in Social Work*, 11(1), 33-47.
- Altınışik, R. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 6. Baskı. Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Altunek, N. (2001). Türkiye üzerine yapılmış evlilik ve akrabalık araştırmalarının bir değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2).
- Amiri, H. (2020). The Correlation between Religious Orientation and Expectation of Marriage with Life Expectancy. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy Vol. 10, No. 1* (29).

- Andersson, G., Thomson, E., & Duntava, A. (2017). Life-table representations of family dynamics in the 21st century. *Demographic Research*, 37, 1081-1230.
- Anlayan, E. (2023). *Görücü Usulü Ve Aşk Evliliklerinde Aşk Yaşam Doyumu Evlilik Beklentisi Ve Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmini Arasındaki İlişki*. İstanbul: T.C. Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Atangana, E. (2015). The relationship between differentiation of self, marital expectations and marital satisfaction for the middle and later stage married adults (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No.3738466).
- Aytaç, A. (2015). *Ailenin Serencamı*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Baş , E., & Cengiz, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aileyi anlamlandırma biçimleri. *Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. İmgelem*, 2(2), 5-27.
- Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7-16.
- Bal, H. (2017). *Sosyolojide Yönetim ve Araştırma Teknikleri*, 3. Baskı. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Bal, S. (2021). *Evlilikten Beklentiler ile Cinsiyet Rolü Tutumları Arasındaki İlişki*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Balaman, A. (2000). *Evlilik Akrabalık Türleri: Sosyal Antropolojik Yaklaşımlar*. Ankara: TC Kültür Bakanlığı: Ankara.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bardakoğlu, A. (1990). “Aile Hukukumuzun Tarihi Gelişimi”, içinde: *Tarihi Akış İçerisinde Türklerde Aile Sempozyumu Bildirileri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay.
- Barría-González, J., Postigo, Á., Pérez-Luco, R., Cuesta, M., & García-Cueto, E. (2021). Evaluación de Clima Organizacional: propiedades psicométricas del ECALS. *Anales de psicología*, 37(1), 168-177.
- Bates, D., & Aydın, S. (2009). *21. yüzyılda kültürel antropoloji: insanın doğadaki yeri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Begdeş, K. K. (2021). *Evli Kadınlarda Cinsel Doyum, Evlilik Doyumu Ve Somatizasyon Düzeyi Arasındaki İlişki*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Belli, A., & Aynacı, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı: Kadınlar Kendilerini Nasıl Güçlendirebilir? *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(26), 4208-4229.

- Bener, Ö., & Günay, G. (2013). Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:3, Sayı:1*, 1-16.
- Berktaş, F. (1998). "Cumhuriyet'in 75 Yıllık Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak" 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. İstanbul: Tarih Vakfı Yayını.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism*. Prentice-Hall: Englewood Cliffs.
- Boyer-Pennington, M., Pennington, J., & Spink, C. (2001). Students' Expectations and Optimism Toward Marriage as a Function of Parental Divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 71-87.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü, 3. Baskı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Burr, W. (2009). Expanding the History of Family Theory and Methods Another Point of View. *In: Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach. (Eds. Boss, P.; Doherty, W. J.; LaRossa, R.; Schumm, W. R.; Steinmetz, S. K.)*, 95-98.
- Canatan, K. (2013). *Aile Kavramının Tanımı. K. Canatan ve ED. Yıldırım (Ed.), Aile Sosyolojisi içinde. 3. Baskı*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Yayınevi.
- Canel, N. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı(2. Baskı)*. İstanbul: Aile Eğitim Programı.
- Carleton, R. (2012). The intolerance of uncertainty construct in the context of anxiety disorders: Theoretical and practical perspectives. *Expert Review of Neurotherapeutics, 12(8)*, 937-947.
- Casquarelli, E. J., & Fallon, K. M. (2011). Nurturing the relationships of all couples: Integrating lesbian, gay, and bisexual concerns into premarital education and counseling programs. *The Journal of Humanistic Counseling, 50(2)*, 149-160.
- Cin, H. (1988). *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Colin, F. (2007). *Forget Astronaut Dreams, Most Kids Just Want A Happy Marriage*. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-480907/Forget-astronaut-dreams-kids-just-want-happy-marriage.html> adresinden alındı
- Curran, M., Utley, E., & Muraco, J. (2010). An exploratory study of the meaning of marriage for African Americans. *Marriage & Family Review, 46(5)*, 346-365.
- Çakır, B. (2011). *Modernleşme Sürecinde Türkiye'de Evlilik Kurumunun İşleyişi ve Boşanma Eğilimlerinin Seyri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi doktora Tezi.
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4 (39)*, 13-23.

- Çelik, E., & Erkilet, G. (2019). Evlilik Kaygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *ebad.*, 2(1), 47-57.
- Çiçekli, A. (2019). *Boşanmalar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Van Örneği (2001-2016)*. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Çizmecioğlu, R. (2020). *Evlilik Olgunluğunun Evlilik Beklentisine Etkisinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Tezi.
- Descamps, P. (1965). *Deneyisel Sosyoloji*, 2. Baskı Çevç Nurettin Şazi Kösemihal. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- De Lissovoy, V. (1973). High school marriages: A longitudinal study. *Journal of Marriage and the Family*, 245-255.
- Dikeçligil, F. (2012). Aileye Dair Kabullerin Ezber Bozumu. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 8(31), 21-52.
- Dobrowolska, M., Groyecka-Bernard, A., Sorokowski, P., Randall, A. K., Hilpert, P., Ahmadi, K., ... & Sorokowska, A. (2020). Global perspective on marital satisfaction. *Sustainability*, 12(21), 8817.
- Donuk, A. (1990). *Çeşitli Topluluklarda ve Eski Tüürklerde Aile*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Doğru, D. (2017). *Algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğulu, C. (2018). Bir Sosyal Psikolog Gözüyle Afetler. *ivolka*, 27 (8), 13-15.
- Duben, A. (2006). *Kent, Aile, Tarih, Çev. Leyla Şimşek*. 2. basım. İstanbul: İletişim Yay.
- Ecevit, M. (1994). Çağdaş Kurum: Aile ve Kadına İlişkin Bazı Kavramsal ilişkiler. *TED Toplantısı Aile ve Eğitim*, 20-21 Ekim , 11-25.
- ELLIOT, M., & MERİLL, F. (1961). *Sociol Diorganization*. New York: Harper and Row.
- Eröz, M. (1990). *"Türk Ailesi", Aile Yazıları/Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erdentuğ, A. (1991). Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri, . *Aile Yazıları I, Temel Kavramsal Yapı ve Tarihi Süreç, Bilim Serisi 5/1*, (s. 321-357). içinde Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

- Ergün, M. (1987). *Eğitim ve Toplum, Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Erkal, M. (1987). *Sosyoloji (Toplumbilim) 3. Baskı*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ertuç, H. (1999). *slam Hukuku Açısından Nişanlanma*, . Erzurum: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Fındıkoğlu, Z. (1971). *İçtimaiyat Dersleri C.1: Sosyoloji Doktrin ve Kolları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını.
- Feeney, B., & Collins, N. (2014). Much “I do” about nothing? Ascending Mount Maslow with an oxygenated marriage. *Psychological Inquiry*, 25(1), 1-39.
- Fişek, H. (1984). "Sunuş" Türkiye'de Ailenin Değişimi Yasal Açıdan İncelemeler, Haz. Türköz Erder. *Türk Sosyal Bilimler Derneği*, 5-17.
- Finkel, E., Hui, C., Carswell, K., & Grace M., L. (2014). The Suffocation of Marriage: Climbing Mount Maslow Without Enough Oxygen. *Psychological Inquiry*, 25(1), 1-41.
- Gökçe, B. (1978). Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, 7-21.
- Gökçe, B. (1991). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Dergisi*, C.8, S.1-2.
- Gökalp, Z. (1978). *Makaleler IX*. İstanbul: Hz.: Şevket Beysanoğlu.
- Gökalp, Z. (1995). *Türk Medeniyeti Tarihi, İkinci Baskı, Sadeleştiren: Yalçın Toker*. İstanbul: Toker Yay.
- Güleç, G. (2012). *Aile ve Evlilik. Ç. Yenilmez (Ed.), Aile Yapısı ve İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- Güler, K. (2021). *Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı ile evliliğe yükledikleri anlam ve evlilik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
- Gülerce, A. (1996). *Türkiyede Ailenin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Güneş, H. (2018). Feminist Akımlarda Aile. *Social Sciences Research Journal*, 7(3), 142-153.
- Güngör, H. (2007). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Gürül, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), .

- Gürel, B. (1996). Aile ve Evlilik Türleri ve Akrabalık Yapısı Üzeri Bir Çalışma ve Kacerdoğanşalı Köyünde Monografik Bir Uygulama Örneği. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gittins , D. (2011). *Aile Sorgulanıyor, Çev: Tuna Erdem*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Geçioğlu, A. (2018). *Evlilik Uyumu-Dindarlık İlişkisi: Adana Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Georgas, J. (2004). Family and Culture. *Encyclopedia of Applied Psychology*, 11-22.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Ayraç Yayınevi.
- Girgis, S., George, R., & Anderson, R. (2011). What is marriage. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 34(1), 245-288.
- Hall, S. (2006). Marital meaning: Exploring young adults' belief systems about marriage. *Journal of Family Issues*, 27, 1437-1458.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- Hareven, T. (1991). The history of the family and the complexity of social change. *The American Historical Review*, 96(1), 95-124.
- Haviland, W., Prins, & Walrath . (2002). *Kültürel Antropoloji, (Çev.: Hüsamettin İnanc)*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hayward, M., & Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.
- Huang, Y., & Lin, S. (2014). Attitudes of Taiwanese college students toward marriage: A comparative study of different family types and gender. *Journal of Comparative family studies*, 45(3), 25-438.
- İçli, G. (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 59- 68.
- İbiş, Ş. (2017). *Şer'i hukuktan medeni hukuka evlilik: Çorum örneği (1840-1930)*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek Lisans Tezi.
- Ünalın, T. (1988). Türkiye'de Çekirdek Aileler." Nüfusbilim Dergisi. *Nüfusbilim Dergisi*, Ankara.
- Jones, G., & Nelson, E. (1996). Expectations Of Marriage Among College Students From Intact and Non-Intact Homes. *Journal Of Divorce And Remarriage*, 171-189.

- Köroğlu, T. (2013). *Üniversite gençliğinde evlilik, aile ve boşanma konusundaki düşünce ve görüşleri üzerine sosyolojik bir araştırma: Karabük üniversitesi örneği*. Karabük: Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi.
- Kır, İ. (2010). "Eğitimin Toplumsal Temelleri" *Eğitim Bilimine Giriş*, Edt. Fatih Töremen. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 381-404.
- Kıray, M. (2000). *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kıray, M. (2006). *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*, 2. Basım. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kızıldağ, S., & Şahin, İ. (2018). Çiftler evliliklerini nasıl algılıyorlar? *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47(2), 667-693.
- Kabaklı Çimen, L. (2008). *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kabasakal, Ö. (1991). "Aile Eğilimleri" içinde *Türkiye Aile Yıllığı*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay.
- Kadioğlu, A. (1998). *Cinselliğin İnkârı: Büyük Toplumsal Projelerin Nesnesi Olarak Türk Kadınları*, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. İstanbul: Tarih Vakfı Yayımları.
- Kalkan, M., & Kaya, S. (2007). Evlilik Öncesi İlişkileri Değerlendirme Ölçeği'nin (EÖİDÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11).
- Karadağ Aksoy, S. (2019). *Alman Sosyoloji Ekolünde Aile ve Evlilik*. Denizli: Yüksek Lisans Tezi: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadağ, S. (2006). Dating Behaviors, Views of Marriage and Marital Preparation Among University Students In Kyrgyzstan. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 207-218.
- Karagöz Öztürk, E. (1997). *Sosyolojik Açıdan Kadın Evlilik İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi (24. baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, K. (2001). Toplumsal Değişme ve Aile. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(2), 89-98.
- Kasapoğlu, A. (2018). Aile Sosyolojisi. *Açıköğretim Fakültesi Yayını*, Eskişehir.
- Kaya, A. (2021). *Boşanmış ve hiç evlenmemiş bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ile çocukluk çağı olumsuz yaşantılar, benlik saygısı, metakognisyonlar, bilişsel duygu*

- düzenleme statrejileri ve algılanan stres ile ilişkisi*. İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, M. (2002). *Cinsiyetleri farklı üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihlerine göre denetim odakları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Keldal, G. (2021). Evliliğe Bakış Açısı Ve Evlilikten Beklentiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30 (1), 1-10.
- Keskioğlu, O. (1980). *Fıkıh Tarihi ve İslâm Hukuku*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- Kestir, K. (2021). *Evlilik kaygısının yordayıcısı olarak beden algısı, cinsel benlik şeması ve ana-babaya bağlanma stilleri*. Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Koç, M., Sezer, A., Balçın, M., Turhan, H., Polat, Ü., & Bölükbaş, O. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Kavramına Atfettikleri Anlamlar. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2) , 110-123.
- Koesten, J. (2004). Family Communication Patterns, Sex Of Subject and Communication Competence. *Communication Monographs*, 71, 226-244.
- Kuran-ı Kerim. (tarih yok). *Yasin*.
- Kurt, A. (2006). *Dünden bugüne Türk ailesi. Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. Ankara: Nova Yayıncılık.
- LaRossa, R., & Reitzes, D. (2009). Symbolic Interactionism and Family Studies. In: *Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach*. (Eds. Boss, P.; Doherty, W. J.; LaRossa, R.; Schumm, W. R.; Steinmetz, S. K.). NY: Springer,, 135-163.
- Macionis, J. (2012). *Sosyoloji*. (Çev. Ed. V. Akan) . Ankara: Nobel.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Matthews, B., & Ross, L. (2010). *Research Methods*. Pearson Education Limited.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Mohammadi, B., & Soleymani, A. (2017). Early maladaptive schemas and marital satisfaction as predictors of marital commitment. *International Journal of Behavioral Sciences*, 11(1), 16-22.
- Mutlu, D., & Can, F. (2021). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu Ve Aşk Tutumunun Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. *nternational Journal Of Economics Administrative And Social Sciences*, 4(1), 99-117.
- Newman, D. (2013). *Sosyoloji*. Ankara: Nobel Akademik. Ankara: Nobel Akademik.

- Nirun, N. (1994). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı:73.
- Ogburn, W. (1963). *The Changing Functions of the Family*. USA: Rinehart and Winston Inc: Selected Studies in Marriage and The Family.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi*. Ankara: (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi).
- Ortaylı, İ. (1990). *Anadolu'da XVI. Yüzyılda Evlilik İlişkileri Üzerinde Bazı Gözlemler*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Osmond, M., & Thorne, B. (2009). Feminist Theories The Social Construction of Gender in Families and Society. In: *Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach*. (Eds. Boss, P.; Doherty, W. J.; LaRossa, R.; Schumm, W. R.; Steinmetz, S., 591-623.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Toplum Bilimine Giriş, Ankara, 1984, s. 281*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.
- Öz Soysal, F., Uz Baş, A., & Aysan, F. (2016). Evlilik Beklentisi Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 119-128.
- Özabacı, N., Körük, S., & Kara, A. (2018). Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeğinin (EYAÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 8(50), 235-259.
- Özeren, G. (2021). Aile İşlevselliğine, Bağlanmaya Ve Evlilik Beklentilerine İlişkin Kadınlar Ve Erkeklerin Değerlendirmeleri. *The Journal of Academic Social Science*, (115), 55-165.
- Özgüven, İ. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özteke Kozan, H., Baloğlu, M., Kesici, Ş., & Kamer, Z. (2019). Genç kızların evliliğe ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Neden evlenirim? Neden evlenmem? . *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 303-323.
- Pınar, G. (2008). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10:(4), 49-60.
- Park, S., & Rosen, L. (2013). The marital scales: Measurement of intent, attitudes, and aspects regarding marital relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 54(4), 295-312.
- Payat, Ş. (2021). *Genç yetişkinlik çağındaki bireylerin evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Samsun: T .C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

- Plotnick, R. (2007). Adolescent expectations and desires about marriage and parenthood . *Journal of Adolescence*, 30(6), 943-963.
- Queen, S., Habenstein, R., & Quadagno, J. (1985). *The Family Various Culture*. New York: Harper and Row Publishers.
- Raymo, J., Park, H., Xie, Y., & Yeung, W. (2015). Marriage and family in East Asia: Continuity and change. *Annual Review of Sociology*, 41, 471-492.
- Robey, P., & Sori, C. (2011). *Compassionate parenting: The antidote to poisonous parenting. Poisonous parenting: Toxic relationships between parents and their adult children*. New York: Routledge.
- Sabatelli, R. M., & Pearce, J. (1986). Exploring marital expectations. *Journal of Social and Personal Relationships*, 3(3), 307-321.
- Sükan, Ç. (2018). *Türkiye’de çalışan kadınların mutsuzluk nedenlerine ilişkin perakende sektöründe bir alan araştırması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Sadıkoğlu, Z. (2019). 1920–1960 Yılları Arasında ABD’de Aile Sosyolojisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 215-253.
- Sakmar, E. (2010). *The predictive role of communication on relationship satisfaction in married individuals with and without children and in cohabiting individuals: The moderating role of sexual satisfaction*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Saner, T., & Eyüpoğlu, Ş. Z. (2013). The gender-marital status job satisfaction relationship of academics. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 106, 2817-2821.
- Sarı, E. (2016). *Aşk ve Sevginin Gücü: Aşkın ve Evliliğin Tarihçesi*. EBOOK.
- Saran, N. (1993). *Antropoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Saxton, L. (1982). The individual, marriage, and the family. 3. Edition. . *California: Wadsworth Publishing Company*, 216-224.
- Scott, M., Schelar , E., Manlove, J., & Cui, C. (2009). *Young Adults Attitudes About Relationships and Marriage: Times May Have Changed, But Expectations Remain High. Child Trends Research Brief*. http://www.childtrends.org/Files/Child_Trends-2009_07_08_RB_YoungAdultAttitudes.pdf adresinden alındı
- SEKAM. (2016). *Türkiye’de Aile (Ailenin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi)*, (Ed. C. Vatandaş). İstanbul: SEKAM.
- Sencer, M. (1971). *Dinin Türk Toplumuna Etkileri*, 2. Basım. İstanbul: Ant.
- Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerde Yöntem*, 3. Baskı. İstanbul: Beta Yay.

- Serdaroğlu, K. (1992). *Türk Ailesi ve Türk Toplumunda Kadının Fonksiyonu Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195.
- Sezer, S. (2019). *Evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ve umutsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,.
- Shurts, W., & Myers, J. (2012). Relationships among young adults' marital messages received, marital attitudes, and relationship self-efficacy . *Adulthood Journal*, 11(2), 97-111.
- Slattey, M. (2014). *Sosyolojide temel fikirler*. İstanbul: Sentez.
- Sorgüven, S. (2022). *Genç Çiftlerde Evlilik Beklentisi İle Eş Tükenmişliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Strong, B., DeVault, C., & Cohen, T. (2011). The Marriage and Family Experience: İntimate Relationships In a Changing Society(11th ed.). *Cengage Learning*.
- Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., & İspaha, T. (2018). Evlilik Ve Eş Seçme Tutumuna Kuşakların Etkisi: X Ve Y Kuşaklarının Karşılaştırması. *Journal of Society & Social Work*, 28(1).
- Şeşen, R. (1975). *İbn Fazlan Seyahatnamesi*. İstanbul: Bedir.
- Şirin, A. (1994). Dünyadaki Nüfus Sorunu, Aile Planlaması ve Topluma Sağladığı Yararlar ve Hemşirelerin Aile Planlamasındaki Rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 10:1, 45-61.
- Türk Medeni Kanunu*. (2023, Aralık 25). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu*. (2023). Nüfus istatistikleri.: <https://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- Tarhan, N. (2007). *Evlilik Psikolojisi* . İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*, 4.Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Türkiye İş Kurumu İş Gücü Piyasası Araştırması Antalya İli 2022 Yılı Sonuç RAPORU*. (2022). <https://media.iskur.gov.tr/66864/antalya.pdf> adresinden alındı
- Tosun, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Aile Yapısı İle Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilere Etkisinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.

- TUİK(Türkiye İstatistik Kurumu) (2023). (2024, Şubat 7). Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2022:
https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/yasam_memnuniyeti_arastirmasi.pdf
 adresinden alındı
- Tunç, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Tezi.
- Uluç, M. (2018). *Evli Bireylerde Eş Uyumunun ve Algılanan Eş Desteğinin Eş Tükenmişliğine Etkisi*. Lefkoşa: Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi (5. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- UNİCEF. (2022, Aralık 19). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, s. Madde 16-3*. Sektörler Arası Çocuk Kurulu: http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/BM_Insan_Haklari_Evrensel_Beyannamesi.pdf adresinden alındı
- Wallace , R., & Wolf, A. (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları Çev. Leyla Elburuz, M. Rami Ayas*. İzmir.
- Willoughby, B., Hall, S., & Luczak, H. (2013). Marital Paradigms. *Journal of Family Issues*, 36(2), 188–211.
- Yıldırım, N. (2019). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile evliliğe yükledikleri anlam ve eş seçme kriterleri arasındaki ilişki*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldız, E. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentisi İle İlişkisi*. İstanbul: T.C Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Tezi.
- Yapıcı, A. (2013). *Kimlik, bilinç ve toplumsal cinsiyet bağlamında din ve kadın*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Yazıcı, B., & Demirli, C. (2020). Evlilik kararı alan bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ile evlilik öncesi ilişkilerin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 295-326.

EKLER

Ek-1. Katılımcı Bilgilendirme ve Onay Formu

“Sizi Fatma KÖKER ve Dr. Öğr. Üyesi Aylin ÇİÇEKLİ tarafından yürütülen “Evli Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlilik Beklentilerinin Sosyolojik Perspektiften İncelenmesi: Antalya İli Örneği” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Aylin ÇİÇEKLİ danışmanlığında, Fatma KÖKER tarafından yürütülen “Evli Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlilik Beklentilerinin Sosyolojik Perspektiften İncelenmesi: Antalya İli Örneği” isimli bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı evli kadınların çalışma ve çalışmama durumlarının evlilik beklentisi ve evliliğe yükledikleri anlam arasındaki ilişkiyi sosyolojik perspektiften incelemektir.

Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülüğe esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda araştırmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Araştırmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçimde yorumlanacaktır. Verdiğiniz cevaplar ve kişisel bilgileriniz tamamen gizli tutulacaktır. Araştırmadan elde edilecek veriler toplu bir biçimde değerlendirilerek yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Aşağıda yer alan maddelerin hiçbirinde doğru veya yanlış cevap yoktur. Sonuçlar sadece araştırma için kullanılacaktır bu yüzden vereceğiniz cevaplar tamamen sizin görüşlerinizi yansıtmalıdır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sonra okuduğunuz cümlelerin sizin duygu ve düşüncelerine ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadelerin yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz.

Araştırmaya katıldığınız ve soruları tamamen kendi görüşlerinizi yansıtarak samimi bir şekilde cevapladığınız için teşekkürlerimi sunarım.

Ek-2. Sosyo-demografik Bilgi Formu

1. Yaş:

2. Çalışma Durumu:

Çalışıyor () Çalışmıyor ()

3. Meslek:

4. Kaç Yaşında Evlendiniz?

5. Kaç Yıldır Evlisiniz?

6. Evlenme Biçiminiz Nedir?

Görücü usulü() Anlaşarak() Diğer()

7. Kaçıncı Evliliğiniz?

8. Çocuğunuz var mı? Var () Yok ()

9. Kaç Çocuğunuz Var?

10. Aile Tipiniz Nedir?

Geniş () Çekirdek() Parçalanmış Aile() Tek ebeveynli aile()

11. Eğitim Durumunuz Nedir?

İlkokul() Ortaokul() Lise() Üniversite() Yüksek Lisans() Doktora()

12. Gelir Düzeyiniz Nedir?

Ek-3- Evlilik Beklentisi Ölçeği**EVLİLİK BEKLENTİSİ ÖLÇEĞİ**

Lütfen aşağıdaki ölçekte yer alan her bir ifadeyi cevaplayınız. Sadece aklınıza ilk geleni işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. İfadelerin yorumları bireylere göre değişebilir. Lütfen gelecekteki evliliğinizin neye benzeyeceğini hayal ederek aklınıza ilk gelen cevabı işaretleyiniz. Teşekkürler.

	Tamam en	Katılı mı yorum	Nötrüm	Katılı yorum	Tamam en Katılıyorum
1- Evliliğim yaşadığım tüm diğer yakın ilişkilerden daha yoğun olacak.					
2- Eşim ve ben cinselliğe eşit şekilde önem vereceğiz.					
3- Ben ve eşim benzer temizlik alışkanlıklarına sahip olacağız.					
4- Gelirlerimizi düzenli bir şekilde korumak zor olacak.					
5- Birbirimizden yardım istemek bir sorun oluşturmayacak.					
6- Eşim oldukça çekici biri olacak.					
7- Her ikimizin de yapacağı belli başlı ev işleri olacak.					
8- Yalnız başına geçirilen zaman birlikte geçirilen zaman kadar önemli olmayacak.					
9- Romantik aşkın sürdürülmesi mutlu evliliğimiz için anahtar unsur olacaktır.					
10- Eşim ve ben aynı zamanda çocuk sahibi olmak isteyeceğiz.					
11- Eğer işimde terfi edersem ve başka bir şehre taşınmamız gerekirse eşim benimle birlikte gelmeye kesinlikle gönüllü olacaktır.					
12- Evlilikteki doyumumuz cinsel hayatımızın yansıması olacaktır.					
13-Eşim çok güçlü bir mizah duygusuna sahip olacak.					

14- Her ikimiz de gerekirse evlilik danışmanına gitme konusunda gönüllü olacağız.					
15- Eşim ve ben birbirimize karşı oldukça şefkatli olacağız.					
16- Çocuk sahibi olmak her ikimizin de evlilik doyumunu geliştirecek.					
17- Eşim ne istediğimi ve neyle mutlu olacağımı içgüdüsel olarak bilecek.					
18- Eşim beni anlama konusunda sorun yaşayacak.					
19- Eşimin vücudunun bozulması benim için sorun olmaz.					
20- Eşim hayatımı şenlendirecek.					
21- Eşim beni her zaman dinleyecek.					
22-Eşimin eksik yanlarını göstererek onu değiştirebileceğim.					
23- Birbirimize öfkeleneyeceğiz.					
24- Cinsellik her zaman heyecan verici olacak.					
25-Her zaman duygularımızı açıkça ifade edebileceğiz.					
26-Eşim ve ben tatillerimizi hangimizin ailesiyle birlikte geçireceğimiz konusunda aynı görüşte olacağız.					
27-Kararlarımızı her zaman birlikte alacağız.					
28-Eşimin sadakatiyle ilgili kuşku duyacağım.					
29-Tüm kavgalarımız hızlı bir şekilde çözümlenecek.					
30-Eşim evlilik yıldönümü gibi önemli tarihleri unutacak.					
31-Eşim otomatik olarak ailemdeki kişileri sevecek.					
32-Ev işlerini eşit bir şekilde paylaşacağız.					
33-Eşim kararlarını alırken her zaman bana danışacak.					
34-Her zaman aşırı duygusal yakınlığımız olacak.					
35-Eşim ve ben çok fazla tartışacağız.					
36-Eşim ve ben yemeklerimizi her zaman birlikte yiyeceğiz.					
37-Benzer ilgilerimizin tümünü paylaşacağız.					
38-Kayınlarım ile geçinmem zor olacak.					
39-Eğer eşime kendisiyle ilgili bazı şeyleri değiştirmesini söylersem benimle aynı fikirde olacak.					
40-Eşim karşı cinsten birisini asla çekici bulmayacak.					

Ek-4- Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği

Ek 4: Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği

Bu ölçek bireylerin evliliğe yükledikleri anlamları belirlemek için hazırlanmıştır. 5’li derecelendirme üzerinde 1 ilgili ifadeye kesinlikle katılmadığınızı, 5 ise kesinlikle katıldığınızı göstermektedir. Lütfen maddeleri dikkatlice okuyarak size en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz.

1-----2-----3-----4-----5
Kesinlikle Kararsızım Tamamen
katılmıyorum katılıyorum

1. Evlilik yaşamı kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
2. Evlilik sevgi, güven ve bağlılıkla kurulan bir birlikteliktir	1	2	3	4	5
3. Evlilik hayatı paylaşmaktır.	1	2	3	4	5
4. Evlilik aşk ve sevgiyle beslenen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
5. Evlilik kişisel özgürlüklerden vazgeçmektir.	1	2	3	4	5
6. Evlilik hayallerin gerçekleşmesidir.	1	2	3	4	5
7. Evlilikte eşlerin birbirlerine güvenmemesi önemli bir sorun oluşturmaz.	1	2	3	4	5
8. Evlilik hayatı renklendirir.	1	2	3	4	5
9. Evlilik işbirliği içinde yaşamayı gerektirir.	1	2	3	4	5
10. Evlilik ömür töpüsüdür.	1	2	3	4	5
11. Evlilik sabır gerektirir.	1	2	3	4	5
12. Evlilik birlikte yaşama sanatıdır.	1	2	3	4	5
13. Evlilikte hoşgörü olmalıdır.	1	2	3	4	5
14. Evlilik iki yarım elmanın bir olmasıdır.	1	2	3	4	5
15. Evlilik bir ömür boyu sürmelidir.	1	2	3	4	5
16. Evlilikte fedakârlık önemlidir.	1	2	3	4	5
17. Evlilikte benzer karakterdeki bireyler daha mutlu olurlar.	1	2	3	4	5
18. Evlilikte farklı karakterdeki bireylerin birlikteliği daha fazla mutluluk getirir.	1	2	3	4	5
19. Evlilik günlük hayatı kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
20. Evlilik geleceğe yönelik bir yatırımdır.	1	2	3	4	5
21. Evlilik aynı evi paylaşmaktır.	1	2	3	4	5
22. Evlilik bir kumardır.	1	2	3	4	5
23. Evlilik hayata anlam katar.	1	2	3	4	5
24. Evlilik ekonomik bir işbirliğidir.	1	2	3	4	5
25. Evlilik zorluklarla mücadele gücü gerektirir.	1	2	3	4	5
26. Evlilik çiftlerin birbirlerine özen göstermelerini	1	2	3	4	5
27. Evlilik sevdiğine ait olmaktır.	1	2	3	4	5
28. Evlilikte kişisel özgürlük diye bir şey yoktur.	1	2	3	4	5
29. Evlilikte saygı her şeyden önce gelir.	1	2	3	4	5
30. Evlilik bireyde şefkat ve merhamet duygularını oluşturur	1	2	3	4	5
31. Evlilikte eşlerden biri ihtiyaç duyduğunda, diğer eş koşulsuz destek sağlamalıdır	1	2	3	4	5

Ek-5- Evlilik Kaygısı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler “0” dan (Kesinlikle katılmıyorum) 3’e (Tamamen katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyor	Tamamen katılıyorum
1- Evlilik konuşulurken huzursuz olurum	0	1	2	3
2- Evliyken kendimi güvende hissetmeyeceğimi hissediyorum	0	1	2	3
3- Evlilikle ilgili konular keyfimi kaçırır	0	1	2	3
4- Evlilikten dolayı başıma geleceklerden endişe ederim	0	1	2	3
5- Evlenirsem keyfim kaçır	0	1	2	3
6- Evlilik bana mutsuzluk getirir	0	1	2	3
7- Evlilikle ilgili olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder	0	1	2	3
8- Evlilik ilişkimi sürdüremeyeceğimden endişelenirim	0	1	2	3
9- Evlilikle ilgili konuşmaktan kaçınırım	0	1	2	3
10- Evliliğin hayatımı sınırlandıracağını düşündüğüm için evlilikten kaçınırım	0	1	2	3
11- Mecbur kalmadıkça evlenmem	0	1	2	3
12- Bulunduğum ortamda evlilikle ilgili bir konu açıldığında oradan uzaklaşıyorum	0	1	2	3
13- Hiçbir zaman evliliğe tam olarak hazır olduğumu hissedemem	0	1	2	3

Ek-6- Ölçek Kullanım İzinleri

Evlilik Beklentisi Ölçek İzni

----- Forwarded message -----

Gönderen: **selda oz** <[redacted]>

Date: 1 Eki 2023 Pzr 22:09

Subject: Evlilik beklentisi

To: <[redacted]>

Merhaba , ölçekli ilgili reverse maddeleri sana aşağıda gönderiyorum.

Ayrıca ölçeğin türkçesi ektedir. Makalemizden anlaşılacağı gibi . 40

maddelik, 5'li likert tipi tek boyutlu bir ölçektir.

Evlilikte

samimiyet, eşitlik ve uyumluluk ilgili beklentiler ölçülmektedir.

Samimiyeti ölçen maddeler; iletişim, duygusal yakınlık ve cinsel

ilişki ile ilgilidir. Eşitliği ölçen maddeler; ev işleri, aile,

arkadaşlık ve çocuk bakımını kapsayan maddelerdir.

Uyumluluğu ölçen

maddeler; evleneceği kişinin kişilik ve fiziksel özellikleri ile

ilgilidir (Jones ve Nelson,1996). Ölçekten alınacak düşük puan

evlilikle ilgili kötümser beklentiyi, yüksek puan idealist beklentiyi,

ortalama puan ise gerçekçi bir beklentiyi işaret etmektedir. Ölçekten

alınacak en düşük puan 40 en yüksek puan ise 120'dir. Sıfır ile 85

puan aralığı kötümser, 86-96 puan aralığı gerçekçi, 97-120 puan

aralığı idealist beklenti olarak sınıflandırılmıştır (Jones ve Nelson

1996)

Başarılar dilerim.

Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçek İzni

Merhaba,

Ben Fatma Köker. Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. "Evli çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentilerinin sosyolojik perspektiften incelenmesi" konusunda tez çalışması yapmaktayım. Sizler tarafından geliştirilen "Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği"nden faydalanmak istiyorum. Söz konusu ölçeği kullanabilmem için gerekli izni vermenizi temenni ederim.

Saygılarımla,

Serdar Körük 06:33

alıcı: ben v

Fatma hanım merhabalar. Tabi ki kullanabilirsiniz. Kolaylıklar iyi çalışmalar.

Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Serdar Körük
Yeditepe University
Psychological Counseling and Guidance
Department
Atasehir/İstanbul

Evlilik Kaygısı Ölçek İzni

Merhaba,

Ben Fatma Köker. Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. "Evli çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik beklentilerinin sosyolojik perspektiften incelenmesi" konusunda tez çalışması yapmaktayım. Sizler tarafından geliştirilen "Evlilik kaygısı Ölçeği"nden faydalanmak istiyorum. Söz konusu ölçeği kullanabilmem için gerekli izni vermenizi temenni ederim.

Saygılarımla,

Eyüp Çelik 15:29

alıcı: ben v

Merhaba, ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz başarılar dilerim.

Doç. Dr. Eyüp Çelik
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Fatma KÖKER
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Mehmet Emine Akdoğan Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Antalya AKEV Üniversitesi- İnsani Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	-
Dönem Projesi Konusu	Sosyal Medyada Dezenformasyon: Bir Sistemik Derleme
Tezli Yüksek Lisans Diploması	-
Yüksek Lisans Tez Konusu	Evli Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evlilik Beklentilerinin Sosyolojik Perspektiften İncelenmesi: Antalya İli Örneği
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan sözlü bildiriler ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler: Köker, F.; Bal, H. (2022). “Gözlü Köyü Monografisi”, Uluslararası Sanat ve Sosyal Bilimler Kongresi, Paradigma Akademi Yayınları.	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	- Antalya Muratpaşa Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü - Karma Kültür Psikiyatri Kliniği
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	- LÖSEV- FAYDA Proje Sorumlusu - Titanic Hotels – Eğitim & Gelişim Uzmanı